

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Barbey d'Aurevilly Adı Sanı Belirsiz Bir Olay*

Türkçesi: Yaşar Avunç

ADI SANI BELİRSİZ BİR OLAY*

JULES-AMÉDÉE BARBEY D'AUREVILLY (2 Kasım 1808 - 23 Nisan 1889) tutku, gizem ve suç temalarını işleyen hikâyeleriyle tanınan ünlü Fransız edebiyatçı.

Çocukluğunu eserlerinde sıklıkla betimlediği Normandiya'da geçirdi. 1829'da girdiği hukuk fakültesini üç yılda bitirdi. İlk gençliğinde ateist olan d'Aurevilly, 1846'da Roma Katolik Kilisesi'ne mensup oldu. Bu dönüşüm, eserlerinde ciddi bir etkiye sahip olsa da, inanç-akıl gerilimini işlemeyi sürdürdü. Şiir ve hikâyenin yanı sıra edebiyat incelemeleri ve eleştirileri de yazan d'Aurevilly, Paris'te hayata gözlerini yumduğunda otuza yakın esere imza atmıştı.

***SEL YAYINCILIK**

Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,
No: 17, Beyoğlu – İstanbul
Tel. (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>

e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19/1

Cağaloğlu – İstanbul

e-posta: siparis@selyayincilik.com

Tel. (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

***SEL YAYINCILIK: 982**

ISBN 978-975-570-993-2

ADI SANI BELİRSİZ BİR OLAY

Barbey d'Aurevilly

Roman

Türkçesi: Yaşar Avunç

Özgün Adı:

Une Histoire sans Nom

© Barbey d'Aurevilly, 1852

© Sel Yayıncılık, 2019

Genel Yayın Yönetmeni: İrfan Sancı

Editör: Işık Ergüden

Yayına hazırlayan: Utku Özmakas

Kapak tasarımı: Aslı Sezer

Sayfa tasarımı: Seda Şahin

Birinci Baskı: Haziran, 2019

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 11931

Barbey d'Aurevilly

Adı Sanı Belirsiz Bir Olay

Türkçesi: Yaşar Avunç

Roman

Sevgili Paul Bourget,

İsminizi bu kitabın başına koymak ve kazıdığım sırada ilginizi çeken koyu renkli bu taşı size sunmak istiyorum. Kitabım bir anıt olsun, ah, küçük bir anıt, ama çok büyük bir şeyin, size beslediğim dostluğun anıtı olsun. Siz ki çağdaş edebiyatta çoktandır serpiliyorsunuz ve hoş gelişmeler vaat eden bir isme sahipsiniz; tıpkı bazen bir sosyete cemiyet toplantısına giderken siyah ceketin yaka iliğine takılan gül gibi, ben de bu ismi bu melankolik öyküye iliştiriyorum.

Kitabım, yayımladığıma göre, sosyete de ulaşacaktır; onu sizinle birlikte süsledik.

BARBEY D'AUREVILLY

2 Temmuz 1882

Ne şeytani ne ilahi, sadece... adsız.

I.

On sekizinci yüzyılın Fransız Devrimi'nden önce gelen son yıllarında, Cévennes dağ kitlesinin eteğinde, Forez bölgesinin küçük bir kasabasında Aziz François tarikatından bir rahip, bir Kapusen, ikindi ayini ile akşam duasının son bölümü arasında vaaz veriyordu. Büyük Perhiz'in ilk pazar günüydü. Bu kendine özgü kasabanın etrafını çeviren, hatta sıkıca kucaklayan dağların gölgesiyle iyice kararmış kiliseye epey az ışık giriyordu; son evlerin dibinden ansızın yükselen bu dağlar, içine kasabanın konulduğu bir ayin kadehinin kenarlarını andırıyordu. Bu ilginç ayrıntı sayesinde belki kasabanın hangisi olduğu bilinebilir... Bu dağlar ters bir koni biçimindedir. Bu küçük kasabaya dik, neredeyse değirmi bir yoldan iniliyordu; yol bir tirbuşon gibi kendi etrafında kıvrılıyor ve kasabanın üstünde de sanki çeşitli katlara asılı balkonlar oluşturunuyordu. Bu uçurumda yaşayan insanlar, kuşkusuz, boş bir bardağın –kendisine göre çok derin– dibine düşmüş ve kanatları ıslandığından artık bu kristal uçurumdan çıkamayan zavallı bir sineğin duyduğu kaygıya benzer bir şey hissediyor olmalıydılar. Ağaçlı dağlarının zümrüt yeşiline ve her yandan sel gibi

akan, alabalık sürülerini gümüş rengi dalgaları içinde sürükleyen sularına karşın, bu kasabadan daha iç karartıcı bir yer yoktu. Balıklar o kadar çoktu ki insan bunları elleriyle yakalayabilirdi... Yazgı, insanın doğduğu toprağı sevmesini en yüce nedenlerle istemiştir; tıpkı, sevgisine layık olmasa da, annesini sevmesi gibi. Yoksa, açık havada göğüslerini şişirmeye, ufka ve alana gereksinimleri olan geniş göğüslü erkeklerin, soluk almak amacıyla daha yükseğe çıkmadan, birbirlerine bunca yakın olduklarından birbirlerinin ayaklarına basıyor gibi görünen dar oval şekilli bu dağların içinde hapis kalabilmeleri pek anlaşılır olmazdı. İnsan, ister istemez yeraltında yaşayan madencileri ya da kapkaranlık yeraltı zindanlarında yıllar boyunca dua eden manastırların o mahvolmuş durumdaki eski tutsaklarını düşünüyor. Kendi hesabıma, burada, bu dayanılmaz dağların fiziki ağırlığının etkisi altında, ezilmiş bir Titan gibi yirmi yıl yaşadım ve o günleri düşündüğümde, bunların yükünü hep yüreğimde taşıyormuşum gibi gelir bana. Zaman içinde zaten kararıp gitmiş –çünkü burada evler de eskidir–, sanki çini mürekkebiyle yapılmış bir resmi andıran ve feodalitenin sadece birkaç yıkıntı bıraktığı bu kasaba, güneşin hiçbir zaman aşamadığı kale duvarları gibi etrafını çeviren dağların dikine gölgesiyle daha da kararır, siyah üstüne siyah olur. Dağlar, güneşin yücelerini aşıp açılan bir delikten bir parça ışık bırakamayacağı kadar sarptır. Bazen, öğleyin, burada gün ışığına tesadüf edilmez. Byron *Darkness*'ını burada yazmış olabilirdi; Rembrandt ışık-gölge, açık-koyu dağılımlarını burada uygulayabilirdi, daha doğrusu bunları burada bulabilirdi. Yazın, hava güzel olduğunda, ahali belki başlarının üstünde çok yüksekteki çatı penceresine bakarak bundan umutlanırdı. Ama o gün çatı penceresinden mavi değil, gri görünüyordu. Yüklü bulutlar bu pencerenin üzerini demir

bir kubbe gibi örtüyordu. Bir şeyi andıran bu görünümün kendi tıkaçı vardı.

Bu sırada bütün kasaba halkı on üçüncü asırdan kalma sade görünümlü bu kilisedeydi. Gözleri vaşak gibi çok iyi görenler bile, tabii eğer böyleleri varsa, bir kış akşamının alacakaranlığında, hele bu iyice koyu alacakaranlıkta ayın yapılırken duaları okuyamazdı. Âdet olduğu üzere, vaazın başlangıcında mumlar söndürülmüştü; uzakta, kürsüsünde ve yüksekte duran vaiz, çatılardaki kiremitler gibi sıkışık duran cemaati yukarıdan göremiyordu... Ancak kendisi çok iyi görülme de sesi duyuluyordu. “Kapusenlerin sesi koro yerindeyken işitilmez ancak,” diyordu eski bir atasözü. Bu vaizin sesi titrekti, tam da dinin en korkunç gerçeklerini anlatmaya uygun bir tınıdaydı. O gün de tam bu gerçekleri anlatıyordu. Cehennemden söz ediyordu. Gecenin yavaş yavaş, dalga dalga, dakika dakika iyice derinlemesine girdiği sert üsluplu bu kilisedeki her şey, vaizin konuşmasına iyice görkemli bir nitelik kazandırıyor. O zaman, Büyük Perhiz sırasında üstlerine kapatılan kırmalı büyük örtüler altında gizlenmiş aziz heykelleri, beyaz duvarlar boyunca uzanan hareketsiz, gizemli ve beyaz hayaletlere benziyordu; kürsüsünün dayandığı beyaz kolonun yanında silueti belli belirsiz sallanan vaiz de başka bir hayaleti andırıyordu. Sanki hayaletlere vaaz veren bir hayaletti. Hatta, bunca güçlü bir gerçekliğin ifadesi olan ve başka hiç kimseye ait değilmiş gibi görünen bu gür ses de daha çok Tanrı’nın sesini andırıyordu... Bütün bu izlenimler insanı etkiliyordu; herkesin dikkati o kadar derin, sessizlik o kadar büyüktü ki vaiz soluklanmak için bir an sustuğunda, inlemelerle dolu bu bölgede, gölgelerinin melankolisine sularının melankolisini katan dağlar boyunca her yerden sızan kaynakların hafif gürültüsü dışarıdan gelip kilisenin içinde duyuluyordu.

Bu saatte, bu kilisede konuşan adamın hitabeti elbette betimlediğim bu çevresel etkenlere bağlıydı, ama hitabetin nerede olduğu hiç bilinebilir miydi ki?.. Rahibi dinlerken, bütün başlar göğüslere doğru eğilmiş, bütün kulaklar heyecan verici bu kubbelerin altında yıldırım gibi süzülerek giden sese doğru uzanmıştı. Yalnızca bu başlardan ikisi eğileceği yerde alacakaranlığın içinde kaybolmuş vaize doğru hafifçe kalkmıştı; onu görmek için inanılmaz çaba harcıyorlardı. Ana-kız, iki kadının başıydı bu. Bu kadınlar akşam vaazdan sonra vaizi evlerinde *perhiz yemeğine* davet edeceklerdi ve merakla konuklarını görmeye çalışıyorlardı. Hatırlanacağı üzere o dönemde krallığın bütün ruhani cemaatlerinde Büyük Perhiz'le ilgili vaaz verenler hep uzak bir tarıkata bağlı yabancı din adamları oluyordu. Her şeye bir ad takan halk, farkına varmadan gerçek bir şair gibi, bu gezici din adamlarına da "*Büyük Perhiz kırlangıçları*" adını takmıştı. Bu Büyük Perhiz kırlangıçlarından biri bir kente ya da kasabaya düşünce, yörenin en iyi evlerinden biri ona yuva yapıliyordu. Zengin ve dindar aileler konukseverlik göstermekten hoşlanıyordu. Yaşamın hepten tekdüze olduğu taşrada yalnız başlarına kalmış ruhların solumayı sevdikleri uzakların güzel kokusunu ve bilinmeyenin büyüsunü her yıl kendisiyle birlikte getiren vaiz, bu aileler için yoğun bir ilgi odağıydı. Tutku tarihinin görüp göreceği en büyük baştan çıkarmalar yalnızca gelip geçen ve gücünü de bundan alan yolcuların marifeti olmuştur... O sırada, o müthiş Bridaine'i¹ anımsatan hitabet gücüyle cehennemden söz eden ağırbaşlı Kapusen rahibi, dünyaya yalnızca ruhlarla Tanrı korkusu salmak için gelmiş benziyor, hakkında vaaz verdiği cehennem ateşini yüreklerinde yakacağını ne kendisi ne de onu görmeye can atan iki kadın biliyordu.

1 Jacques Bridaine (1701-1767), vaazlarıyla ünlü Fransız misyoner. (ç.n.)

Ama o akşam bu iki kadını taşraya özgü merakları yanılttı. Kiliseden çıktıklarında, korkunç bir dogmanın bu korkunç vaizi hakkında, müthiş yetenekli bulmak dışında, birbirlerine hiçbir şey söyleyemediler. Kürklü mantolarına sarınıp kiliseden çıkarlarken, bundan daha iyi bir Büyük Perhiz açılış vaazı işitmediklerini ifade ettiler. Kadınlar sofuydu, törensel ifadeyle, “melekler kadar dindar” dılar. Madam ve Matmazel de Ferjol’du onlar. Evlerine epeyce coşkulu halde döndüler. Daha önceki yıllarda çok vaiz görmüş, evlerinde barındırmışlardı. Sainte-Geneviève tarikatı üyeleri, Prémontreliler, Dominikenler, İsa ve Meryem Topluluğu mensupları gelmişti, ama hiç Kapusen görmemişlerdi. Giysileri –giysi her zaman kadınların kafasını az çok kurcalar– pek şiirsel ve pek pitoresk olan Aziz Fransis’in Dilenci Tarikatı’ndan kimseyi hiç görmemişlerdi. Epey yolculuk yapmış olan anne, bu yolculukları sırasında Kapusen görmüştü ama daha on altısında olan kız, annesinin yemek salonundaki şöminenin köşesinde barometre olarak kullanılandan başkasını tanıımıyordu. Hoş bir sadelikte olan ve başka bir zamanın özelliğini taşıyan her hoş şey gibi bu eski barometre sistemi de artık yok!

Geldiğini duyurup, akşam yemeğine beklendiği ana kız de Ferjol’ların yemek salonuna giren kişi, yağmurlu havada kapüşonunu çıkarıp güzel havada takan Kapusen barometresine hiç benzemiyordu. Atalarımızın alaycı hayal gücü tarafından icat edilmiş bu neşeli siluetten bambaşka bir tipti. Galyalıların Fransa’sında, iman dolu zamanlarda bile keşişlere, Kapusenlere çok gülünmüştür; özellikle de Kapusenlere. Daha sonraları, iman gücünün iyice azaldığı o naiplik döneminin her şeye gülen o sevimli ama kötü tebaası, kendisinin Kapusen olmaya layık olmadığını söyleyen bir Kapusen’e, “Bak hele! Kapusen olmaya layık değil-

sen, neye layıksın sen, ha?" diye soruyordu. Mirabeau gibi tarihi küçümseyen, ama tarihin de bu küçümsemeyi hem Mirabeau'ya hem de kendisine iade edeceği on sekizinci yüzyıl, Montaltolu yüce domuz çobanı V. Sixtus'un² Kapusen olup da bütün yaşamı boyunca Kapusenler aleyhine şarkılar bestelediğini, onları yergilere boğduğunu unutmuştu. Ama o akşam de Ferjol'ların karşısına çıkan kişi, ne en ufak bir iğnelemede bulunacak ne de ağzından bir kuple dahi olsa şarkı çıkacaktı. İriyarı, saygı uyandıran bir görünüşü vardı. İnsanlar gururu sevdiğinden, Kapusen olduğu için bağışlanmayı talep etmeyen bakışlarında, bağlı olduğu tarikatın o gönüllü tevazuundan eser yoktu. Hareketlerinde de yoktu. Elini uzatarak sadaka isteyen bir tavrı olması gerekirdi. Ama o ne eldi öyle! Giysisinin geniş yeninden çıkan gayet biçimli ve güzel bu elin çarpıcı parlak beyazlığını gören gözler şaşkınlık içinde kalıyordu. Sadakaya buyurganca uzanmış bu el! Antikçağ Herkül'ü gibi kıvrıcık ve koyu bronz renginde kısa sakallı, orta yaşlarda, iriyarı bir adamdı. Sanki otuz yaşındaki tanınmamış V. Sixtus'tu. Ana kız de Ferjol'ların yaşlı hizmetçisi Agathe Thousand dindar evlerin saygın usulüne göre, koridorda ayaklarını yıkamıştı ve sudan çıkan ayakları, sandallarının içinde, Phidias'ın yonttuğu mermer ya da fildişi ayaklar gibi parlıyordu. Hanımları gayet soyluca, Doğu usulüne göre, kollarını göğsünde kavuşturarak selamladı. Bağlı olduğu tarikat mensuplarıyla alay etmekte kullanılan kelimeleri hak ettiğini, hiç kimse, hatta Voltaire bile ileri süremezdi. Kardinalliğin kırmızı düğmeleri cübbesini hiçbir zaman süslemeyecek olsa da, bu cübbe tam da bu düğmeleri taşımak için yapılmışa benziyordu. Sadece akşamın koyu karanlığına gömülü kilisenin içine kürsüden düşen vaiz sesini bilen

2 Felice Peretti (1521-1590), 1585'de Sixte-Quint adıyla papa seçildi.

bu hanımlar, onu karşılarında gördüklerinde, kişiliğinin sesiyle gayet iyi bir *birlik* oluşturduğu kanısına vardılar. Büyük Perhiz döneminde olduklarından ve yoksulluğun, perhizin simgesi bu adam bunları birazdan öğütleyeceği, hatta temsil edeceğinden, ona zeytinyağlı fasulye, hamsi, ton balığı ve fıçıda salamura ya yatırılmış istiridyelerle karışık kereviz ve pancar salatasından oluşan zorunlu Büyük Perhiz yemeği ikram edildi. Bu yemeği bol bol yiyerek onurlandırdı, ancak şarabı içmek istemedi; oysa yıllanmış bir Katolik şarabı olan *Château du Pape*'tı. Rahip bu hanımlara hayat tarzına uygun bir zihniyet ve ciddiyette, sahte sofuluktan uzak ve yapmacıksız göründü. İçeriye girdiği esnada başında olan kapüşonu omuzlarına indirdiğinde, Romalı prokonsül boynuyla bir ayna gibi parlayan ve sakalı gibi bronzlaşmış, onun gibi kıvrırcık hafif bir haleyyle çevrili kocaman kafası göründü.

Kendisini evlerinde yatıracak bu iki kadına bütün söyledikleri, her ortama ayak uydurabilen ve dinin bu dünyanın en yüce kişilerine denk tuttuğu bu İsa dilencilerine en seçkin topluluklar tarafından gösterilen türden konukseverliklere alışık bir adama özgü şeylerden ibaretti. Bununla birlikte rahip, ana kız de Ferjol'ların ikisine de pek sempatik gelmemişti. Rahibin, daha önceki yıllarda evlerinde barındırdıkları başka Büyük Perhiz vaizlerinde gördükleri sadelik ve açık yüreklilikten yoksun olduğu kanısına vardılar. Kendini dayatan, neredeyse rahatsız eden bir hali vardı. Onun yanında insan neden kendisini rahat hissetmiyordu? Bunu anlamak olanaksızdı; ama bu adamın küstah bakışlarında, özellikle de kısa sakalından uzanan bıyığının altında, ağzının kavisinde, inanılmaz ve kaygı verici bir cüretkârlık ifadesi vardı... "Her şeyi yapabilir" denilen o adamlara benziyordu. Bir akşam, yemekten sonra, rahip ve

sofra arkadaşı olduğu kadınlar arasında bir tür teklifsizlik kurulduğunda, abajurun ışığı altında ona bakan Madam de Ferjol düşünceli düşünceli şöyle dedi: “İnsan size bakınca, Peder, bir din adamı olmamış olsaydınız acaba ne olurdu-nuz diye kendi kendine sormak geliyor içinden.” Rahip bu gözleme hiç şaşırmadı; gülümsedi. Ama ne gülümsemey-di o öyle!.. Madam de Ferjol bir süre sonra ruhuna o denli korkunç bir kanıyı sokacak olan bu gülümsemeyi hiçbir zaman unutamadı.

Ama Madam de Ferjol, ağzından kaçmış bu aşırı söze karşın, evinde geçirdiğı kırk gün boyunca konumundaki alçakgönüllülükle pek az uyum içinde bir çehreye sahip olan bu Kapusen’in kınanacak en ufak bir yanını bulamadı. Konuşması ve davranışlarıyla adamın her şeyi kusursuzdu. Madam de Ferjol kıızıyla yalnız oldukları ve konukla-rından, onun cüretli çehresinden konuştuklarında ara ara şöyle diyordu: “La Trappe’da kalması belki bir manastırda kalmasından daha iyi olurdu.” Herkesin gözünde, La Trap-pe, özellikle sessizliği ve kurallarının gaddarlığıyla, cezası-nı çekecek kadar büyük bir suç işlemiş olan günahkârlar için yapılmıştır. Madam de Ferjol keskin zekâlı bir kadındı. Yıllardır son derece sofu bir hayat içinde olsa da erdemi, sosyetik bir kadın olarak zekâsını göstermesini engellemi-yordu. Peder Riculf’ün –Ortaçağ’dan kalma bu pek uygun adla anıyordu onu– büyük hitabetini değerlendirecek de-recede yetenekli bir nüktedan olan Madam de Ferjol, bu-nunla birlikte bu hitabetten, bu hitabete sahip adamın ki-şiliğinden pek etkilenmiyordu. Hele ki bu katı hitabetin tir tir titrettiğı genç kız hiç etkilenmiyordu... Adamın ne yete-neğı ne kişiliğı bu iki kadına göreydi; dolayısıyla bu ritüele bayılan kasabanın diğer kadınları gibi ona günah çıkarma-ya gitmediler. Dindar kentlerde misyonerlerin görev yaptı-

ğı sıralarda, günah çıkarılan olağan rahibe gitmeyi bırakıp yoldan geçen bir misyoneri eve almak âdettir. O dönemde hem günah çıkaran sıradan bir rahibe hem de günah çıkaran olağanüstü bir rahibe gitmek pek büyük bir lükstü. Büyük Perhiz'le ilgili verdiği bütün vaazlar süresince Peder Riculf'ün günah çıkarma yeri kasabanın kadınlarıyla dolup taştı. Orada görülmeyenler ise yalnızca de Ferjol'lardı. Bu durum herkesi şaşırttı. Evlerinde olduğu gibi kilisede de bu yalıtkan Kapusen'in etrafında ana kız de Ferjol'lar için bir çember vardı ve bu hanımlar açıklanamaz biçimde gizemli bu çemberin çevresinde duruyorlardı. Hepimizin içinde Sokratik bir *daimon*³ olduğuna göre, içten gelen bir uyarıyla, bu adamın kendilerinin yazgısı olacağını acaba hissediyorlar mıydı?

3 *Daimon* (Yun.): Sokrates'e göre insana uyarıda bulunan içindeki tanrısal sese verilen ad. (ç.n.)

II.

Barones de Ferjol buralı değildi, burayı da sevmiyordu. Uzaklarda doğmuştu. Zengin memleketinin ufuklarını ve verimli kırlarını düşünüp küçümseyerek dediği gibi, bu "karıncayiyen deliği"ne çılgınlık temayülü olan bir evlilik sonucu düşmüş Norman ırkından bir kızdı.. Ancak karıncayiyen sevdiği adamdı ve kızı içine attığı delik, yani aşk, yıllar boyunca onu semirtmiş ve büyüten ışıyla doldurmuştu. Mutlu düşüş! Kız buraya düşmüştü, çünkü âşık olmuştu. Asıl adı Jacqueline-Marie-Louise d'Olonde olan Barones de Ferjol, Provence alayından (piyade) yüzbaşı Baron de Ferjol'a âşık olmuştu. Yüzbaşının alayı, XVI. Louis'nin saltanatının son yıllarında, Stafford-sur-Avon dendiği gibi, şimdi artık Saint-Sauveur-sur-Douve adı verilen Saint-Sauveur-le-Vicomte'a ve la Douve Irmağı'na çok yakın Rauville-la-Place Dağı'nda kurulu gözetleme karargâhına bağlıydı. O dönemde Cotentin'i tehdit eden İngilizlerin sahile çıkma olasılığına karşı kurulmuş bu küçük karargâh, tüm-general Marki de Lambert komutasında dört piyade alayından oluşuyordu. Bu karargâhı anımsayabilecekler çoktan hayata gözlerini yumdu ve Fransız Devrimi'nin kuvvetli

gürültüsü Tarih'in bu son derece hafif gürültüsünü bastırarak unutturdu. Ama bu karargâhı görmüş ve bütün subaylarını evine şatafatlı bir şekilde kabul etmiş olan büyükannem, ben çocukken, bu subayların gördükleri şeylerden söz eden yaşlı insanların ses tonuyla onları anlatıyordu hâlâ. Baron de Ferjol'u çok yakından tanımıştı. O zamanlar çok dans edilen soyluların ve yüksek burjuvazinin kenti Saint-Sauveur'de Matmazel Jacqueline d'Olonde'la dans eden baron, kızın başını döndürmüştü; "Bu Baron de Ferjol, gök mavisi yakası ve kollara geçirilmiş işlemeli kapaklarıyla beyaz üniforması içinde çok yakışıklıydı," diyordu. Baron sarışındı ve kadınlar mavinin sarışın erkeklerin göz farı olduğunu söylerler. Dolayısıyla büyükannem Mösyö de Ferjol'un Matmazel d'Olonde'un başını döndürmüş olmasına şaşmıyordu. Gerçekten de başını döndürmüştü; hem de öyle döndürmüştü ki, bunca gururlu olduğu söylenen bu kız günün birinde kendisini yüzbaşıya kaçırtmıştı! O zamanlar, posta arabasının şiirselliği ve araba kapılarında tehlikenin ve tabanca seslerinin onuruyla birlikte kız kaçırma diye bir şey hâlâ vardı. Artık âşıklar kaçırılmıyor. Şiirsellikten uzak halde, rahat bir tren vagonunda birlikte çekip gidiyor ve Beaumarchais'nin dediği gibi, "şaka bittikten sonra," gittikleri gibi budalaca, bazen de daha beter bir halde geri dönüyorlar... Tatsız çağdaş geleneklerimiz, aşkın en güzel, en hoş çılgınlıklarını işte böyle ortadan kaldırdı! Kuralcı, ahlakçı, dinci, hatta biraz Jansenist olan ve o zamandan bu yana pek de değişmeyen toplumda korkunç bir skandal olan bu kız kaçırmanın şiddetli gürültü patırtısından sonra, yetim Matmazel d'Olonde'un vasileri artık duraksamadılar, onun Baron de Ferjol'la evlenmesine razı oldular. Baron onu memleketi olan Cévennes'e götürdü.

Ne yazık ki baron genç yaşta öldü. Karısını, kendi varlığı ve aşkıyla yüceltmış olduğu huni biçimindeki dağların dibinde bıraktı. Huninin iç yüzeyleri, kadının çevresinde daralarak, yaşlı yüreğinin üstüne sanki siyah bir tül daha attı. Bununla birlikte kadın cesaretle bu çukurun içinde kaldı. Artık yüreğinde hiç gökyüzü kalmadığından, başının üstünde biraz gökyüzü bulmak umuduyla bu boğucu sarp dağlara tırmanmayı hiç denemedi. Mutsuzdu; dulluğunun acısına kapanır gibi uçurumunun da içine kapandı. Bir an, doğrusu, Normandiya'ya dönmeyi düşündüyse de, kaçırılmış olduğu için belki de orada hor görüleceğini hesaba katarak düşüncesinden vazgeçti. Geri dönüp, bizzat kırdığı camlarla yaralanmak istemedi. Kibirli ruhu hor görülme-ten hiç hoşlanmazdı. Soyu gibi gerçekçi olduğundan, dış dünyadaki şeylerin şiirselliğiyle pek ilgilenmiyordu. Bu şiirsellikten yoksun olduğunda yoksunluğun acısını çekmiyordu. Nostaljiye eğilimli hayalci bir ruha zerre kadar sahip değildi. Tam tersine, güçlü ve mantıklı bir ruhu vardı... ateşli olsa da... Ateşli! Evliliği zaten bunu gereğinden fazlasıyla kanıtlamıştı. Ama ateşliliği içe dönüktü ve kocasının ölümünden sonra, günah çıkaran rahiplerin "iç" sofuluk dedikleri türden sofı olunca birden sertleşti. İçine kapatıldığı hüznün verici kasaba ona yaşamak için olduğu kadar ölmek için de uygun görünüyordu. Tepesindeki dağların gölgesinde kalan kasaba, kişiliğini çok iyi sarıp sarmalıyordu. Karanlık portreye karanlık çerçeve. Kırkını biraz geçmiş olan Barones de Ferjol uzun boylu, zayıf, esmer bir kadındı; zayıflığı, külün altında yanar gibi kemiklerinin ilğinde gizli bir ateşin altında aydınlanıyordu... Güzel –kadınlar onun eskiden güzel olduğunu söylüyorlardı–, ama hoş, hayır diye ekliyorlardı bu hafifletmelerden genellikle aldıkları zevkle. Ezici olduğu için başka kadınların hoşuna gitmeyen güzelliğini, çılgınca sevdiği adamla birlikte gömmüştü za-

ten ve adam öldüğünde, yalnızca onun için koket olan bu kadın artık koketliği bir daha hiç düşünmedi. Baronesin kendi kendini hayranlıkla seyrettiği biricik ayna baron olmuştu. Barones –bütün evren anlamına gelen– bu adamı kaybedince ateşli duygularını kızına yöneltti. Ancak, ateşli yaratılıştaki insanlarda kimi zaman görülen ürkekçe bir utanma duygusunun da etkisiyle, barones kocasına karşı, adamın kendisine onun hissettirdiği aşırı şiddetli, aşırı canlı duyguları her zaman göstermemişti. Bu duyguları, kendi kızı olduğundan çok kocasının kızı olduğundan –anneliğinde bile anadan çok eşti!– fazlasıyla sevdiği bu çocuğa da göstermedi. Madam de Ferjol, kızının yanında olduğu gibi herkesin yanında da, hiç özentisiz, hatta farkına bile varmadan, bir tür katı efendilik sergiliyordu. Kızı da diğerleri de bu hakimiyetten eşit ölçüde payını alıyordu. İnsan ona bakınca, sempati yoksunu bu tepeden bakışı çok iyi anlıyordu. Madam de Ferjol’da sempatik olamayacak kadar buyurgan, despotik, Romalı bir yan vardı, hatta yaşlı ve saygın kadın görünümünde, profiline gururlu çizgilerinde ve şakakları üstünde daha vakur ve neredeyse acımasız bir hal alan geniş beyazlıklarla örtülü siyah saçlarının yığnında bile bu görülüyordu. Bu acımasız beyazlıklar, sanki dayanıklı, gür simsiyah saçlarının üstüne takılmak ve orada inatla kalmak için pençelerini çıkarmışa benziyordu. Bütün bunlar her şeyin kendileri gibi sıradan olmasını isteyen sıradan ruhları sızlatacak gibi olsa da, ressamalar ve ozanlar kendilerine en azından Spartaküs’ün ya da Coriolanus’un annesini anımsatacak bu soluk benizli dul kadın başına bayılırlardı. Heyhat, en gururlu asileri yola getirmek ve kahramanlara babaları adına komuta etmek için yaratılmış etkisi uyandırılan bu enerjik ve çok kederli kadın, yazgının acı budalalığı yüzünden hayatta yalnızca zavallı masum bir kızı yönetmek ve denetlemek zorundaydı.

Gerçekten de ondan daha masum, daha fazla kız çocuğuna benzeyen birine rastlanamazdı. Lasthénie de Ferjol (Lasthénie! O dönemin romanslarından birinin adı; çünkü adımız beşiğimizin başında terennüm edilmiş romanslardan gelir!), çocukluktan henüz çıkıyordu. Tıpkı gök yeşili yamaçlarından binlerce elemli su damlacığının sızdığı dağların eteğinde bitmiş bir menekşe gibi, Forez bölgesinin bu küçük kasabasında, buradan bir gün bile ayrılmadan, yaşamıştı. Bu nemli gölgenin mügesiydi o; çünkü bu çiçek gölgeyi sever; içine güneşin hiç sızmadığı bahçelerimizin duvar diplerinde daha iyi yetişir. Lasthénie de Ferjol'da karanlığın bu utangaç çiçeğinin aklı ve gizemi vardı. Karakter ve görünüş bakımından annesinin tam tersiydi. İnsan onu görünce, bu güçten bu zayıflığın çıkabilmiş olmasına şaşardı. Sarılacağı meşe ağacını bekleyen yeşeren yapraklara benziyordu. Yere düşmüş çelenkler gibi yerde sürünerek giden, daha sonra, sevdikleri ağaç gövdesine atılıp etrafında kıvrılan, sarmaşanlara ya da çelenklere özgü gerçek güzelliğini ancak o zaman edinen, günün birinde süsü ve gururu olacakları bir insan ağacına asılan nice genç kız vardır hayatta! Lasthénie de Ferjol herkesin güzel olmaktan çok sevimli bulduğu o yüzlerden birine sahipti; ama doğrusu herkes bu işten anlamaz!.. Yuvarlak ve ince belliydi; kadınları tam kadın yapan bileşim! Babası gibi sarı saçlıydı; ideal baron bazen kendi saçlarına pembe pudra sürerdi; bu, zamanın efemine bir fantezisiydi ve o zamandan bu yana, yüzyılın başında, Rahip Delille⁴ korkunç çirkinliğine karşın bu fanteziyi uygulamıştı. Lasthénie ise kızılımtırak boz renginin melankolisini taşıyan kumru tüyünün doğal külünden başka pudra kullanmazdı. Müge çiçeğinin

4 Genelde Rahip Delille diye adlandırılan Jacques Delille (1738-1813), Fransız şair ve çevirmen. Hayatının son dönemlerinde kör oldu. (ç.n.)

porselene benzer mat beyazlığıyla çevrelenmiş bu kül rengi baştaki gözler, fantastik aynalar gibi büyük ve parlak görünüyordu ve bunların yeşilimsi parlaklığı, belki de aralıklarının derinliğine bağlı tuhaf yansımaları olan kimi ayna camlarının parlaklığını anımsatıyordu. Suların dostu söğüt ağacı yaprağının rengindeki bir nüans olan soluk yeşil-gri gözler, o güzel solgun yanaklarının üstünde uzun süre oyalanan koyu altın rengi uzun kirpiklerle örtülüydü ve kızın her hali bu kirpiklerin yavaşlığı kadar yavaştı. Rehavet içindeki hali aslında göz kapaklarının rehavetiydi. Ömrüm boyunca böyle cansız büyüleyicilikte yalnızca *tek* bir kişi tanıdım ve onu hiçbir zaman unutmayacağım... Muhteşem bir topaldı o. Lasthénie topallamıyor ama topallıyor gibi görünüyordu. Hafifçe topallayan ve böylece entarilerine –o ne büyüleyicilik öyle!– onca hayran olunası dalgalanmalar kazandıran kadınlara özgü çok hoş hareket vardı onda. Nihayet, güçlü ve cömert erkeklerin –üstelik de erkekken!– her zaman önünde diz çökecekleri bu olağanüstü zayıflığı varlığının her zerresinde hissettiriyordu.

Annesini seviyor ama ondan korkuyordu. Kimi sofuların tir tir titreyerek Tanrı'yı sevmeleri gibi seviyordu annesini. Çocuklarına aşırı sevgi gösteren annelerin onlara hissettirdiği kendini bırakma ve güven duygusunu annesine karşı hissetmiyordu, hissedemezdi de. Kocasının mezarı üzerine kapanmış ve bu mezarın sessizliği içinde yaşıyor gibi görünen, saygı uyandıran bu neşesiz kadına kendini bırakmak onun için olanaksızdı. Sözle anlatılamaz düşlere hep gebe kalan ve bunları gizleme gereksinimi olduğunu sanmadan düşlerin ağırlığı altında eğilen bu hayalci kadın, bu şekilde püskürtülerek, dağlarla çevrili bu çukur yerde üstüne vuran cılız ışığın içinde yaşıyordu; ama burada başka dağlarda yaşar gibi, daha ziyade kendi düşünceleri içinde yaşıyordu ve bu dağların içinde –tıpkı başka dağların

içinde olduğu gibi- aşağıya inebileceği sarmal eğri yollar yoktu.

Lasthénie duygu ve düşüncelerini saklardı ama yine de saftı. Ancak ondaki saflığı ruhunun derinliklerinde aramak ve bu saflığı, saf bir suyun dibinden ancak içine bir kabı ya da elinizi daldırdığınızda yüzeye fokurdayarak çıkan parlak köpük gibi buradan fışkırtmak gerekirdi. Hiç kimse Lasthénie'nin ruhunun içine dalmayı hiçbir zaman düşünmemişti. Annesi kızına bayılıyordu; ama özellikle de kızı büyük bir coşkuyla sevmiş olduğu adama benzediği için. Kızından sessizce yararlanıyordu. Hiçbir şey söylemeden onunla besleniyordu. Daha az sofı, daha az katı olsaydı ve fazla şiddetli, fazla insani bularak kendini suçladığı ateşli bir duygudan daha az sakınsaydı, kızını okşamalara boğar ve utangaç doğmuş ve belki hiçbir zaman açılamayacak bir gonca gibi kapalı bu yüreği öpücükleriyle aralardı. Madam de Ferjol kızına karşı beslediği duygudan emindi ve bu da ona yetiyordu. Tanrı katında değerinin, taşmayı çok isteyen bir sevgi dalgasını durdurmasına bağlı olduğunu düşünüyordu. Ama bu sevgi dalgasını durdururken, aynı zamanda (bunu iyi biliyor muydu?) kızının sevgi dalgasını da durduruyordu. Yataklarını ana yüreğinde arayan ama burada bulamayınca ters akan bu duygu kaynağının üstüne elini bir duvar gibi koyuyordu... Yazık! Yüreklerimizdeki duyguları düzenleyen yasa, hayatın akışını düzenleyen yasadan daha acımasız. Kaynağın önünde duvar oluşturan ve fışkırmasına engel olan el buradan bir kez çekilince, engelden kurtulan kaynak yeniden canlanır ve giderek daha şiddetli biçimde yeniden akmaya başlar. Oysa bir an gelir ki, içinde duygularımızı tuttuğumuz ruhlarımızda duygular ortadan kalkar ve bunların yeniden ortaya çıktığını görmek istediğimizde, ölümcül durumlarda kanın içeride toplanması ve artık açık yaradan akmaması gibi, bir daha ortaya çıkmazlar. Üstelik

yarayı güçlü bir şekilde emersek kanı solumak mümkünken, uzun süre içimizde tutulan duygular orada pıhtılaşmış gibi görünür ve yara açıp emsek bile artık bu duyguları yeniden harekete geçiremeyiz.

Böylece, birbirlerinden hiçbir zaman ayrılmasalar ve yaşamın en küçük ayrıntılarında bile her zaman birlikte olsalar da, birbirlerini seven bu iki kadın yalnızdı, ancak yalnızlıkları paylaşılmış bir yalnızlıktı. Ruhu güçlü bir kadın olan ve anılarla sanrıya dönüşmüş düşüncesinde, her zaman, bugün kendisine suçlu gibi görünen bir coşkuyla sevdiği kocasını gören Madam de Ferjol, bu yalnızlığın Lasthénie'ye göre daha az kurbanıydı. Ama hiçbir geçmişi olmayan ve duyarlı yaşama, henüz uyuyan ancak yakında uyanacak yetilerin gelişmesine yeni ulaşan Lasthénie için bu yalnızlık annesininkine kıyasla daha derindi. Bundan, doğrusu, bir acıyı hissetmekten ziyade bir kırıklığı hissettiği gibi belli belirsiz etkileniyordu; çünkü ondaki her şey henüz belli belirsizdi, ama bu, yakında kesinleşecekti... Bu acıyı beşikten başlayarak yaşamın bu vaktine kadar az çok çekmişti, ama insan olmanın zavallılığı, her şeye alışmak zorunda olunmasında yatıyor. Lasthénie, yalnız geçmiş çocukluğunun hüznüne alışmıştı; tıpkı içinde doğduğu ve başına aciz bir ışık damlasını akıtıp, dağlarının çeperleriyle ona ufukları kapatan bu bölgenin hüznüne alıştığı gibi, ana evinin hüznünlü yalnızlığına alıştığı gibi; çünkü zengin olan ve yakında yok olacak sınıfların var olmaya devam ettikleri bir dönemde yaşayan Madam de Ferjol kendisi gibi bir kadına uygun kimsenin gerçekten bulunmadığı bu küçük kasabada çok az kimseyi görüyordu. Buraya Baron de Ferjol'la birlikte geldiğinde öyle bir mutluluk sarhoşluğu içindeydi ki insan içine çıkmak istememişti. Kendisine çok yakından bakan gözlerin mutluluğunu elinden alacağına ya da bu mutluluğa saygısızlık edeceğine inanmıştı.

Bu mutluluk çılgınca sevdiği adamın ölümüyle bozulunca hiç kimse tarafından avutulmayı beklemedi. Yapmacık bir yalnızlık ya da üzüntü göstermeden, başkalarına karşı nazik davranarak, ancak onları kırmadan, güçlü bir biçimde ama yavaş yavaş uzaklaştıran en başına buyruk soğukluğu sergileyerek tek başına yaşadı. Küçük kasaba istemeyerek çabucak buna razı olmuştu. Madam de Ferjol zaten bu kasabanın insanların o denli üstünde bir konumdaydı ki, kocasının üzüntüsüyle açıklanan bir yalnızlık kimseyi incitemezdi. Haklı olarak kızı için yaşadığı sanılıyor, zengin ve Normandiya'da büyük mal mülk sahibi olduğu bilindiği için şöyle deniyordu: "O buralı değil, kızı evlenme çağına gelince, servetinin bulunduğu yere dönecektir." Bu evrede Matmazel Lasthnie de Ferjol'a hiç talip yoktu. Annesinin, eğitimiyle ilgilenmek gerektiğinde, komşu ildeki manastıra göndermek için bile olsa ayrılmadığı kızından onu evlendirerek ayrılmak isteyeceği pek ihtimal dahilinde değildi. Gerçekten de, kelimenin tam anlamıyla Lasthnie'yi yetiştiren Madam de Ferjol'du. Ona bütün bildiklerini öğretmişti. Doğrusu bu az bir şeydi. O dönemin soylu kızları soylu duyguları, kibar tavır ve davranışları tümüyle öğreniyor ve bunlarla yetiniyorlardı. Toplum içine karıştıklarında, burada, hiçbir şey öğrenmiş olmadan her şeyi keşfediyorlardı. şimdiyse onlara her şey öğretiliyor, onlar da artık hiçbir şeyi keşfetmiyorlar. Her çeşit bilgiyle ruhları aşındırılıyor, böylece –analarımızın çanı!– incelikten yoksun bırakılıyorlar. Kızının, kendi yanında yaşayarak, her zaman kendi soyunun duygularını, kibarca tavır ve davranışlarını ğreneceğinden emin olan Madam de Ferjol ise onun genç başını özellikle tanrısal konulara çevirdi. Lasthnie, ruhunun doğuştan sevgisiyle kolayca sofu oldu. Annesiyle birlikteyken sahip olamadığı gelişmeyi ibadette aradı, ama kilise mihraplarının önündeki bu gelişme sahip

olmadığı öteki gelişmeyi ona unutturamadı. Bu zayıf ve kırılğan ruhtaki sofuluk, gerçekten de dindar ruhlara verdiği mutluluğu ona verecek kadar Lasthénie'yi hiçbir zaman coşturmadı.

Ne var ki, bu kadar bakir olan bu kızda yalnızca Tanrı katında ve Tanrı dolayısıyla mutlu olmak için gerekenden daha çok ya da daha az bir şey vardı. Hristiyan olarak bütün ödevlerini inancının sadeliği içinde yerine getiriyordu. Kiliseye annesiyle gidiyor, Madam de Ferjol'un sık sık ziyaret ettiği yoksulların evlerine gittiklerinde ona eşlik ediyor, komünyon günlerinde onunla birlikte ayine katılıyordu; ama bütün bunlar donuk alnına gençliğe yaraşır o ışıgı kondurmuyordu. "Sen belki de yeterince ateşli değilsin," diyordu ona bu derece saf bir yaşamla açıklanamayan bu melankoliden kaygı duyan Madam de Ferjol. Katı kuşku ve soru! Ah, keşke bilgelikten deliye dönmüş bu anne çocuğunun, kül rengi harika saçlarının ağırlığıyla değil, bu görülmez ağırlıkla yüklü başını tutup omzuna yatırabilseydi; alınlarının, gözlerinin ve yüreklerinin sıkıntısını gidermekte kızlara gayet yararlı olan o anne omzunun yastığına. Ama bunu hiç yapmadı anne. Kendine direndi. Her şeyin söylendiği, hatta konuşmadan anlaşılan bu yastıktan Lasthénie daima yoksun kaldı ve annesinden başka kimsesi olmadığından bir kadın dostun omzu da bu yastığın yerini tutamadı. Ruhu boğulacak gibi olan ve bu öykünün başladığı anda henüz bu boğulmadan ölmeyen zavallı yalnız kız!..

III.

Büyük Perhiz sona eriyordu. Vakit sabahın onuydu. Ana kız de Ferjol'lar ayine ve mihrapların yıkanmasına katıldıktan sonra evlerine döndüler; çünkü bilindiği gibi, Büyük Perhiz'in son günü olan Kutsal Cumartesi gelip çatmıştı. De Ferjol'ların evi, kare şeklinde küçük bir meydanın ortasındaydı. Korkudan tevazu göstererek kendilerini yüzükoyun İsa'nın haçı önüne atan Barbarların yenilgisini gayet güzel belirten, cephesi Roma üsluplu bu on üçüncü yüzyıl kilisesinden evlerini bu meydan ayırıyordu. Kalker taşlarla döşeli meydan o kadar dardı ki komşu kiliseye sürekli giden bu hanımlar yağmur yağdığında şemsiye kullanmadan bile meydanı geçebilirlerdi. Evlerine gelince... Kilisenin kuruluşundan çok önceki bir döneme ait, belli bir üslubu olmayan, geniş bir binaydı evleri. Baron de Ferjol'un ataları kuşaklar boyunca bu evde yaşamıştı, ama ev (o sırada sona ermekte olan) on sekizinci yüzyıl döneminin lüks gereksinim ve gelenekleriyle artık uyumlu değildi. Konfor ve süs meraklısı mimarlar için şaka konusu olacak kadar modası geçmiş ve rahatsız bir yapıydı; ama insan cesursa, herkese maskara olmak pahasına da olsa bu

tür evleri satmaz. Bunları elden çıkarmak için yıkım gerekir, sizi buna zorlayan ve evi elinizden alan umutsuzca bir yıkım gerekir: Ne acı sıkıntı! Yaşlanmış ve kimi zaman harap olmuş, çocukluklarımızı görmüş ve içinde belki babalarımızın ruhlarının gizlendiği bu evleri artık yüzyılın lüksüne ve rehabetine yanıt vermedikleri gibi bayağı, aşağılık bir nedenle satsak, bu evlerin karanlık köşeleri yüzümüze tükürürdü... Cévennes'li olmayan Madam de Ferjol kocasının ölümünden sonra bu büyük ve geniş evi elbette elden çıkarabilirdi, ama hem çok sevdiği kocasının aile geleneklerine saygısından hem de büyük ve kaba evin gri duvarları onun gözüne altındanmış gibi gözüktüğünden satmamayı ve içinde oturmayı tercih etti. Tanrısal Şehrin duvarlarına benzeyen altın duvarları, mutlu bir günde Aşk Tanrıçası tarafından yapılmış yıkılmaz ve ışıldayan duvarları yalnızca o görüyordu. Babalarımızın saymaktan dinsel bir gurur duyduğu kalabalık aileleri ve çok sayıda uşağı barındırmak düşüncesiyle yapılmış, ölümün boşalttığı bu büyük ev, geniş alanı içinde usulca yiten iki kadını barındırdığından bu yana daha da geniş görünüyordu. Soğuktu, hiçbir sadeliği yoktu, genişti, geniş alan peyzajlar gibi evleri de görkemli gösterdiğinden saygı uyandırıyordu. Ama yörede *de Ferjol Konağı* adı verilen bu ev, bu haliyle, yüksek tavanları, keşişen koridorları ve bir kilise çanının merdiveni gibi dik, at üstünde on dört kişinin yüz basamağını yan yana çıkabileceği kadar geniş, o tuhaf merdiveniyle her ziyaret edenin imgelemine epeyce etkiliyordu. Söylendiğine göre, böyle bir şey Jean Cavalier önderliğindeki Beyaz Gömleklilerin savaşı sırasında görülmüştü.⁵ Arkadaşsız ve onlarla paylaşacak

5 Cévennes bölgesinde Protestan köylülerin (Beyaz Gömlekliler ya da *Camisards*) XIV. Louis döneminde Jean Cavalier (1681-1740) önderliğinde ayaklanması. (ç.n.)

oyunları olmayan, annesinin katı sofuluğu ve üzüntüsü yüzünden her şeyden ayrı kalmış küçük Lasthénie, tek başına yaşadığı çocukluğunun birçok uzun saatini burada, ev için yapılmışa benzemeyen, belki de felaketler, göçen ırklar yüzünden ilk görkemi içinde bütünüyle yeniden onarılmamış yıkık bir şatodan kalma bu görkemli merdivende geçirmişti. Yeni yeni hayallere kapılmaya başlayan küçük Lasthénie, bu uçsuz bucaksız merdivenin boşluğunda annesinin sevgisinin doldurması gereken yaşamın başka bir boşluğunu da hissediyor muydu? Felaketin gelmesini beklerken kendi kendilerine zarar vermekten hoşlanan felakete yazgılı ruhlar gibi, yüreğinin üstüne, kendi yalnızlığının ezici bitkinliğinin üstüne bu geniş merdivenin ezici alanını da koymaktan hoşlanıyor muydu? Genellikle odasından inip oraya ancak akşamları yeniden çıkan Madam de Ferjol, Lasthénie'nin bahçede eğlendiğini sanabilirdi; oysa kız, orada unutulmuş haliyle, sesli ve sessiz basamaklara oturup saatlerce kalıyordu. Elini yanağına dayayıp dirseğini dizine koyarak, kederli olan herkesin aşına olduğu ve Albrecht Dürer'in dehasının "Melankoli" adlı gravürüne vermek için pek uğraşmadığı bu kaçınılmaz duruşu koruyup sanki yazgısının bu korkunç merdivenlerden inip çıktığını görmüş gibi, orada, neredeyse düşlerinin şaşkınlığı içinde, donakalıyordu; çünkü geçmişin hayalleri olduğu gibi, geleceğin de hayalleri vardır ve bu *yeni gelenler* belki de *tekrar gelenler*den daha üzücüdür... Elbette! Eğer yaşanan yerlerin bir etkisi varsa, ki kesinlikle vardır, kocaman bir yarasanın görüp de öldürdüğü ve kanatları açık bir halde yaslandığı bu dağların eteğine düşmüş bir gecekuşuna benzeyen, grimtırak taşlı bu ev; arduvaz rengi suyu, karanlıkta mavi renkli saydamlığıyla dağların doruğuna yansıyan bir çamaşırhanenin enlemesine ortadan kestiği bir bahçe sayesinde

dağlardan ayrılan bu ev; evet, böyle bir ev, Lasthénie'nin lekesiz alnının belirlediği gölgelere kendi yansısını da ekliyor olmalıydı...

Madam de Ferjol'un yüzüne gelince, bu yüzün hareket-siz hüznünü hiçbir şey çoğaltamazdı. Yaşanan yerlerin etkisi üzüntünün yeşillendirdiği bu bronz yıpratmıyordu. Zengin bir soylunun daima bolluk içindeki yaşamını sürmüş ve her zaman aristokratça konukseverlik alışkanlıkları olmuş kocasının ölümünden sonra Madam de Ferjol ansızın Port-Royal'dan⁶ gelen ve o dönemde Fransa taşrasını hâlâ etkileyen bu sofuluğa kapılmıştı. Kadın olarak neyi varsa, hiçbir şeyi bağışlamayan ve nefsi körelten bu sofuluk içinde kayboldu. Yanmakta olan yüreğini, soğutmak için bu mermer sütuna dayadı. Evinin lüksünü yok etti. Atlarını ve arabalarını sattı. Hizmetçilerine yol verip alçakgönüllü bir burjuva kadını olarak sadece Normandiya'dan getirdiği, yirmi yıldır hizmetinde çalışarak yaşlanmış Agathe adında bir hizmetçiye yanında bıraktı. Ufak tefek dedikoduların hiç eksik olmadığı bütün küçük yerlerde olduğu gibi, bu reformu gören kasabanın dili uzunları Madam de Ferjol'u cimrilikle suçlamıştı. Önceleri pek tatlı gelen bu dedikodu sonraları kabuk bağladı. O dili uzun kişiler artık buna dokunmadılar. Cimrilik dedikodusu da suya düştü. Madam de Ferjol'un yoksullara her ne kadar gizlice olsa da yaptığı iyilik ortaya çıktı. Sonunda, pek az aydınlık şişe dibinde her türlü tavrı sergileyerek yaşayan bütün bu aşağılık insanlar arasında, içinde tuttuğu bir acının gizemli saygınlığıyla sürekli olarak toplumdan ayrı yaşayan Madam de Ferjol'un erdemi ve nitelikleri konusunda gitgide karışık bir algı oluştu. Kilisede –onu ancak orada görüyorlardı–, bodur direkli bu kaba Roma kilisesinin alçak kemerleri al-

6 1204 yılında kurulmuş manastır. (ç.n.)

tında uzun ayinler sürerken, sanki mezarından çıkmış eski bir Merovenj hanedanı kraliçesi gibi üstünde oturduğu sırasında hareketsiz duran, uzun siyah giysileri içinde gayet gösterişli bu kadına uzaktan bakıyorlardı. Gerçekten de, kendi tarzında bir kraliçeydi o... Elbette bir krallık olmayan bu kasabanın kaygı ve düşüncelerine istemeden, hatta hiç düşünmeden egemendi. Burada hüküm sürüyordu o ve eskinin görünmeyen Pers kralları gibi, onlar gibi kesin görünmez olamasa da, hiçbir zaman alışmadığı bu küçük dünyanın dar bağrında hep uzakta kalmasıyla onlara az da olsa benziyordu.

O yıl Paskalya Nisan ayının sonlarına rastlıyordu ve Kutsal Cumartesi günü ana kız de Ferjol'ların evinde, taşrada neredeyse gösterişli bir şekilde ev işleriyle uğraşan günlerden biriydi. O gün "bahar çamaşırı" denen işlerle uğraşılıyordu. Taşrada çamaşır yıkama büyük bir olaydır. Genelde çok çamaşırı olan zengin evlerde bu iş mevsim dönümünde yapılır ve buna "büyük çamaşır" adı verilir. Çok önemli bir şeyin haberiymiş gibi, "Biliyor musunuz, falanca hanımefendi büyük çamaşır yıkattırıyor" derler akşamları gidilen evlerde. Büyük çamaşırlar ağzına kadar çamaşır doldurulan fıçılarda, evin ufak tefek sıradan çamaşırlarıysa tahta kovalarda yıkanır. "*Çamaşırcı kadın çalıştırmak*," en ciddi, en önemli, bazen de en fırtınalı koşullardan birini belirtmek için kullanılan bir deyimdir; çünkü genelde çamaşırcı kadınlar yönetilmesi güç dedikoducu kimselerdir. Çoğu zaman iriyarıdırlar, ahlaksızdırlar, doymak bilmezdirler, edepsizce hırslıdırlar, tırnakları durmadan karıştırdıkları suyun içinde yumuşamaz ve tokaçlarını şaklatırken güçlü gırtlaklarından korkunç tiz sesler çıkarırlar! "*Çamaşırcı kadın çalıştırmak*" genellikle evine en hakim hanımları bile az biraz korkutan bir düşüncedir... Ancak o gün Ma-

dam de Ferjol'un evinde böyle kadınlar yoktu. Birkaç gün boyunca sessizliğini aşırı derecede bozdukları "de Ferjol Konağı"nın yalnızlığından bir fırtına gibi geçmişlerdi. O gürültülü Çamaşırhane Oturumları'nın ertesi günüydü... Hâlâ taşrada söylendiği gibi, "çamaşır serme" günüydü ve bahçede ipler üzerinde kurumaya bırakılmış çamaşırları toplamaya yaşlı Agathe ile evin "yıllık" çamaşırcı kadını yetiyordu. Kısacası, bu ikisi, şişip de dalgalanarak gözlerde ve kulaklarda bayrak etkisi ve gürültüsü yaratan çarşaflarla, havlularla donatılmış bahçenin dar yollarında gün doğar doğmaz dolanıp durarak çamaşır toplamaya başlamış ve çamaşırları getirip yemek salonundaki sandalyelerle yuvarlak masanın üstüne yığmışlardı. Ana kız de Ferjol'lar ayinden döndükten sonra burada çamaşırları katlayacaklardı. Evin hanımları bu işi kimseye bırakmazlardı. Madam de Ferjol'un çamaşır konusunda Normandiyalılara özgü bir zevki vardı; bu zevki kızına da aşılamıştı. Onu evlendireceği gün için uzun süredir çok güzel bir çeyiz hazırlıyordu. Evlerine döndüklerinde, hoş bir görevin başına geçiyormuş gibi, maun ağacından budaklı ağır bir yuvarlak masada çabucak karşı karşıya oturup dört aristokrat eliyle çarşafları sıradan ev hanımları gibi katlamaya başladıkları sırada Agathe omzunda bir sürü kurumuş çamaşır salona girdi ve bunları bir çığ gibi masanın üstüne boşalttı.

"İlahi Agathe!" (Bu onun sövgü olarak kullandığı bir sözdü... Hanımını her an haykırıp yardıma çağıran bir sofukadın hakkında bu söylenebilir mi?) "Hay ilahi Agathe! Amma da ağırmış ha!" dedi. "Ne yığın ya! Hem beyaz! Kar gibi! Hem de kuru! Dahası, mis gibi kokuyor! Akşam yemeğine kadar katlayabilecek misiniz bakalım, Madam ve Matmazel! Ama bugün akşam yemeği bekleyebilir... Siz ikiniz hiç acıkmazsınız, Kapusen de çekip gitti! Hem, elbette, bir daha dönmemek üzere gitti... Ah! İlahi Agathe! Anlaşılan Kapu-

senler böyle çekip gidiyorlar! Kendilerini evlerinde konuk edenlere iyi günler ya da iyi akşamlar demeden!”

Vaktiyle, Cotentin’de yetişen çiçek açmış elma ağacı renginde pembe beyaz güzel bir kız olan ve Baron de Ferjol tarafından utanç verici bir biçimde kaçırılan âşık genç hanımına Cévennes’de eşlik etmiş, yaşını başını almış olan Agathe, ana kız de Ferjol’lara karşı açıksözlüydü. Üç nedenle bu açıksözlülüğü elde etmişti. Matmazel Jacqueline d’Olonde’un kaçırılması birinci nedendi. “Onun yüzünden yöredeki herkesin diline düşecek kadar” ona bağlı kaldığını söylüyordu. Öteki iki nedene gelince, Matmazel de Ferjol’u yetiştirmesi ve nefret ettiği bu “köstebek yuvası”nda kalmış olmasıydı. İri öküzler ve geniş otlaklar diyarının kızı, memleketini hiç unutamıyordu! Nihayet, paylaşılacak daha az kişi oldukça manevi bakımdan daha da daralan bu ortak yaşamı sürdürmüştü. Yüce ruha sahip gururlu insanlar –çünkü gurur her zaman yücelik anlamına gelmez– aşağı tabakadan olanlara karşı sadelikle davransa da, gurur ve yüceliğe sahip Madam de Ferjol yirmi hizmetçisine yol vermeseydi, aslında saygılı ama şeklen içli dışlı yaşlı Agathe belki bu kadar cüretkâr ve açıksözlü olamayacaktı.

“Ama, Agathe, sen ne söylüyorsun, ha?” dedi Madam de Ferjol büyük bir sakinlikle. “Gitmiş! Peder Riculf, ha! Düşünebiliyor musun, kızım... Bugün Kutsal Cumartesi; yarın, Paskalya günü, ikinci ayını sırasında, Büyük Perhiz vaazının sonunda hep verilen İsa’nın Dirilişi vaazını vermesi gerekiyordu!”

“Bunun önemi yok!” dedi inatçı yaşlı kız. İnatçı olduğu, asla yitirmedeği Normandiya aksanından ve başından hiç eksik etmediği Normandiya başlığından pekâlâ anlaşıyordu. “Kesinlikle, evet! Ben ne dediğimi biliyorum.

Çaktırmadan bal gibi çekip gitti! Sabahleyin bir ara kilise-
de görüldüğünü bana kilise hademesi anlattı. Adam soluk
soluğa gelip onu sordu, çünkü yarınki Kudas ayini için bir
sürü insan onun günah çıkarma yerinin önünde itişip kaki-
şıyormuş; ama elbette bir yanıt veremedim! Pederi gün do-
ğar doğmaz başında kukuletası ve genellikle oda kapısının
arkasında bıraktığı seyahat asası elinde büyük merdivenden
inerken görmüştüm. I harfi gibi dimdik yanımdan geçti. Bana
tek bir nezaket sözü bile etmeden o inerken, ben çıkıyordum.
Gözlerini yerden kaldırmamıştı. Bence kaldırıp bakmasına
kıyasla daha beterti inik gözlerinin hali. İki adım ötede ayin
yönetmeye gitmek üzere asasını almış olmasına şaşmışım;
aşağı inişine bakmak için arkama döndüm, bu kadar erken-
den kapıdan çıkıp nereye gittiğini görmek için peşi sıra ben
de aşağıya indim! Velhasılı, Büyük Haç'ın dibinden geçen
yola saptığını gördüm ve size yemin ederim ki hep o tempo-
da yürümüşse şimdi buradan çok uzakta olması gerekir!"

"Olamaz," dedi Madam de Ferjol. "Gitti ha!.."

"Mutfağımın dumanı gibi," diyerek sözünü kesti Agat-
he, "hem de daha fazla gürültü çıkarmadan!"

Doğruydu. Gerçekten çekip gitmişti. Ancak, hem bu
hanımların hem de yaşlı Agathe'in bihaber olduğu şeydu:
Kendilerini konuk etmiş evlerden böyle çekip gitmek Kapu-
senlerin âdetiydi. Sanki ölüm ve İsa geliyormuş gibi çekip
gidiyorlardı. Onların hırsız gibi geldiği söylenir; Kutsal Ki-
taplar böyle söyler... Bunlar ise hırsız gibi basıp gidiyordu.
Sabahleyin odalarına girildiğinde insan onları uçup gitmiş
sanırdı. Onların âdeti, şiiri buydu. Şiirden anlayan Chatea-
ubriand onlar hakkında şöyle dememiş miydi: "Ertesi gün,
aranıyorlardı, ama tıpkı bazen zengin ve saygın bir insanı
evinde ziyaret eden, gelmeleriyle kaybolmaları bir olan o
Kutsal Görüntüler gibi uçup gitmişlerdi."

Ancak Chateaubriand ve *Hiristiyanlığın Dehası* adlı yapıtı bu öykünün başladığı sırada ortada yoktu. Ana kız de Ferjol'lar ise o zamana kadar evlerine yalnızca daha az şiirsel, daha az katı tarikatlara bağlı ve kilise dışında seçkin birer sosyete insanı olan, kabul edildikleri evlerden ayrılırken bütün o zorunlu saygı ve hürmeti göstermeyi ihmal etmeyen din adamlarını kabul etmişlerdi.

Ne var ki Peder Riculf'un, ana kız de Ferjol'ların gözünde, ansızın sessizce gidişinden Agathe gibi incinecekleri kadar yeri yoktu. Madem çekip gitmişti; ne hali varsa görsün, çekip gitsindi! Evlerinde kaldığı bütün süre boyunca onlar için hoş olmaktan ziyade sıkıcı olmuştu. Yas tutmaları uzun sürmeyecekti. Gittiğine göre artık onu düşünmeyeceklerdi. Ama Agathe daha derinden kin besliyordu. Ona göre Peder Riculf sevimsizlik denebilecek şu duygunun mutlak ifadesiydi.

"İşte, artık kurtulduk ondan," dedi. Ama yine de kendini tuttu: "Belki haksızlık ediyorum," dedi bu kez, "bir din adamından böyle söz etmekle. Ama, ilahi Agathe! Elimde değil. Bana hiçbir şey yapmadı, ama bu kukuletalı adam hakkında kötü düşüncelerim var... Ah! Başka yıllarda buraya gelen son derece nazik, son derece havarice, yoksullara karşı gayet iyi yürekli vaizlerle arasında amma fark var. Bakınız! Madam, iki yıl önceki Prémontré tarikatının başrahibini anımsıyor musunuz? Ne tatlı, ne hoş adamdı o! Ayakkabılarına kadar her şeyiyle beyazlar içindeydi, tıpkı bir gelin gibi. Peder Riculf ise kav rengi cüppesiyle bir kurdun kuzuya benzemesi kadar benziyordu ona!"

"Kimse hakkında kötü düşüncelere sahip olmamak gerekir, Agathe," dedi Madam de Ferjol ciddi ciddi, sofu vicdanının rahat etmesi için. Belki de yaşlı hizmetçiye kırkarken kendi kendini kınıyordu. "Peder Riculf çok güzel

konuşan, çok inançlı bir rahip, bir din adamıdır ve bizimle birlikte olduğundan bu yana, konuşmalarında da tutumunda da ona karşı sayılabilecek en ufak bir şey görmedik. Demek ki Agathe, onun hakkında kötü düşünmeniz için hiçbir nedeniniz yok. Öyle değil mi, Lasthénie?..”

“Doğru, anne,” dedi Lasthénie o tertemiz sesiyle. “Ama Agathe’ı fazla paylamayın. Peder Riculf’ün kaygı verici ve tarif edilmesi olanaksız bir yanı olduğunu aramızda defalarca konuştuk... Bu neden ileri geliyor? Kötü biri olduğu düşünülüyor, ama güven de uyandırmıyor... Siz ki o kadar güçlü, o kadar mantıklısınız, ona günah çıkarmaya gitmeyi benden daha çok istemediniz.”

“Belki ikimiz de haksızlık ettik!” diye yanıt verdi sert kadın. Jansenizm vicdanında sıkça belirip onu rahatsız ediyordu. “Kendimizi yenebilmeliydik; çünkü onun ayaklarının dibinde diz çökmeye gitmemizi engelleyen mantıksız duyguların sesini dinlemek zaten ruhlarımızın içindeki bir mahkûmiyetti ki, bu hükmü vermeye hakkımız yoktu.”

“Ah!” dedi saf saf genç kız, “Ben bunu hiçbir zaman yapamazdım, anne!.. Bu adam hiçbir zaman engelleyemeyeceğim bir korku salıyordu içime.”

“Yalnızca cehennemden söz ediyordu! Cehennem sözü her zaman ağzındaydı!” dedi soluk soluğa Agathe. Peder Riculf’ün genç kıza saldıgı korkuyu haklı göstermek istiyor gibiydi. “Cehennem hakkında hiç bu kadar vaazda bulunulmamıştır. Hepimize cehennem azabı çektiriyordu. Memleketimde yıllar önce bir rahip tanımuştım; Valogne’daki Augustinusçular adama Peder Aşk adını vermişti, çünkü vaazlarında yalnızca Tanrı aşkından ve cennetten söz ediyordu. Ama, ilahi Agathe! Peder Riculf hiçbir zaman bu adla anılmayacak!”

“Haydi! Susun bakalım!” dedi Madam de Ferjol. Tanrı sevgisine hakaret eden bu sohbetin sona ermesini istiyordu. “Peder Riculf geri gelirse, çünkü onun Paskalya arifesinde çekip gittiğine inanamıyorum, bizi kendisini çekiştirirken bulacaktır; bu, uygun bir şey değildir. Bakın, Agathe! Mademki onun burada olmadığını söylüyorsunuz, odasına çıkın; herhangi bir mobilyanın üstünde unuttuğu ayın duaları kitabını bulursunuz belki; bu da size onun çekip gitmediğini kanıtlayacaktır.”

Ana kız yalnız kaldılar. Agathe çabucak hanımının gönderdiği yere gitti. İki hanım, hakkında söylenecek hiçbir şey olmayan ve fazla düşünmekten çekindikleri bu gizemli Kapusen’le ilgili ayrıca tek bir sözcük bile söylemeyip yarıda kalmış işlerinin başına yavaş yavaş geri döndüler. Agathe’ın söylediği gibi her tarafı “güzel kokan” beyaz çamaşır yığınlarıyla çevrili yüksek tavanlı geniş salonda hanımlar çok sade bir ev içi görüntüsü oluşturuyordu. Çamaşırlar, üstünde kuruyup kıvrımları arasında bir ruh gibi sakladıkları çitlerin ve çiynin taze, güzel kokusunu bu hanımların etrafına yayıyordu. Sesleri çıkmıyordu, yaptıkları işe dikkatle sarılmışlardı, ara sıra doğru yönde kıvrımların üzerine çarşafın kenar baskısına bakıyorlardı; çarşafın üzerinde boylu boyunca ellerini gezdirip yanlış kıvrımları düzeltmek üzere sırayla güzel elleriyle bu kıvrımlara vuruyorlardı. Bu ellerden anneninkiler beyaz, kızinkiler pembeydi... İkisinin de, elleri gibi, güzellikleri de farklıydı. Lasthénie’nin beyaz yüzü bir mügeydi; o, bu çiçeğin yapraklarını oluşturan koyu yeşil entarisi içinde, kül rengi saçlarından ötürü (çünkü kül eskiden acılı günlerde başa sürüldüğü için bir yas işaretiydi) daha da melankolik bir hal almış yüzüyle, çok hoştu. Ağırbaşlı dul kadın başlığı

ve siyah giysisiyle Madam de Ferjol'un saçları, koyu renkli kütleleri üstüne geniş tabakalar halinde sürülmüş üstübeçle şakaklardan yukarıya kaldırılmış ve yıllardan ziyade kederi nedeniyle hep boyalı kalmıştı.

Yaşlı Agathe ansızın salona döndü.

"Yine de gittiğini sanıyorum," dedi, "çünkü aramadığım yer kalmadı; yalnızca yanında götürmediği şu şeyi buldum. Bu vaizlerin hepsi çekip gittiklerinde geride bir şey bırakmazlar mı? Kimileri resim, kimileri kutsal emanetler verir. Bu, gördükleri konukseverliğe teşekkür etmenin bir yoludur. Peder Riculf ise odasındaki yüklükteki haça asılı olarak bunu bırakmış. Bunu vermeyi mi düşündü, yoksa giderken alıp götürmeyi mi unuttu?"

Agathe hanımların katlamakta olduğu çarşafın üstüne ağır bir tespih bıraktı; Kapusenler bu gibi tespihleri kemerlerinde taşırlar.

Tespih abanoz ağacındandı ve onluk siyah taneleri arasında, bu dizileri birbirinden ayırmaya yarayan sararmış fildişinden bir kurukafa vardı; bu sararmış fildişi, rengine bakılırsa, kurukafayı sanki çok uzun zaman önce mezar-
dan çıkarılmış gibi gerçek bir hale sokuyordu.

Madam de Ferjol elini uzatıp tespihi saygıyla aldı ve tespihe baktıktan sonra onu önünde katlanmış olarak du-
ran çarşafın üstüne bıraktı.

"Al bak!" dedi kızına.

Ama kız tespihi alırken parmaklarının kasıldığını hissedip onu hemen bıraktı. Bu aşırı duygusal küçük kızın sinirlerine dokunan o kurukafalar mıydı?

"Sende kalsın, anne," dedi.

Ey içgüdü! İçgüdü! Beden bazen bu konuda düşünce-
den daha çok şey biliyor! Ama o sırada Lasthénie o güzelim
parmaklarının az önce hissettiği şeyin nedenini bilemezdi.

Yaşlı Agathe'a gelince, bu öyküden önce olduğu gibi
sonra da, bu korkunç Kapusen'in ellerinde yuvarlan-
mış ve tanelerinde etkisini bıraktığı tespihin, Caterina de'
Medici'nin⁷ *Chroniques du temps* adlı hiç duymadığı kitabın-
da sözü edilen o eldivenler gibi olduğuna her zaman inan-
mıştı; zavallı hizmetçi! Tespihin, Peder Riculf'ün zehrini
başkasına taşıyacak kadar etkili olduğuna inandı hep.

7 Caterina de' Medici (1519-1589), Fransa kralı II. Henri'nin karısı ve
1560-1574 arasında kral naibesi. (ç.n.)

IV.

Vakit öğleyi vurduğunda Peder Riculf de Ferjol Konağı'na dönmedi. Agathe yanılmamıştı; peder gitmişti. Saint-Sébastien Kilisesi'nde, günah çıkarma yerinin etrafında onu bekleyen kalabalık boşuna bekledi. Bu bir skandal oldu. Ertesi gün de başka bir skandal patlak verdi: Eski âdetlere katlanmaya zorlanmış bu küçük kasabanın rahibi, Büyük Perhiz'le ilgili vaaz vermiş olan vaizin yerine geçip akşam ayinleri arasında, İsa'nın Dirilişi konusunda vaaz vermek zorunda kaldı. Ancak, bu şaşırtıcı gidişin etkisi uzun sürmedi. Bir şey uzun sürebilir mi?.. Günler –üstümüze damla damla düşen günlerin yağmuru–, tıpkı güzün ilk günlerinde üstüne düştüğü yaprakları sürükleyip götüren yağmur gibi bu etkiyi alıp götürdü. Peder Riculf'ün bu ana kız de Ferjol'ların evindeki varlığıyla durgun dalgası canlanmış olan monoton yaşam yeniden başladı. Dudakları adamın adını anmayı unuttu. Ondan söz etmeden onu düşünüyorlar mıydı? Bunu ancak Tanrı bilir. Bu adsız öykünün anlaşılması güç, kapalı... Ama bir kez gördükten sonra *artık* unutulamayan bu adamın etkisi derin olmalıydı; onun neden unutulmadığını açıklamak ne kadar olanaksızsa et-

kisi de o ölçüde derindi! Adam kırk gün boyunca hanımlara soğuk ve saygılı davranmış, onlara günlük ilişkilerinde çok sağduyulu ve nazik olduğunu kanıtlayan bir dürüstlük göstermiş, ama doğal olarak kendisi hakkında sıkı sıkıya dışa kapalı kalmıştı. Nasıl bir geçmişi vardı, yaşamı, eğitimi nasıldı, nerede doğmuştu? Bunların hepsi, Madam de Ferjol'un üstünkörü ilgilendiği, ama adamın mermerden, mermer gibi soğuk, nüfuz edilemez ve kaygan olduğunu gördüğünde, gerçek bir soylu hanım olarak, ilgilenmekten vazgeçtiği konulardı. Adamın Kapusen yanından başka bir yanı hiç görülmemişti.

O dönemde Kapusenler eskiden oldukları gibi değildiler. Hristiyan alçakgönüllüğünün yücelttiği bu tarikat yüceliğini yitirmişti. En kötü günlerin arifesinde bulunuluyordu. XVI. Louis'nin krallığı sırasında uzun süre varlığını sürdürmüş olan XV. Louis döneminin inançsız Epikürcülük öğretileri ve ahlakı zayıflatmış, en çok kutsallığıyla ün salmış, hatta inançsızlara bile kendini saydıran tarikatların o sertliği kalmamıştı. Manastır yaşamından genel bir uzaklaşma her yanda görülüyor ve bu durum, nice din adamının her türlü kötülüğün kucağına atılmasına neden oluyordu. En sağlam oldukları sanılan din adamları bile sarsılmıştı... Madam de Ferjol beyazlar içindeki o hayran olunası subay Baron de Ferjol'la ilk kadril danslarını yaptığı küçük kentte bir Kapusen'e rastladığını anımsıyordu. Kapusen olmasına karşın, fark edilmemesi olanaksız derecede yakışıklı biriydi. Peder Riculf gibi o da Büyük Perhiz vaazı vermek üzere gelmişti. Yoksulluk ve dünya nimetlerine sırt çevirme kivesi altında züppe bir delikanlı gibi kendini beğendirmeye kalkışmıştı. Çok soylu bir aileden geldiği söyleniyordu. Kendisine neredeyse kadınsı bir özen gösterip sakalına parfüm süren ve abadan rahip cüppesinin altına çile gömleği

yerine ipek gömlek giyen bu utanç verici Kapusen'e karşı hoşgörölü davranan katı cemiyeti soylu kılıyordu belki de bu söylenti. O dönemde Matmazel d'Olonde olan Madam de Ferjol, onu sosyete de görmüştü; tıpkı Avukat Dupaty'nin *Voyage d' Italie [İtalya Yolculuğu]* adlı o vakitler çok okunan kitabında sözünü ettiğı Romalı kardinallerden biri gibi, akşamları vist oynamak, kadınlara duygulu şiirler okumak ve salonun ücra köşelerinde çok alçak sesle kulaklarına defalarca bir şeyler fısıldamak için orada oluyordu. Ancak yıllar genel ahlak bozukluğuna, yakında her şeyi çürütüp Fransa'nın antik ve sağlam bronzunu Devrim'in çöplüğüne çamur gibi akıtacak yumuşamaya bir şeyler katmış olsa da, Peder Riculf bu salon Kapusen'ine pek benzemiyordu. Döneminin hiçbir ahlaksızlığını üzerinde taşıymıyordu. Adı gibi o da Ortaçağ'a aitti. Bir din adamında gayet uygunsuz duran, hiç yakışık almayan bu yüksek sosyete düşkünlüğünü göstermiş olsaydı Madam de Ferjol kendisini kınadığı bu tiksinti duygusunu onun neden aşıladığını bilebilirdi. Lasthénie ve Agathe gibi, o da Peder Riculf'ten kesinlikle hoşlanmıyordu ama görünürde nedensiz olan bu sevimsiz soğukluğun gerekçesi konusunda aynı ölçüde bilgisizdi.

Ama ana kız onu düşünüyorlar mıydı?.. Düşünmemiş olmaları çok güç gibi görünüyor. Onlar için bir muammaydı. Muamma, insan imgelemi için var olabilen en derin şeydir. Muamma halklar için dindir, ama bizim zavallı yüreklerimiz için de aşağı kalır bir yanı yoktu. Ah, sizi seven kadınlar tarafından her zaman seilmek isteyen sizler, kendinizi asla tamamen tanınabilir kılmayın. Hatta öpücüklerinizde, okşamalarınızda bile hep bir muamma olsun! Peder Riculf, de Ferjol'ların evinde kaldığı süre boyunca onlar için bir muammaydı, ama çekip gittiğinde muhtemelen hepten bir muammaya dönüştü. Gerçekten de, orada

bulunduğu sürece, belli bir anda onun gizini ortaya çıkarabileceklerini sanabilirlerdi; ama artık gittiğine göre, çözülemeyecek bir bilmece olarak kalmıştı. İnsan zihnini keşfedilememiş şeyden daha fazla hiçbir şey tedirgin edemez.

Dışarıdan da hiç ışık gelmiyor! Geriye dönüp bakıldığında, ana kız de Ferjol'lar için, bir sabah yaşamlarından ve evlerinden, tıpkı bir akşam girdiği gibi çıkıp giden pederin belirişini aydınlatan hiçbir şey yok; geldiğinde nereden geldiği bilinmediği gibi, gittiğinde de nereye gittiği bilinmiyordu. Bu da Kutsal Kitap'taki şu sözü doğruluyor: "Bana nereden geldiğini söyleyin, size nereye gittiğini söyleyeyim." Peder nereden geldiğini söylememişti. Uzak bir manastıra aitti ve dinsizlerin küçük görerek serseriler diye nitelediği tarikatının mensupları gibi bütün Fransa'yı dolaşıyordu. Kırk gün boyunca vaaz verdiği kasabadan yok olurken sonsuz vaazlarını nereye taşıyacağını söylememişti. Rüzgârda savrulan toz gibi çekip gitmişti... Yamalı giysisi içinde bile gayet görkemli, kurumlu olan ve çağdaş bir şairin başka bir Kapusen hakkında söylediği, "Yoksulların İmparatoruna benziyordu," sözünü bunca hatırlatan, bakışları üstüne çekmeden, gözler üstüne dikilmeden hiçbir yere gidemeyen bu muhteşem Kapusen'in, bir akşam kiliselerinden birinin kürsüsüne çıktığına ya da bir sabah sokaklarında dolaştığına, hitabet gücüyle sarstığı bu kasabaya yakın kentlerin hiçbiri tanık olmadı! Artık kendisinden söz edildiğinin işitilemeyeceği kadar uzak yerlere gittiği kesindi. Bununla birlikte, yüzüne bakıldığında, her yerde bir anı, hatta pekâlâ kırıp geçirici birinin anısını bırakabilirdi.

Herhangi bir yerde böyle bir anı bırakmış mıydı acaba? Görünüşte gençti, ama hâlâ genç görünen kimileri korkunç derecede yaşlanmış ruhlara ev sahipliği yapar. O zamana dek hiçbir yerde böyle bir anı bırakmamışsa da, bu kasabada ve karşısında bir yaprak gibi titreyen, gidişiyle birlikte bir kur-

tuluş duygusuna, bir ferahlama duygusunun huzuruna kavuşmuş bu zavallı Lasthénie de Ferjol'un ruhunda bir anı bırakmış olabilir miydi? O, bu kız için her zaman, genç kızların soğuk davranıp "baş belası" dedikleri kişi olmuştu. Lasthénie'nin onu böyle adlandırmaması, kişiliğindeki enerji eksikliğinin diline vurmuş olmasındandı. Çok hoş ama zayıf, sanki zayıflığının yazgısına bağlı Lasthénie, nedensiz olsa da bir türlü yok edemediği bir hisle, bir köşede duran ve dolu bir tüfek etkisi yaratan bu adamın varlığını artık hissetmediği için mutluydu. Tüfek artık orada değildi. Bundan ötürü mutluydu, ama yalan söyleyen mutluluklar vardır! Eğer gerçekten mutluysa genellikle pek üzgün olmakla birlikte bir o kadar da dingin olan uzun kirpiklerinin arasında kimbilir hangi gizli korku kırıksıklığının kısa süre önce yerleşmiş olduğu yüzünü bu rahatlamanın mutluluğu neden aydınlatmıyordu? Güçlü ruhu ve Normandiyalı sağduyusuyla Madam de Ferjol, kızının alnını didik didik edip de melankolik bir göl kadar saf bu hülyalı alnında kimi zaman beliren tatlısı kırıksıklıklarını göremeyecek kadar yüksekten ve toplu bir bakışla olaylara bakıyordu, ama Agathe, hizmetçi Agathe her şeyi görüyordu. Ağzından çıkmasının büyük bir günah olduğunu düşündüğü (gerçekten de böyleydi!) başka bir sözcük kullanmamak için dikkatle seçtiği ifadeyle Kapusen *serserisi* dediği o adama karşı beslediği sezgisel kin, bakışlarını keskinleştiriyor ve teselli bulamayan yaşlı eş olarak soluğu kesilmiş annede eksik bulunan keskin görüşü ona kazandırıyor. Agathe, Normandiyalı olacak yerde İtalyan olsaydı *nazara* inanırdı!.. Sadece aşka ve nefrete inanan tutkulu İtalyanların anlamadıkları bir felaketi açıklamakta kullandıkları o gizemli *jettatura*'yı [kem göz] düşünürdü. Nevi şahsına münhasır astrologlar, yani tıpkı gezegenlerin hareketi içine iyi ya da kötü yıldızları yerleştirenler gibi, yaşamın iyi ya da kötü yıldızını da insan-

ların gözlerinin içine koyarlar! Ancak Agathe'ın memleketindeki boş inançlar başka türlüydü. Agathe göze görünmeyen nazarlara, kötü ruhlara inanıyordu. "Hakkında kötü düşünceler beslediği" Peder Riculf'un pekâlâ büyü yapabilmesinden, hatta Lasthénie'ye çoktan büyü yapmış olmasından kuşkulanıyordu. İyi de, neden bu sevimli, masum kıza, Lasthénie'ye? Tam da kız sevimli ve masum olduğu; kötülük yapmak için kötülük yapan şeytan özellikle masumluktan nefret ettiği; gökyüzünden kovulmuş bu melek özellikle aydınlıkta kalanları kıskandığı için... Agathe'a göre Lasthénie dünyada hep gökyüzü aydınlığında yaşayan bir melekti.

"Büyü" düşüncesinin etkisi altındaki yaşlı hizmetçi, Lasthénie'nin parmaklarının günün birinde kasılarak değdiği –bunu unutamamıştı– kuru kafalı o siyah tespihi götürüp saklamış, ona hakarete uğramış kutsal bir şey gözüyle bakmıştı. Ateş her şeyi arıtır. Agathe tespihi sofuca yakmıştı, ama bu "büyü"nün yine de Lasthénie'nin içinde dolandığını düşünmeye devam ediyordu. Her şeyin yandığı cehennemden gelen büyüler insanın etine girip onu oyan yanıklara benzer, aynı şekilde, ruhun içine de girip onu oyuyor olmalıdırlar... Boş inançları olan Agathe, sofrada hizmet ederken, Madam de Ferjol'un iskemlesinin arkasında, kolunda asılı peçete ve önlüğünün geniş üstlüğüne doğru elinde bir tabakla dururken bunları düşünüyor, annesinin karşısında oturan ve yemek yemeyen, yüzü günden güne iyice solan Lasthénie'ye uzun uzun bakıyordu. Çocuğun nazik güzelliği bozulmaya başlamıştı. Peder Riculf gideli ancak iki ay olmuştu ki, eve getirdiği kötülük iyice belirginleşiyordu. Ektiği şeytan tohumu, Agathe'a göre, bitmeye başlıyordu!.. Doğrusu, Lasthénie'nin üzgün olması ne şaşırtıcı ne de korkutucuydu. Kız her zaman üzgündü. Agathe'ın nefret ettiği, öğle vaktinde bile havanın aydınlanmadığı bu korkunç yerde doğmuş; yalnızca

kaybettiği kocasını düşünen ve ağzından kendisine karşı bir tek sevgi sözcüğü çıkmamış bir anneyle burada yaşamıştı. "Ben olmasam," diye düşünüyordu Agathe, "*sevgili kızcağız hiçbir zaman gülümseyemezdi. O güzel dişlerini kimseye gösteremezdi. Ama şimdi yalnızca üzüntü değil onun derdi, büyü; büyü ölüm demektir*, diyor memleketimin yanık halk türküleri!" Agathe'ın dilinden dökülenler bunlardı. "Acı mı çekiyorsunuz, Matmazel?" diye soruyordu sık sık, kaygıyla Lasthénie'ye. *Kafasında ha bire dolanan düşünceleri açık etmemek için harcadığı çabalara karşın, kaygısında büyük bir korkunun kokusu alınıyordu. Lasthénie ise solgun ağzıyla, acı çekmediği karşılığını veriyordu her zaman. Ama, acı çektikleri halde acı çekmediklerini söylemek bütün genç kızların, acıya dayanıklı tatlı yaratıkların sorunudur... Kadınlar acıya o kadar dayanıklı yaratılmışlar, acı onlara o kadar uygun bir yazgı olmuştur ki, hatta acıyı o denli erken hissetmeye başlarlar ve ona o denli az şaşarlar ki, uzun süre, geldiği halde hâlâ gelmediğini söylemeye devam ederler!*

Acı kapıdaydı. Lasthénie kuşkusuz acı çekiyordu. Gözlerinin etrafı mor halkalarla çevrilmişti. Nazik teninde be-reler oluşmuştu ve opal rengi alnında kirpiklerinin kıvrımı yalnızca geçici bir hülyanın izi değildi... Daha fazlasını ifade ediyordu. Maddi yaşamı değişmemişti. Hep ev işleriyle ilgili aynı terane, aynı pencere kenarındaki iğne işleri, annesiyle birlikte kiliseye aynı gidişler ve yine annesiyle birlikte, mevsimine göre suları kabarıp alçalan ama ak-maktan hiç geri durmayan derelerin titreştiği, yeşilliklerle kaplı dağlarda kimi gezintiler. Ana kız, genellikle akşamları -bütün dünyada gezinti vaktiydi bu- buralarda geziniyorlardı. Gelgelelim onlar, ovalarda, kıyılarda oturan daha mutlu kadınlar gibi güneşin batışını seyredemiyorlar-

dı. Güneş ışınlarına karşı sonsuz bir siper oluşturan dağlar arasındaki bu bölgede güneşten eser yoktu. Güneş, ufukta batarken, ancak dağların doruklarından görülebilirdi; ama onun için de çok yükseğe çıkmak gerekirdi. Bu hanımlar en uzun gezintilerinde bile ancak yarı yola kadar gidebilmişlerdi. Pireneler'in seyrekliliğinden, sıcak kızılığından hiç nasibini almamış, toprağı verimli bu dağlar, akşamları üzerlerini örten çimen halısıyla, yer yer gürleşen top şeklindeki ağaçlı korulara, yamaçlarda eğilen, kıvrılan ya da dağılan güçlü ağaçlara sahipti. Gezintiye çıkmış bu iki kederli hanımın düşünce ve duygularına pek uygun, belki de biraz fazla uygun bir özellikti bu. Çöken gece iyice karanlık bir nüansla bastırıyor ya da başlarının üstündeki mavi küreyi yıldızlarla gösteriyordu; eğer ay doğmuşsa, görünmeyen bu ay gökyüzünün zavallı çatı penceresini buğulu soluk ışığıyla aydınlatıyor, göğe yönelen bakışlar bu pencere aracılığıyla bir ayın varlığına ikna olabiliyordu. Akşamları kendine özgü hayallerle dolan bütün manzaralar gibi bu manzaranın da böyle bir yanı vardı. Dorukları neredeyse birbiriyle öpüşen bu değirmi dağlar, insanın imgeleminde, bir ziyaretin bitiminde birbirlerine son sözlerini söyleyip öpüşerek gitmek üzere ayağa kalkmış kadınlar gibi, ayakta durarak birbirleriyle alçak sesle kulaktan kulağa konuşan Dev Periler çemberi izlenimi uyandırıyor. Toprakta ve buradaki otları sulayan bütün akarsulardan yükselen buharlar, sedefli sisten bir bornoz gibi, gümüşü derelerle fokurdayan bu Dev Periler'in geniş elbiseleri üstüne konduğundan izlenim iyice güçleniyordu. Ne var ki bu devler konuşmuyordu. Oldukları yerden kımıldamıyorlardı; onları ertesi gün yeniden orada buluyordunuz. Ana kız de Ferjol'lar bu akşam gezintilerinden ancak akşam duası vaktini bildiren çanın çalıp da o küçük vadinin dibinden

kendilerine doğru yükseldiğini duyduklarında dönüyorlardı; Dante'nin "ölen günün can çekişmesi" dediği şeyi haber vermek için çanı çalan kapkara Roma kilisesi, vadinin içine çökmüş durumdaydı. Sesi duyan hanımlar karanlığa bürünmüş kasabaya dönüyor ve bir mezara benzeyen kiliseye varıyorlardı; akşam yemeğinden önce dua için buraya gitmek âdetleriydi.

Kimi zaman, Madam de Ferjol herhangi bir nedenle evde kaldığında, Lasthénie bu gezintilere tek başına çıkmayı göze alıyordu. Burada bir tedbirsizlik söz konusu değildi. Kasaba güvenliyd ve bu güvenlik özellikle tecrit halinden ileri geliyordu. Her yanı sımsıkı kapalı bu çukurdan hiç yabancı ya da şüpheli biri geçmezdi. Burada, yaşamı hep aynı yerde geçen bir halk, bir tür mağara adamı gibi yaşıyordu; çoğu, dağlardan oluşan bu halkanın dışına hiç çıkmamıştı, sanki karanlık bir şekilde, büyümlü bir yüzüğün ortasında tuhaf büyünlün esiriydiler! Bir genç kız için kötü bir karşılaşma olabilecek yolcular, dilenciler, her türden serseri Fransa'yı kat ederken bu dağların öteki iç yamacından geçiyordu (Forez bölgesi bu merkezlerden biriydi). Ama bu tarafta, bir kuyu gibi dar, karanlık ve rutubetli bu küçük vadinin insanları vardı yalnızca. Zaten ana kız de Ferjol'lar neredeyse boş inançlara dayalı bir saygı görüyorlardı. Lasthénie, keçilerini bu dağların sanki havadaki otlaklarına asılı bırakan bütün küçük çobanların, akşamları yamaçtaki çayırlarda ineklerini sağmaya giden bütün kadın sığır çobanlarının, küçük çağlayanların akıntısında yakaladıkları sepetler dolusu alabalığı getirip, İskoçya'yı besleyen somon avcıları gibi, bölgeyi besleyen bütün alabalık avcılarının adlarını ezbere sayabilirdi. Madam de Ferjol zaten kızından uzun süre ayrı kalmamıştı hiç. Birbirlerine nereye gideceklerini söylediklerinden, anne kızına kolayca ulaşıyordu; birbirlerini

uzaktan, anfiteatr oluşturan bu dağların yamacından, hatta Madam de Ferjol'un gri renkli büyük evinin pencerelerinden görmeleri kolaydı; pencerelerin karşısında perspektif olarak, üç adım ötede, bir sıra meyve ağacının dayandığı yeşillenmiş bir duvar gibi yükselen bu sarp dağlar vardı yalnızca.

Bir akşam Lasthénie bu gezintilerden yorgun, bitkin, iyice değişmiş halde, çabucak döndü. İçindeki huzursuzluk ağırlaşıyordu. Değişmişti; ama yalnızca her şeyi gören gözlemcilerin değerlendirebileceği bir değişiklik değil, herkesin görebileceği vahşi, sert bir değişiklikti bu. Nasıl olduğunu yorulmak bilmeden hep soran Agathe'a artık çok büyük keyifsizliğini inkâr etmiyordu. Ancak ne hissettiğini kendi kendine açıklayamıyordu. "Neyim var, bilmiyorum, Agathe'cığım!.." demekle yetiniyordu. Gözü hiçbir şeyi görmeyen, ibadetleri ve yaşamını mahveden kocasının anısı içinde kaybolmuş annesi o akşam *durumu sezer gibi* olmaya başladı. Annesinin kilisede dua ettikten sonra günbatımında kendisini yanına alacağını bilen Lasthénie, o kadar acı çekiyordu ki artık bekleyecek cesareti kalmadığından kiliseye geldi. Kiliseye girdiğinde, günah çıkarma yerinde diz çökmüş Madam de Ferjol'u arkadan gördü ve yorgunluktan bitkin halde onun arkasındaki sıraya oturdu. Fazla yürüdüğü için mi bu kadar yorgundu? Her zaman karanlık olan kilise iyice yoğunlaşan bir karanlığa gömülüyordu. Vitraylarında parıltı yoktu. Bu sırada, bölmeden çıkan Madam de Ferjol, akşam yemeği saati çalmadığından Lasthénie'ye şöyle söyledi: "Yarın yortu günü. Öyleyse yarın benimle birlikte neden komünyonu katılmayasın ki; ben Tanrı'ya şükrederken sen neden günah çıkarmaya gitmeyesin ki? Bol bol vaktin var." Ama Lasthénie hayır dedi... Hazır olmadığını söyledi... Madam de Ferjol yere

diz çöküp dua ederken, Matmazel dua etmeden, oturduğu yerde kaldı. Mahvolmuştu ve o an mahvolmanın aldırışsızlığı vardı üzerinde. Günah çıkarmayı ve komünyona katılmayı reddetmesi Madam de Ferjol'u şaşırttı, ama sinirlenebileceği bir dirençle karşılaşmaktan korkarak (kendisini iyi tanırdı!) üstelemek istemedi ve kızının kendisiyle birlikte komünyona katılmayı reddetmesini fazladan bir tövbe olarak kabul etti. Madam de Ferjol'un, istekleri de inancı kadar kesin olan bu ateşli sofukadının öfkesi son derecede şiddetliydi; kiliseden çıkıp eve dönerlerken, Lasthénie annesinin kolunun kendi kolu üstünde heyecandan titrediğini hissetti. Hiç konuşmadan eve döndüler. Kiliseyi de Ferjol Konağı'nda ayıran küçük kare meydanın köşesinde bir demirci vardı, adamın ocağı açık kapıdan alev fışkırtıyordu. Bu alevin kırmızı ışığı arasından geçerlerken Lasthénie o kadar solgundu ki bütün meydanı kızartan kırmızı ışık onun solgunluğuna dokunamadı bile. Bu durum karşısında ürküntüye kapılan Madam de Ferjol, "Ne kadar solgunsun!" dedi. "Neyin var?.." Lasthénie yorgun olduğunu söyledi. Ancak sofrada âdetleri olduğu üzere karşı karşıya oturduklarında, Madam de Ferjol'un Lasthénie'ye bakan siyah gözleri simsiyah olunca Lasthénie annesinin, onunla komünyona katılmayı kabul etmediği için kendisine öfke duyduğunu anladı. Fakat annesinin içinde bir izlenim bıraktığını, bu annenin günün birinde üzerine dehşetli kuşuklar asacağı korkunç bir çiviye benzer bir izlenim bıraktığını anlamadı, zaten henüz bunu anlayamazdı.

V.

Ertesi gün Madam de Ferjol, Agathe'ı kasabanın doktorunu getirmeye gönderdiğinde, yaşlıca kadın, hanımına yürekten ve dostça bir samimiyetle şöyle dedi:

“Ah! Demek ki Madam, Matmazel'in hasta olduğunu fark ediyor. Bence bu durum oldukça uzun zamandır açıktı. Eğer Matmazel, bizzat kendi ifadesiyle, kendiliğinden geçecek bir rahatsızlık nedeniyle annesini kaygılandırmak istemediği için bundan söz etmemi engellemeseydi size söyleyecektim. Ama bu dert hiç de geçmedi, doktorun gelecek olması beni mutlu etti....” Sözlerini tamamlamadı, çünkü sahip olduğu doğaüstü düşünceler nedeniyle doktorun Lasthénie'nin hastalığına karşı pek bir şey yapabileceğine inanmıyordu. Bununla birlikte, hemen doktoru getirmeye gitti ve doktor geldi. Doktor, Madam de Ferjol'a birtakım sorular sorduysa da yanıtlarından pek bir şey öğrenemedi. Lasthénie ise baş edilemez derinlikte bir keder ve bitkinlik, keza her şeye karşı şiddetli bir tiksinti hissettiğini söyledi.

Annesi Lasthénie'ye, “Tanrı'ya karşı da mı?..” diye sordu, üzüntü dolu bir ironiyle.

Madam de Ferjol bir gün önce reddettiği komünyon do-
layısıyla kızına o kadar içermişti ki kendini tutamadı. Hiç
sitem etmeyen Lasthénie bu sözün darbesini sızlanmadan
kabullendi. Ama bunu geleceğe dair kâhince bir tehdit gibi
görüp, annesinin –her zaman çok katı bulduğu– merha-
metinin bir gün acımasız olabileceğini hissetti.

Agathe düşüncelerinde haklı çıkmış mıydı? Eğer doktor
Matmazel de Ferjol’un derdinden bir şey anlamış olsaydı,
annesine kuşkulanacağı hiçbir şey bırakmazdı. Ancak kı-
zının durumu hakkında net hiçbir şey söyleyemedi. Hiç
hastalanmamış olan, kimi zaman “Mutluluğumda eksik
olan şey sağlığımda var” diyen Madam de Ferjol, dokto-
ru pek az tanıyordu. Lasthénie’yi küçükken ufak tefek ço-
cuk hastalıkları için ona götürmüştü. Adam, küçümseyici
Agathe’ın dediği gibi, *bu çukurda* on yıldır doktordu. Ama
bu onun yeterliğine yönelik bir itiraz değildi. Yetenekleri-
ni, hatta dehasını göstermek için geniş bir alana gereksi-
nim duyan insanlar arasında doktor, bu gereksinimden en
rahat vazgeçebilen insandır... Tıpla ilgili bir konuyla her
yerde karşılaşılıyor mu? On dokuzuncu yüzyılın belki
de en güçlü pratisyen hekimi Rocaché bütün yaşamını ka-
ranlık Armagnac bölgesinin kapkara bir kasabasında ge-
çirdi; burada, elli yıldan daha uzun bir süre mucize teda-
viler gerçekleştirdi. Forez bölgesi kasabasının bu doktoru,
doğrusu, Landes bölgesi kasabasının doktoruna benzemi-
yordu. O, yalnızca sağduyu ve deneyim sahibiydi, o kadar!
Özellikle de doğadan beklenti içinde bir tıp uyguluyor ve
doğayı zorlamıyordu. Doğa ise gerçek bir kadın gibi bazen
zorlanmak ister. Lasthénie’de saptadığı bulgular, ciddi bir
şey sezseydi, düşündüğünü söyleyemeyecek kadar belir-
siz miydi?.. Şurası bir gerçek ki, kaygı duyuyorsa da, siyah
gözlerinde şiddetli analık duygusunu okuduğu bu anneye

bu kaygıyı belirtmeden önce beklemeyi yeğleyerek yalnızca kendisine sakladı. Lasthénie yaşındaki gençlerde kadınlığa geçişe bağlı bunalımla sarsılan organları henüz yeniden dengelerine kavuşmadığında pek yaygın olarak görülen rahatsızlıklardan söz etti ve bu dengeyi yeniden kurmak için ilaç yazmaktansa hijyen koşullarına uymayı önerdi.

Ama doktorun ardından, “Bütün bunlar,” dedi kararlı bir şekilde yaşlı Agathe, “yalnızca *uydurma* birer merhem. Matmazel de Ferjol’u iyileştirecek olan şey bütün bu saçmalık değil!” Gerçekten de Lasthénie’yi eriyip bitiriyor gibi görünen bu garip hastalıkta hiçbir iyileşme olmadı. Yanakları kurşunîleşti, melankolisi yoğunlaştı, tiksintileri arttı.

“Tahminimi söylememi ister misiniz, Madam?” dedi Agathe Madam de Ferjol’a, yalnız oldukları bir gün.

Akşam yemeği bitmek üzereydi ve bütün yemek boyunca, Agathe’ın midesinin bulandığını düşündüğü ve her an çıkaracak gibi olan Lasthénie kendisini bir an önce yatağına atmak için odasına çıkmıştı.

“Bu doktor geleli bir ay oldu; ama sonuç sıfır!” dedi Agathe. “Üç gün önce yeniden geldi.” Öfkeyle devam etti: “Bakın, benim fikrimi sorarsanız, Madam, zavallı Matmazel’in onu iyileştiremeyen bir doktordan çok, içindeki cinleri dualarla kovacak bir rahibe ihtiyacı var!”

Madam de Ferjol ilk kez delilik krizi geçiren birine bakar gibi yaşlı Agathe’a baktı.

“Evet, Madam,” dedi Madam de Ferjol’un kendisine bakan kocaman açılmış gözlerinden korkmayan yaşlı sadık hizmetçi. “Evet! Madam, bir rahip, o Kapusen’in şeytanca işini bozacak bir rahip.”

Madam de Ferjol’un gözlerinde karanlık bir pırıltı görüldü.

“Ne!” dedi, “Agathe, buna inanmak cesaretini gösteriyorsunuz, ha?”

“Evet, Madam,” dedi Agathe, korkusuzca. “Şeytanın buradan geçtiğine ve her geçtiği yerde bıraktığı şeyi burada da bıraktığına inanıyorum... Ruhları lanetleyemeyince, vücutlardan öcünü alır...” Madam de Ferjol yanıt vermedi. Başını ellerinin arasına alıp Agathe’in örtüsünü kaldırdığı masaya dirseklerini dayayarak kaldı. Yaşlı hizmetçinin ruhu kadar dindar, hatta daha da dindar ruhuna bir mızrak gibi saplanan bu sözleri üzerinde düşünüyordu.

“Beni bir süre yalnız bırakın, Agathe,” dedi ürküntü içindeki başını kaldırıp yeniden elleri arasına alarak.

Agathe da söylediği bir sözcükle yıldırım çarpmışa dönen kadını ne hale soktuğunu daha uzun düşünmek için geri geri giderek uzaklaştı.

“Ah, ilahi Agathe!” diye mırıldandı çekip giderken. “Mademki bu kadar kör, elbette bunun söylenmiş olması gerekirdi!”

Doğaüstü şeylerden hiç anlamayan sosyete insanları gibi konuşursak, Madam de Ferjol boş inançlı biri değildi; keza Hıristiyan anlamda mistik de değildi, ama son derece dindardı.

Agathe’in az önce söylediği şey onu ciddi şekilde etkilemiş olmalıydı. Kutsal Kitaplar’ın kötü ruh adını verdiklerinin fiziksel olarak işe karışmasını ve gözle görülür etkisini inkâr edecek biri hiç değildi. Kötü ruha inanıyordu. Akli çok sağlam olsa da, her türlü ihtiyatın anası, her türlü hafifliğin düşmanı olan kilisenin inanılmasına izin verdiği ölçüde bu kötü ruha rahatça ve doktriner açıdan inanıyordu. Dolayısıyla, Agathe’in düşüncesi onu etkiledi, ama bu etki kendi hayalgücünden daha fazla düş ve düşüncelere dalan, daha coşkulu bir hayalgücünün etkisine kıyasla daha az şiddet-

li oldu. Ancak bu düşüncede Agathe'in fark edemeyeceği bir kıvılcım vardı. Bir erkeği sevmiş olan bu kadın, on beş yıldır kendine gelmeye ve yatışmaya çalışan, ancak o erkek için hâlâ sönmeyen bir tutkuyla yanan ve dumanı tüten bu varlık, yüreğinde bekarlıktan, duygularında suskunluktan başka bir şey yaşamamış Agathe'in, o yaşlı Agathe safdilinin açıklayamayacağı şeyleri, altta yatan şeyleri açıklayabiliyordu. Madam de Ferjol şeytanın korkunç biçimler alabileceğine o basit Agathe kadar inanıyordu, ama kendi deneyimine dayanarak Agathe'in bilmediği şeyi de biliyor, bu biçimlerin en korkuncunun aşk olduğuna inanıyordu! Ansızın yıldırım çarpmış gibi oldu: "Ya Lasthénie seviyorsa?" dedi kendi kendine. "Ya derdi aşksa?.." Başlı ellerinin arasında, yıkılmış halde kaldı, ama iç gözleri –ruhlarımızın karanlığı içinde görmemizi sağlayan gözler– bu ani düşünceye yönelmişti: "Acaba âşık mı?.." Oysa, yüksek tabakası, kibar genç erkekleri olmayan bu cılız kasabada yalnızca küçük burjuvalar bulunduğundan, burada kendisi ve kızı günlerini o ıssız konağın dibinde sanki bir çöl bölgesindeymiş gibi geçirdiklerinden, yaşamlarından bir hayalet gibi geçip gitmiş olan o anlaşılmaz Kapusen'in görüntüsü belir-di ruhunun karanlığında; üstelik kadınların hayalgücü için öyle altüst edici bir hayaletti ki bu, ana kız de Ferjol'lar hiçbir şey anlayamazlardı, zaten de anlayamadılar!..

Tiksinti ise –Lasthénie'nin yanında kırk gün boyunca yanında içine kapalı bir şekilde yaşamış rahip cüppeli bu korkunç Sfenks'e Lasthénie'nin beslediği bir tür tikslenme duygusu– onun bu adamı çılgınca sevmemesi için bir neden değildi. Aksine, tam da bu nedenle onu tutkuyla sevebilirdi! Kadınlar bunu bilirler. Kadınlık içgüdüleri keşfedemezse, tutkuların yaşamı bunu onlara öğretir. Nice aşk korkuyla ya da kinle başlar. Tikslenme de, başkaldırmış

çekingen ruhlarda en yüksek gücüne ulaşan korkuyla kinin karışımıdır. "Siz onda bir örümcek etkisi bırakıyorsunuz," diyordu bir gün bir anne, kızını seven adama. Bu sert ve ağır lakırdıdan iki ay sonra, zavallı anne kızının *örümceğin kılı bacakları* arasına sarındığını ve yüreğindeki kanın son bakire damlasını emmesi için ona verdiğini, bu suçlu ve gizli aşırı mutluluğu açıkça görmüştü... Lasthénie o soğuk ve gizemli Kapusen karşısında titremişti. Ama bir kadın bir erkek karşısında titrememişse, onu hiçbir zaman sevmeyecektir. Kibirli Madam de Ferjol da belki Boreas'ın Oreithyia'yı kaçırması gibi kendisini kaçıran o beyaz üniformalı dayanılmaz adam karşısında titremişti. Kızını tehdit eden şeyden korkması için kendi geçmiş günlerini anımsaması yeterliydi. "Lasthénie neyi olduğunu biliyorsa da," diye düşündü, "bunu söylemiyor, saklıyor. Dert derin." Kendisi de, sevdiği dönemde derdini saklamış olduğunu anımsıyordu. Aşk, bu korkunç utanma duygusu, o kadar çabuk bir yalana dönüşür ki, hem de yalanların en zevk verici iğrençlikte olanına... İnsan bu yalan maskesini korkunç bir mutlulukla alevler içinde yanan yüzüne yapıştırır, bu yüz de maskeyi yakıp bitirir ve maske kül haline geldiğinde artık hiçbir şeyin gizleyemeyeceği harap olmuş bir yüz ortaya çıkar.

Madam de Ferjol başını kaldırdığında artık sakindi, kızının neyi olduğunu öğrenmeye kararlıydı. Doktoru unutmıştu: "Bakıp görmek bana düşüyor," dedi kendi kendine. Bütün yaşamının günahını, her zaman anne olmaktan çok eş olmanın günahını bir kez daha kabul etti. Tanrı onu bundan dolayı cezalandırmaya devam ediyordu, iyi de yapıyordu. Bunu hak etmişti. Lasthénie bitkin bir halde aşağıya inip ana kız nakış ördükleri pencerenin önüne yerleşirken eğer bakmış olsaydı belki Madam de Ferjol'un gözlerinden korkabi-

lirdi ama bakmadı... Bu gözleri hiç aramadı. Onlarda, adına pek yaraşır şekilde sevgi mıknaatısı olan bu gözlerde hiçbir zaman sevgi görmemişti. Lasthénie, yumuşaklıktan yoksun bu gözlerle karşılaşmamak için onlara bakmıyordu.

Madam de Ferjol, bir süre sessiz kaldıktan sonra, marka diktiği çamaşıra iğnesini batırmaya ara vererek, "Nasıl hissediyorsun kendini?" diye sordu Lasthénie'ye.

"Daha iyi," dedi Lasthénie. Başını kaldırmamıştı, iğnesini fistosuna batırmaya devam ediyordu.

Ama eğik duran başındaki gözlerinden akan iki damla ağır gözyaşı yüzüne değmeden dosdoğru düşüp genç kızın ellerini ve elindeki işi ıslattı. Madam de Ferjol iğnesi elinde, kızının gözyaşlarının düşüşünü seyretti; daha iri ve daha ağır iki damlanın daha düştüğünü gördü.

"Neden ağlıyorsun o halde? Baksana, ağlıyorsun?" diye sordu anne, sanki bu ağlamayı kınar ya da suçlar gibi bir ses tonuyla.

Allak bullak olmuş Lasthénie elinin tersiyle gözlerini sildi. Saçlarının kül renginden daha solgundu yüzü.

"Bilmiyorum, anne," dedi, "fiziksel, sanırım..."

"Ben de fiziksel sanıyorum," dedi Madam de Ferjol sözcüklerin üstüne basa basa. "Neden ağlıyorsun? Neye üzülüyorsun? Neden mutsuzsun ki?"

Durdu. Ateşler içinde yanan kara gözleri kızının hâlâ gözyaşlarıyla ıslak güzel gözlerine dikili kaldı; bakışlarını ayırmayan o kara gözlerin ateşi kızın gözyaşlarını kurutur gibi olmuştu.

Lasthénie gözyaşlarını tuttu ve iki iğne yeniden başlayan sessizlik içinde harekete geçti.

Kısa ama tehditkâr sahne! Aralarındaki uçurumun, güven eksikliği uçurumunun kenarında eğilmişlerdi; ama o gün birbirlerine daha fazla şey söylemediler... Bitmek bilmeyen acımasız sessizlik!

Bu sessizlik aralarında hareketsiz duruyordu. Ancak, kimsenin birbiriyle konuşmadığı bir özel yaşamdan daha keder verici, daha kasvetli ne olabilir?.. Madam de Ferjol'u, kararlılığına rağmen, *görme* korkusu engelliyordu. Birkaç sessiz gün daha geçti. Ama sonunda, iki taraf için de, korkuya dönüşmüş kaygının baskısıyla, iki tarafın da birbirleri karşısında bellerini büken bu suskunluğu düşünüp uyuyamadığı bir gece, "O korkak olabilir, evet!" dedi kendi kendine. "Ama ben değilim, yo!" Yattığı yataktan aniden kalkıp uyumadığı zamanlar yatağın üstünde asılı haçı görmek ve ona bakarak büyük bir coşkuyla dua etmek için hiç söndürmediği lambayı masanın üstünden aldı. Ama o gece, bakıp dua etmek yerine, haçı tuttuğu gibi duvardan kopardı ve aradığı felakete karşı umutsuz bir çare olarak yanına aldı; çünkü yakında kapısında bitecekti felaket!.. İçini kemiren o dayanılmaz kaygıdan kurtulması gerekiyordu. Bir elinde lamba, öteki elinde haç, üstünde beyaz giysileri, hayalet gibi, korkutucu haliyle, kızının odasına girdi. Bereket versin orada kendisini görecekti ve korkutabileceği hiç kimse yoktu! Korku içinde olan kendisiydi! Ne yapacaktı? Lasthénie o sırada gıkı çıkmadan ve düş görmeden uyuyordu. Ölümüne benzeyen bu uyku, gündüzleri çok acı çeken insanları akşam yanına alan cansız bir uykuydu. Madam de Ferjol lambayı kızının yüzüne doğru kaldırıncaya, elinin titremesiyle titreyen lamba ışığı yüzüne vurdu. Sonra lambayı indirerek, uykunun masumiyeti içine gizlenmiş derdini keşfetmek istediği uyuyan çocuğun yüzünün etrafında gezdirdi:

“Ah!” dedi sözle tarif edilemez büyük bir korku içinde. “Yanılmamışım! Doğru sezmişim... *Yüzünde maske var.*”

Bu trajik söz, Madam de Ferjol için korkunç bir şeyin ifadesiyken, Lasthénie, bakire Lasthénie, eğer işitseydi hiçbir şey anlayamayacaktı.

Elinde tuttuğu gece lambasını masanın üstüne koyduktan sonra kızına bakmaya devam ederek, “Evet! Maskesi var!..” dedi. Ansızın öfkeye kapılarak, bir çekici havaya kaldırır gibi, sözünü ettiği o *maskeyi* yok etmek için haçı birden kızının yüzüne doğru kaldırdı. Aniden olup bitti. Ağır haç uyuyan kızın yüzünün üstüne değil de, aynı korkunçlukla, kadının yüzüne düştü; bu adamakıllı öfkeli kadın haçı kendi yüzüne doğru döndürüp kendi suratına indirmişti. Vahşi bir fanatizm içinde kendisine ödetmek istediği kefaretin taşkınlığına kapılıp o haçla şiddetli bir şekilde yüzüne vurmuştu. Darbenin etkisiyle yüzünden kan fışkırdı. Lasthénie de gürültüye uyandı. Bu ani ışığı, bu yüzü, akan kanı ve haçla kendini döven annesini gören kız bir çığlık attı.

“Ah! Bağırıyorsun! Bağırıyorsun şimdi!” dedi Madam de Ferjol korkunç bir ironi patlamasıyla. “Bağırmak gerektiğinde bağırma. Bağırma gerektiğinde!..”

Ama, hırçın bir halde, kendi ağzından çıkacak laftan korkarak, düşündüğü şeyin önüne dikilip durdu!

“Ah! Seni içten pazarlıklı!” dedi. “İkiyüzlü kız, susmayı, her şeyi gizlemeyi, her şeyi yutmayı iyi becerdin! Bağırma, ama suçun şimdi senin yüzünde bağırıyor ve bu bağırıtıyı benim gibi herkes duyacak! Hiç aldatmayan ve her şeyi söyleyen bir maske olduğunu bilmiyordun; suçlayıcı bir maske. Bu maske de sende var!”

Şaşırmış, korkmuş olan Lasthénie annesinin sözlerinden hiçbir şey anlamıyordu ve eğer bayılması onu çıldırmaktan korumasaydı, kendisini sıçrayarak uyandıran o korkunç görüntü karşısında belki çıldırırdı. Ama neden olduğu baygınlık karşısında merhamet hissetmeyen amansız Madam de Ferjol, kızını başucunda baygın durumda bırakıp diz çöktü ve kendisini dövdüğü haçı iki eliyle kavrayarak, "Ey Tanrım! Beni bağışla!" diye haykırdı. Bir yandan da haçın ayaklarını öpüyor, çivileriyle dudaklarını yırtıyordu. "Onun suçu için beni bağışla, bu suçu paylaşıyorum, çünkü onunla yeterince ilgilenmedim. Zeytin Dağı bahçesindeki nankör öğrencilerin gibi uyudum. Ben uyurken hain geldi. Ey Tanrım, benim ve onun suçunun kefareti olarak kabul et kanımı!"

Göğsüne, alnına indirdiği darbeler şiddetlendikçe kan da sel gibi akıyordu.

"Haçın işkence aletim olsun, korkunç yüce Tanrım!"

Olduğu yere çöktü, yere yığılıp kaldı, bitkin düşmüştü. Kurtulan dünyayı kucaklamak için haçın üzerinde kollarını dimdik ve katı bir şekilde Tanrı'ya ve adaletine doğru aşkla uzatmış bu kaskatı İsa karşısında, işlediği günah ve çekeceği sonsuz cehennem azabı fikri onu bitkin düşürmüş, mahvolmuştu. Madam de Ferjol'un, Tanrı'ya doğru uzanmak için kızını yarı ölü halde orada bırakan kollarına benziyordu İsa'nın kolları da!

VI.

Lasthénie kendine geldiğinde, annesi odada, bitkin, yüzü haça yapışmış halde, yerde yatıyordu. Ancak genç kızın kendine gelirken yaptığı hareket ve inlemesi Madam de Ferjol'u canlandırdı; o da ayağa kalktı ve kanlı alnıyla, kızının önünde dimdik dikildi:

"Bana her şeyi anlatacaksın, zavallı kız," dedi buyururcasına, "Her şeyi bilmek istiyorum! Dünyadan el çekmiş iki kişi gibi yaşadığımız ve sana göre hiçbir erkeğin bulunmadığı bu ıssız yerde kendini kime verdiğini bilmek istiyorum!"

Lasthénie bir çığlık daha attı, ama yanıt verecek gücü olmadığı için şaşkınlığın verdiği yabani bir budalalıkla annesine baktı...

"Yo!" dedi Madam de Ferjol. "Artık susmak yok! Yalan yok! Komedi yok! Şaşırmış numarası yapma! Budala numarası yapma!" diye ekledi sert anne. Artık anne değil, cellat olmaya hazır bir yargıçtı.

"Ama anne!" diye haykırdı bütün masumiyeti, her utanma duygusu hakarete uğramış zavallı çocuk. Bu acı-

masızlık ve körü körüne haksızlık karşısında başkaldırarak, üzüntüsünden ve öfkesinden hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya başladı. "Size ne söylememi istiyorsunuz? Benden ne istiyorsunuz?.. Hiçbir şey bilmiyorum. Söylediğinizden hiçbir şey anlamıyorum; yalnızca korkunç olmasından başka! Anlaşılmaz ve korkunç! Beni öldürüyorsunuz! Beni delirtiyorsunuz; o korkunç sözleriniz ve kanayan alnınızla, zavallı anneciğim, siz delirmişe benziyorsunuz..."

"Bırak da kanasın alnım!" diyerek kızının sözünü kesti Madam de Ferjol ve elinin tersiyle sert bir biçimde alnını sildi. "Kanıyorsa, bu senin için, zavallı kız! Ama sakın bilmediğini söyleme. Yalan söylüyorsun! Neyin olduğunu pekâlâ biliyorsun! Bütün kadınlar bunu bilir; eğer varsa. Kendilerine bakarlar ve bilirler. Ah! Geçen akşam günah çıkarmaya neden gelmek istemediğine artık şaşmıyorum."

"Öf! Anne!" dedi öfkelenen Lasthénie. Annesinin o rezilce suçlamasını hemen anlamıştı. "Söylediğiniz şeyin olanaksız olduğunu pekâlâ biliyorsunuz. Ben hastayım. Acı çekiyorum, ama benim derdim düşündüğünüz o korkunç şey olamaz. Yalnızca sizi ve Agathe'ı tanıyorum. Sizden hiç ayrılmıyorum..."

"Dağa tek başına gezmeye gidiyorsun," dedi Madam de Ferjol, derinden gelen bir acımasızlıkla.

"Ah!" dedi böyle bir şüphe karşısında alçalan genç kız. "Beni mahvediyorsunuz, anne. Gökyüzündeki melekler, bana acıyın. Siz benim ne olduğumu biliyorsunuz!"

"Melekleri yardımına çağırma, kirletilmiş kız! Onları sen kaçırdın! Artık seni duymazlar!" dedi, kızının sözüne inanmayan Madam de Ferjol. Bu kadar umutsuzca bir saflıkla kendini savunan bu masumiyet karşısında, inatla, körü körüne inançsızlık gösteriyordu. Hiç görülmemiş bir öfkeyle yeniden konuşmaya başladı:

“Yalanına bir de kutsallığa hakareti ekleme!” dedi ve bayağılığıyla ürkütücü gelen şu sözleri kaba bir şekilde ekledi: “Sen gebesin, mahvoldun, namusunu kirlettin; ister inkâr et ister etme, bunun önemi yok! Çocuk senin bütün yalanlarına karşın doğacak ve doğuşu bir yalanlama olacak. Namusun kirlendi! Mahvoldun! Ama bilmek istiyorum, kiminle kendini mahvettin, kiminle namusunu kirlettin! Bana hemen yanıt ver, kiminle?”

Kızını omzundan tutup sarsarak, “Kiminle? Kiminle?” diye yineliyordu. Aşırı bir öfkeyle sarstığı kızı yastığın üstüne fırlattı. Zayıf çocuk yastıktan daha beyaz bir halde yığılıp kaldı.

Lasthénie (bu kadar kısa zamanda!) ikinci kez bayılmıştı; ama acımasız Madam de Ferjol kızına ilk bayılmasından daha fazla acıma duymadı. Kızının ve onun üzerine yeterince uyanıklıkla gözünü dikmemiş olan kendisinin suçu için Tanrı’dan bağışlama istediği şu sırada, analık öfkesiyle Lasthénie’yi ayaklarının altına alıp ezebilirdi. Az önce iki kez kadavraya döndürdüğü bu çocuğun yatağının dibine oturmuş, onun elinden geldiğince kendine gelmesini bekliyordu. Kendine gelmesi uzun sürdü! Lasthénie ayılmasını uzattı. Bir erkeğin, meçhul, belki de aşağı tabakadan bir erkeğin kızının namusunu gizlice kirlettiği –bundan kuşkusu yoktu– düşüncesiyle, bu dayanılmaz düşünceyle, bu soylu, doğal olarak da gururlu kadının yüreğinde dinin ıslah edemediği gurur ayaklanıyor, kadın adamın adını öğrenmek istiyordu! Lasthénie yeniden gözlerini açtığı anda, annesinin, sanki ağzında bu uğursuz adı aramak ya da onu oradan koparıp almak ister gibi, ağzının üstüne eğildiğini gördü.

“Adı! Adı!” dedi Lasthénie’ye, feci bir ifadeyle. “Ah! İkiyüzlü kız, bu lanetli adı, en derin yerlerine kadar gidip

aramak gerekse bile, çocuğunla birlikte senden koparıp alacağım.”

Ama bu gecenin bütün iğrençlikleri altında ezilmiş olan Lasthénie annesine yanıt verecek yerde, ölü gibi görünen kocaman açılmış boş gözlerle ona bakıyordu.

Söğüt ağacı rengi güzel gözler ölü gibi bakmaya devam etti ve o zamandan beri sel gibi akıttıkları yaşlar içinde bile artık parladıkları hiçbir zaman görülmedi! Madam de Ferjol kızının ağzından ne o gece ne de daha sonra hiçbir şey alamadı ve her ikisi de, ana kız, bu uğursuz gecede korkunç bir yaşama adım attılar; talihsiz kadınlar en karanlık öykülerin trajik ve dokunaklı durumlarında bile kıyaslanacak hiçbir yan bulamadıkları bu yaşamı sürdürdüler. Bu, gerçekten de adı sanı belirsiz bir öyküydü! Aynı kandan gelen, birbirlerini seven, birbirlerinden hiç ayrılmamış, hep aynı yerde yaşamış, güven ve feragatle biri anne, öteki ise kız olmayı hiçbir zaman başaramamış bu iki kadın arasında boğulmuş, boğucu bir dramdı bu... Ah, içinde yaşadıkları karşılıklı ihtiyatın ve dikkatin, düşünceyi hep bir noktada toplamanın bedelini şimdi pahalıya ödüyorlardı. Böyle yaşamış olmaktan pişmanlık duyacaklardı! Bu, ruhtan ruha, uzadıkça uzayan, gizemli, derin bir dram oldu. Lasthénie'den ziyade Madam de Ferjol'un yerin dibine gömmek isteyeceği bir gebeliğin yüz karası yanını anlayamayan Agathe'ın gözünde bile bu dramın gizemini yoğunlaştırmak gerekmişti. Lasthénie o sırada gebeliğine inanmıyordu. Yepyeni duygular içinde, aldatıcı belirtileri olan bilinmeyen bir hastalığa yakalandığına ve annesinin korkunç bir yanılsa düştüğüne inanıyordu. Bu yanlışlığa başkaldırıyordu... Annesinin hakareti karşısında acıyla çırpınıyordu... Onun kınamalarının namus ve haysiyete dokunan tokadı karşısında da başını eğmiyordu. Masumi-

yetin yüce inatçılığı vardı kendisinde... Çünkü Lathénie, kendi yerinde olsa dişi bir aslan gibi kükreyecek bu tutku-lu, despot, ateşli anneye benzemiyordu:

“Bir gün bana bu kadar acı çektirdiğiniz için pişmanlık duyacaksınız, anne!” diyordu, boğazlanmasına karşı koy-mayan bir kuzunun dinginliği içinde.

Ancak, sözünü ettiği gün bir türlü gelmedi. Bağışla-mayan, bağışlamaktan hiç söz etmeyen acımasız anne ile bağışlanmamış olmayı namus sorunu eden kız arasında günler geçti... Acımasız, yaralı, kara ve uzun günler geçti. Ne var ki, ötekilerden daha umutsuz –Lasthénie’nin bekle-mediği– bir gün geldi. Mutlu annelerin sevinçle, çocuğun yaşadığını öğrendikleri, belki de annesine bir gün yapacağı kötülüğün habercisi olan, zavallı Lasthénie’ye ise annesi-nin değil kendisinin yanıldığını bildiren “ilk tekme” dedik-ler iç titremesinin meydana geldiği gündü bu.

O sırada, her zamanki gibi, hamarat elleriyle iş yapar-ken, aynı sessiz üzüntü içinde mahvolmuş, pencere kenarında karşı karşıya oturuyorlardı. Dorukları bitişik dağla-rın oluşturduğu tepedeki delikten herhangi bir açıklıktan sızan rüzgâr gibi sızan, her ne kadar berrak ve keskin olsa da hüznü bir gün, bu loş salonda enselerine ışıktan bir giyotin gibi düşüyordu.

Ansızın Lasthénie istemeden bir çığlık atarak elini böğ-rüne dayadı... Bu çığlıktan ve daha çok da ciddi şekilde altüst olmuş yüzüne vuran anlatılması olanaksız büyük üzüntü ifadesinden, annesi, halinden durumu okuyarak her şeyi anladı.

“Onu hissettin, değil mi?” dedi. “Kımıldadı. Artık emin-sin. İnkâr edemeyeceksin, dik kafalı! Artık hayır diyemeye-ceksin! O budalaca ‘hayır’ sözcüğü ağzından çıkmayacak!

Çocuk orada..." Lasthénie'nin elini koymuş olduğu yere kendi elini getirdi. "Peki, onu oraya kim koydu? Onu oraya kim koydu?" dedi şiddetle.

Hep aynı soruya, o zorlu soruya dönüyor, bu soruyla, *annesine hak veren* karnının bu ani açıklaması karşısında yıldırım çarpmış gibi olan zavallı kızı bir kez daha hançerliyordu. Felaketinin gerçekliğiyle kolları bitkin, dizleri dermansız Lasthénie annesinin sorusuna şaşkınlık içinde "Bilmiyorum" diye yanıt verdi. Bu akılsızca yanıt bütün analık öfkesini ayağa kaldırıyordu! Madam de Ferjol kızının ağzını kapatan şeyin utanç olduğunu sanıyordu, ama şimdi utanç ortadan kalkmıştı. Gebelik tam da o karnın içinde, elinin altında az önce sıçramış olan çocuğun yaşamıyla kanıtlanmıştı.

"Demek ki," dedi iyice düşündükten sonra, "senin gebeliğinin utancından daha çok utanılacak bir şey var! Sustuğuna göre, bu, kendini verdiği adamın utancı."

Bir gün aklından geçmiş olan Kapusen –o tuhaf Kapusen– düşüncesi ansızın yeniden aklına geldi; ama Agathe'ın, büyülere inanan o boş inançlı Agathe'ın aklına geldiği gibi değil, yalnızca aşkın büyülerine, kendisinin de başına gelmiş olan bu tür büyülere inanan bir kadının aklına geldiği gibi... Ona göre, bir aşkın kin ya da yalancı sevimsizlik kisvesi altında gizlenmesi ve bir gebeliğin yıldırım hızıyla ortaya çıkması olanaksız bir şey değildi. Ama bir suçun işlenmiş olabileceği düşüncesini kabul etmiyordu; suçu belki bir rahip işlemiş olacağına göre, bundan büyük bir suç olamazdı. Bu düşüncayı, kızının masumiyetine inanmaktan çok, Tanrı'nın oğlu niteliğine saygıdan dolayı daha çok reddediyordu. Kişisel deneyiminden ötürü hiçbir masumiyetin dayanıklı olmadığını biliyordu! Ne var ki, bazen keskin bir kılıcın soğukluğuyla içinden geçerek

alttan alta ürküten düşüncesini yüksek sesle söylemeye cesaret edemeyecek denli ürkmüş olsa da, meraklı, inatçı ve istek dışı meraklı biri olarak, bu anlaşılmasız gebelikten ötürü yarı ölü ve aptallaşmış durumda bulunan, yakında her şeye yalnızca susmakla ve gözyaşları akıtmakla yanıt verecek bu umutsuz kızı, her zaman azgın o soruyla didik didik etmeye, mahvetmeye yeniden başlıyordu.

Ancak Lasthénie'nin ne tükenmez gözyaşları ne de anesinin sorularının yorulmak bilmeyen darbeleriyle içine çöktüğü ve öylece kalakaldığı, iyiden iyiye dövülmüş bu hayvan sessizliği Madam de Ferjol'un ateşli ruhunu bezdirip yatıştırabilirdi. Ne zaman yalnız kalsalar soruların işkencesi yeniden başlıyordu... Şimdi neredeyse hep yalnızdılar. Yakınlıklarıyla onları birbirine itip daha sıkı bir yakınlığa kavuşturuyor gibi görünen bu dağların dibindeki uçsuz bucaksız, boş evde bu iki kadının yaşamın her alanında baş başa kalmaları daha önce hiç olmadığı kadar kesin bir hal aldı. Madam de Ferjol kaçırılırken o utanç verici kaçış sırasında, orada, memlekette, hanımını olduğu gibi kendisini de küçük görmelerine aldırış etmeden hanımıyla gitmek için memleketinden kopmuş bu güvenilir yaşlı hizmetçi Agathe, bu korkunç baş başalığı sık sık bölmüştü. Bu büyük evin işlerini gördükten sonra, hanımlar için hayat anlamına gelen, hareketsiz bir yaşam olan her günkü tek-düze sıradanlık içinde çalıştıkları salona gelip onlarla dikiş dikmesi ya da örgü örmesi âdetiydi. Ama Madam de Ferjol, Lasthénie'nin derdinin gizini öğrendiğinden bu yana Agathe'ı bu ya da şu bahaneyle kızından uzaklaştırıyordu. Lasthénie'yi çok seven bu yaşlı sadık hizmetçinin keskin gözlerinden ve zavallı kızın çalışırken tutamadığı, saatlerce ellerinin üstüne sessizce akan gözyaşlarından korkuyordu.

Yaşlı Agathe ortada olmadığı zamanlar, kızına, “İster utançtan ister herhangi bir şey uğruna, Agathe’ın önünde gözyaşlarınızı tutun!” diyordu.

Artık kızına sen diye hitap etmiyordu.

“Susmak için epey gücünüz var! Ağlamamak için de olmalı. Bütün nazik tavırlarınıza rağmen, güçlü bir kızsınız siz. Zayıf doğmuşsanız da erdemsizlikten güç almışsınız. Bu suçu işlemenizi engellemeyi beceremediğim için aynı suçtan yarı yarıya sorumlu annenizim sadece, ama Agathe dürüst bir hizmetçidir ve benim bildiğim şeyden kuşkulansa bile sizi hor görecektir.”

Agathe’ın hor görmesi üstünde çok duruyordu. Bir hizmetçi tarafından hor görülmeyi Lasthénie’yi daha çok utandırmak ve hor görülmenin baskısı altında ona söylemediği o adı söyletmek için kullanıyordu. Madam de Ferjol dokunaklı sözler bulmakta ustaydı! Hor görmeden daha aşağılık bir sözcük bulup kızının yüzüne ve ruhuna çarpmak isterdi. Ama Agathe kendisinden gizlenen utanç verici gerçeği öğrense de Lasthénie’yi hor görme cesaretini kendinde bulamazdı. Ona karşı yalnızca merhamet duyardı. Kibirli ruhlara göre hor görme olan şey, şefkatli ruhlarda acıma olur. Agathe yumuşak ruhlu biriydi, onun ruhunu yıllar sertleştirememişti. Lasthénie bunu iyi biliyordu.

“Agathe annem gibi değil,” diye düşünüyordu. “Beni hor görmez, beni bunaltmaz. Bana karşı merhamet duyar.” Talihsiz kız, başına bu felaket geldiğinde, çocukken ve çocuklara özgü üzüntüleri olduğu zaman yıllarca “*dadım*” dediği kadının kollarına atılmayı kaç kez düşünmüştü. Ama annesi –anne düşüncesi– onu alıkoyuyordu. Madam de Ferjol’un, kızı üzerindeki hakimiyeti her zaman dayanılmaz olmuştu, şimdiyse iyice ürkütücü hale gelmişti.

Agathe oradayken üzerinden hiç ayırmadığı bakışlarıyla kızı iyice afallatıyordu. Agathe da, örgü örerken, sessiz ve derin bir keder içinde karşılıklı dikiş nakış yapan bu iki kadına gözlüklerinin üstünden baktığında, tek bir düşüncesini bile söyleyecek cesareti bulamıyordu. Düşünceleri değişmemiştir, ama Madam de Ferjol'un omuz silkmeleriyle karşılandığından bu yana onları kendine saklıyordu. Madam de Ferjol kızının "sinirsel" dediği solgunluğunu, bayılmalarını ve gözyaşlarını açıklamak için "bu cahil kasabanın doktorunun hiçbir şey anlayamayacağı" bir hastalık icat etmişti; bu hastalık için Paris'ten konsültasyona sözde doktor getirmek üzere mektuplaşıyordu. Gerçekten de, Lasthénie'yi ilk bakışta her şeyi anlayacak bir doktora göstermekten kaçınmak, boş inançlı Agathe'ı uzaklaştırmaktan daha kolaydı.

Zaten Lasthénie'nin durumunu ondan sonsuza dek gizlemek olanaklı mıydı? Şimdiden korkutucu bu durum Madam de Ferjol'un hilelerini bozmayacak mıydı, giderek belirginleşip açıkça suçlayıcı belirtiler göstererek, saflığından dolayı önünü göremeyen bu zavallı masum Agathe'a bile sonunda bir gün gerçeği göstermeyecek miydi? Kaçınılmaz zorunluluk! Madam de Ferjol bunu pekâlâ biliyordu. Bir gün ya her şeyi Agathe'a anlatmak ya da Agathe'ı ortadan kaldırmak gerektiğini iyice hissediyordu. Kendisini hiç bırakmamış olan Agathe'ı ortadan kaldırmak! Sevgisini ve bağlılığını bildiği Agathe'ı, ha! Onu memleketine geri göndermek! Tam da ona kapının gösterilmesine neden olan hadiseden dolayı yeni hizmetçi almayarak, saygılı ama meraklı ve kötü niyetli bütün bu kasabanın gözü önünde, cehennemi bir uçurum dibindeki iki ruh gibi, bu dağlar uçurumunun dibinde, bu evde, hizmetçisiz, kızıyla birlikte, yalnız yaşamak! Gelecekte olacakların korkusu içinde bunu düşünüyordu. O korkunç soruyu hiç durmadan içinde dolaştırıyordu: "Birkaç ay sonra

ne yapacağız?” Ama öteki gururuna eklenen analık gururu onu durduruyor, kararını askıya alıyor, bir karar almasını engelliyordu, yine de bu kararın alınması gerekiyordu. Madam de Ferjol’un şiddetli ruhunun karşısında başkaldırdığı bu zorunluluk, her gün yaklaşan –her gün bir adım daha atan– o kaçınılmaz geleceğin karanlıklarında ve düşünce-sinde gelişen bir yangının söndürülemez, sabit çıkış noktası gibiydi. Artık yalnızca yanıtsız kalan o soruyu gırtlığına dayamak için, kütleşmiş güzel alnına vurmak için konuştuğu kızına hiçbir şey söylemediğinde, o kadar gurur duyduğu bu adı lekeleyen bir suçun bir de Ferjol kadını için olanaksız itirafına ruhunda karşı koyuyor ve içinden “Ne yapacağız?” diye tekrarlayıp duruyordu.

Madam de Ferjol, gece gündüz, her saat, hatta dua ederken bile bunu düşünüyordu. Kilisede, kutsal emanet dolabının, terk ettiği komünyon masasının önünde bunu düşünüyordu; bir Jansenist olduğundan, kızının işlediği günahtan bu yana artık komünyonu katılmıyordu, kendini bu ayine layık görmüyordu. Kilisedeyken, dirsekleri oturduğu sıranın dua iskemlesine dayalı, acı çektiğimiz zamanlarda olduğu gibi, dalga dalga beyazları görünen gür siyah saçlarını avuçlarının içine alıp şakaklarının üstünde toplayarak diz çökmüş durumda gördüğümüzde, onu ibadete dalmış sanırken, o an için yaşamını kemirip mahveden sorunun ve kaygının kurbanıydı. Kaygısı başını döndürecek kadar ileriye gidiyordu ve kızının günahının neden olduğu avutulamaz üzüntüyle karışık bir korku, kızına karşı, gad-darlığa varan vahşice bir öfke ve kin duymasına yol açı-yordu.

Ama ne yazık ki ikisi arasında en fazla haksızlığa uğ-rayan hâlâ Lasthénie’ydi. Madam de Ferjol çok mutsuzdu elbet. Analığı, ana ve kadın gururu, dinsel bilinci, hatta ba-

zen bedeli son derecede pahalıya ödenen o güç ona acı çek-tiriyordu; çünkü bünyesi güçlü insanlarda gözyaşlarının verdiği rahatlama ya da dinginlik görülmez, onlar çıkama-yan hıçkırıklarını tutarlar. Ama sonunda Madam de Fer-jol bir anneydi; kınamanın, hakaret etmenin ta kendisiydi. Lasthénie ise kızdı, sonu gelmeyen kınamaların konusuy- du, annesinin hakaretlerini avuç avuç yutması gereken hakaret edilmiş kişiydi. O anne ki, şimdi ona karşı acıma- sızca haklıydı, onu, işlediği suçun inkâr edilemez gerçek- liği yüzünden eziyor, bu suçu cinayet olarak niteliyordu. Korkunç ev yaşamı! İkisi için de korkunç! Ama bu korkunç yakınlıktan en çok acı çekecek olan Lasthénie’ydi. Felakette bir an gelir ki bu sırada, mutluluk için de söylendiği gibi, artık öykü ihtimali kalmaz; anlatılamaz olan şeyi hayalgü- cü keşfetmek zorundadır. Felaketin bu ânı Lasthénie için gelip çatmıştı. Tanınmayacak derecede değişmişti; onu çok hoş bulmuş olanlar, kısa süre önceki o güzel Matmazel de Ferjol’un şimdi karşılarında olduğunu söyleyemezlerdi!

Bu dağların gölgesinde doğmuş, akça pakça parlaklığıy- la kendini göstermiş, tatlı, saf bir müge olan Lasthénie’yi korkutuyordu. O artık şefkatli ruhların güzelliği olan sol- gunluğuyla Shakespeare’in “solgun Rosalind”i değildi. Artık yalnızca solgun bir mummyaydı; hep ağlayan ve eti, mummyalarınki gibi kuruyacak yerde, gözyaşları içinde yu- muşayıp bozulan, çürüyen tuhaf bir mummyaydı. Şimdi, ağırlaşmış vücudunu güçlkle sürüklüyor ve hep büyüyen karnından dolayı korkunç şekilde acı çekiyordu. Karnını sabahlığının bol kıvrımları içinde sürekli olarak saklamak isterdi, ama annesi buna izin vermiyordu. Kiliseye gitmesi gerekiyordu. Annesi bunu istiyor ve onu zorla kiliseye gö- türüyordu. Madam de Ferjol, dinsel düşüncelerine daya- narak, kilisenin etkisinin Lasthénie’ye, bu suçlu ve kapalı

ruha iyi geleceğine inanıyor olmalıydı. Yüreğini açmasını sağlayabilir ve bu yüreğin içindekini annesinin yüreğine boşalttırabilirdi.

“Doğumunuz,” diyordu ona annesi, küçümseyici bir sertlikle, “kutsal evinde Tanrı’yı ziyaret edip bağışlamasını istemeyecek kadar yakın değil.” Lasthénie’yi kiliseye gitmesi için artık Agathe değil annesi giydiriyordu. Çıkacakları sırada, Madam de Ferjol, *gördüğü o maskeyi* gizlemek için kızın başını kalın bir tülle burarak sarıyordu. (Lasthénie altında boğulsun diye herhalde!) Kız cüzam olsa bundan daha iyi gizleyemezdi. Saklanması gereken yalnızca yüz değildi. En az gözlemci bakışlara bile her şeyi açık edecek karnı da saklamalıydı. Bunun için Lasthénie’nin korsesini kendisi sıkıp bağlıyor; fazla sıkıp da kızın canını acıtmaktan çekinmiyordu... Kızının inatçı suskunluğunun neden olduğu bir tür öfke içinde, Madam de Ferjol, kızı sıkıp bağlarken bazen eli iyice sinirli bir hal alıyordu ve kasılmış bu el bastırırsa ya da bu baskıyla zavallı hamile istemeden bir inilti koparırsa, “Ah!” diyordu Lasthénie’ye, alaycı bir sertlikle. “İnsan suçlu oldu mu kendini göstermemek için elbette biraz acı çekmesi gerekir...”

Eziyet çeken zavallı kız yine de biraz şikâyet ederse, “Demek *onu* öldüreceğimden bu kadar korkuyorsunuz, ha?” diyordu Madam de Ferjol vahşice acı bir ifadeyle. “Merak etmeyin! Suç sonucu dünyaya gelmiş çocuklar her zaman yaşarlar.”

VII.

Bununla birlikte, bütün bu gaddarlıkların arasında, bir an geldi ki öfkeli ama yine de duygulu anne kızına uyguladığı işkenceye bir son verdi. Suçlu da olsa, bu kadarının gerçekten fazla olduğunu mu hissetmişti? Bir zamanlar bunca hoşken şimdi ezik bir çiçeğe dönüşmüş bu yüz karşısında duygulanmış mıydı? Yoksa, pek zayıf olmasına rağmen şimdi ilk kez güç bulmuş bu kızın, içinde saklı tutmak için inanılmaz bir enerjiye sahip olduğu gizini yakalamayı amaçlayan azgın ruhun bir hilesi miydi bu? Aşkın ne olduğunu bilirdi Madam de Ferjol.

“O ki doğası gereği pek yumuşak, pek dirençsizdir, bu güce sahip olması için çılgınca seviyor olması gerekir,” diye düşünüyordu. İşte, birdenbire, Lasthénie’ye karşı tavır değiştirmişti. Sertliği yumuşamış, hatta sevgiyle ona yine sen diye hitap etmeye başlamıştı!

“Dinle,” dedi ona, “zavallı, uğursuz çocuk, hem kendini hem beni üzüntüden öldürüyorsun. Kendi ruhunu da benimkini de kaybediyorsun! Çünkü kendini gizlemek yalan söylemek demektir ve sen utancını gizlemek için hep oynadığın o utanç verici komediyle beni de yalanına ortak edi-

yorsun. Oysa annenin yüreğine yürekten söyleyeceğin bir söz belki her şeyi kurtarabilir. Ağzından çıkacak bir laf belki seni bir kez atıldığın o kollara kavuşturur. Sevdiğin adamın adını söyle. Belki o, kendisiyle evlenemeyeceğin kadar aşâğılık biri değildir. Ah! Lasthénie, sana karşı bu kadar sert davrandığım için kendimi kınıyorum! Buna hakkım yok, kızım. Senden yaşamımı gizledim. Sen ve başkaları tek bir şeyi biliyorsunuz: Babanı çılgınca sevdim ve o beni kaçırdı... Ama ne sen ne de başkaları benim de senin gibi, zavallı kızım, suçlu ve zayıf olduğumu biliyor. O, evlenmek üzere beni buraya getirdiğinde, beni senin durumuna sokmuştu. Evliliğin mutluluğu bu zayıflığı gizledi; bu yüzden de yalnızca Tanrı huzurunda kızarmak zorunda kaldım. Senin suçun, zavallı kızım, kuşkusuz, benim suçumun cezası ve kefaretidir. Tanrı'nın böyle korkunç kisasları vardır! Babanla evlendim. Tanrıyla evlendim! Ama Göklerin Tanrısı kendisine kimsenin yeğlenmesini istemez; bu yüzden onu elimden alarak ve seni benim gibi suçlu bir kız yaparak beni cezalandırdı. Peki, sen de sevdiğin biriyle neden evlenmeyesin ki? Çünkü, onu seviyorsun!.. Benim babanı sevdiğim gibi onu çılgınca sevmiyor olsaydın, susmazdın..."

Madam de Ferjol durdu. Az önce söylediklerinin kendisine çok pahalıya mal olduğu görülüyordu! Ama söylemişti bir kez. Günah söz konusu olunca kızıdan bir farkı olmadığını sonunda kabul etmişti. Kesin bir küçük düşme karşısında gerilememiştir. Öğrenmek için yanıp tutuştuğu gerçeğe kavuşmasını sağlayacak son yol buydu. Annelik ve bir kızın anasına karşı göstermesi zorunlu saygısı hakkında onca büyük düşünceye sahip olan Madam, çocuğunun önünde utanç içinde kıvranmaya razı olmuştu.... Bugün kızına hiç kimsenin bilmediği -dünyada hiç kimsenin kuşkulandığı- ve evliliğin çok şükür gizlediği bir

şeyi anlattığına göre, anne olarak Lasthénie'nin gözünde küçülüyordu. Bu yüzden bu küçük düşürücü itirafta bulunmakta bu kadar gecikmişti!.. Bunu ancak en uç noktada yapmıştı, ama düşünce olarak kafasında uzun süre evirip çevirmişti. Kızının ruhunda alçalmasına yol açacak böyle bir itirafta bulunmaya karar vermek için güçlü ruhunun az mı çaba harcaması gerekmişti? Ama sonunda kendine hakim olmuş ve bu itirafta bulunmuştu.

Ancak bu boşunaydı. Lasthénie bundan etkilenmedi. Annesinin itirafını artık her şeyi dinlediği gibi dinledi, hiç yanıt vermedi, zaten gereksiz cesaret ve inkârlardan bitkin düşmüştü. Madam de Ferjol'un kınamalarına, sabırsızlıklarına, paylamalarına, öfkelerine karşı ölü bir hayvan gibi duyarsızdı. Dolayısıyla bu itirafa karşı da duyarsız kaldı. Gebeliğinin bariz belirtisi karşısında annesini namusluluğuna kesinlikle inandıramayacak olması umutsuz bir karar mıydı? Ama Madam de Ferjol'un ansızın gösterdiği bu sevgisi, güvene davet eden bu güven, bir annenin kızı karşısında gururuna dokunan, onunkine denk bir zaafın bu itirafı, annesine hiçbir zaman açılmamış olan, zaten anlaşılmaz durumunun aptallaştırdığı Lasthénie'nin ruhunda yaprak bile kımıldatmıyordu. Çok geç kalınmıştı! Lasthénie uzun süre boyunca gebelik dışında her şeye ihtimal vermişti. Yaşadığı kasabada gebe olduğuna inanılmış, gebelik ayları sırasında en kötü sözlerle namusu lekelenmiş ve aşağılanmış ama dokuz ayın sonunda da karnı şiş kalmış zavallı bir kız tanımıştı... Kızın bir kanser uru vardı; henüz ölmemişti ama kuşkusuz bir gün bu hastalık onu öldürecekti. Bahtsızlığın son kertesinde Lasthénie Tanrı'ya umut bağlar gibi bu ura da umut bağlamıştı.

"Böyle öç alacağım," diyordu kendi kendine, "annemden ve bana söylediği acımasızca şeylerden!"

Ama artık bu korkunç umudu kalmamıştı. Artık kuşku duymuyordu. Çocuk kımıldamıştı ve karnındaki bu kımıldama aynı zamanda yüreğinde bir şeyi de kımılatmıştı ki bu belki de anne sevgisiydi.

“Peki, şimdi konuşacak mısın, Lasthénie? Annenin sırrına karşılık sırrını verecek, itirafına itirafla karşılıkta bulunacak mısın?” dedi Madam de Ferjol neredeyse okşayıcı bir tonla. “Bir gün senin kadar zayıf, senin kadar suçlu olmuş ve sana sevdiğin kişiyi vererek seni kurtarabilecek bir anneden artık korkmamalısın...” diye de ekledi.

Ama Lasthénie, karşısında konuşan sesi fiziksel olarak bile dinler görünmüyordu. Sağırdı. Dilsizdi. Annesi, solgun dudaklarından çıkmayan yanıtın bekleyişi içinde ona bakıyordu.

“Haydi! Kızcağızım, söyle bana onun adını!” dedi, kızının cansız ellerinden birini tutup. Bu el sayesinde kızını yavaşça bağrına basabileceğini sanmıştı. Bir anneye özgü olan bu hareket de çok geç kalmıştı...

O sırada, hiç ayrılmadıkları yüksek salondaydılar, evlerini kemer gibi saran dağlar, salona, içerisini daha da iç karartıcı kılan gölgelerini gönderiyordu. İkisi de pencere önünde oturuyordu. Ah, bu pencere önlerinde sakince çalışıyor gibi görünen ana kız arasındaki sessiz trajedilerin sayısını kim bilebilir?.. Lasthénie, duvarları kaplayan koyu kestane rengi meşe ağacının üstünde beliren alçı madalyon gibi solgun haliyle, dimdik, kaskatı oturuyordu. Madam de Ferjol düşünceli alnını işinin üstüne eğmişti, ama gökyüzü üstüne yıkılmış gibi bitkin duran Lasthénie, bir heykel hareketsizliği içinde –sonu gelmez perişanlığın heykeli– fistosunu umutsuz ellerinden yere düşürüp duruyordu. Sedef gibi, taptaze ve saf gözlerini gözyaşları tam anla-

mıyla kör etmişti. Dinmek bilmeyen gözyaşlarının yaktığı gözkapaklarının etrafı kıpkırmızı çizgilerle çevriliydi. Sanki kanlı gözyaşı akıtmış gibi kısılmaya başlayan bu gözler artık hiçbir şey ifade etmiyordu, umutsuzluğu bile! Çünkü Lasthénie delilere özgü sabit içe kapanma durumundan bile daha aşağı bir hale düşmek üzereydi. Aptalların değişmeyen boşluğuna düşmesine ramak kalmıştı.

Annesi, bu yüzdeki facianın uyandırdığı dehşetle karışık acıma duygusuyla onu uzun süre seyretti. Kızına onu güzel bulduğunu hiçbir zaman söylememişti, ama ruhunun en derininde Lasthénie'nin yüzüyle hep gurur duymuş, yine de katı bir Jansenist olduğundan, iki gururu, kızının gururuyla kendi gururunu çok okşamaktan çekinerek bundan söz etmemişti. Bugün, harap olmuş bu yüze bakmak onu üzüyordu! "Ah!" diyordu içinden, "Bu çok hoş kız belki de yarın korkunç ve tamamen budala biri olacak!" Ölmeden ölmüş kızında budalalığın filizlendiğini şimdiden görüyordu. Çünkü ölenlerin çoğunun vücudunun ruhlarından önce bu dünyadan gittiğine, kimi hayattakilerin ise, ruhları uzun süredir burada olmadığı halde, vücutlarının burada kaldığına inanılır!

Akşam onları yaşamlarının içine hapsedildiği bu dört adımlık yerde karşı karşıya oturlurlarken yakaladı. Bu karanlık kasabanın kuyu dibi gibi çukuruna çabucak çöken ve kilisede günbatımı duasını başlatan akşam...

"Yüreğindeki ve dudaklarındaki mühürleri söküp de sana konuşma gücü vermesi için gel de Tanrı'ya dua et," dedi Madam de Ferjol. Ama her şeye karşı kayıtsız olduğu gibi kendisine acımayan Tanrı'ya karşı da kayıtsız olan Lasthénie yerinden bile kıpırdamayınca, Madam de Ferjol artık yalnızca acıdan ibaret hale gelen kızını bileğinden yakaladı; o da annesine kendiliğinden boyun eğip ayağa kalktı.

“Bak hele!” dedi Madam de Ferjol, kızının elini gözlerinin hizasına kaldırarak. “Babanın yüzüğü elinde yok! Ne yaptın onu? Kayıp mı ettin? Kendini artık onu taşımaya layık görmüyor musun?”

Aile ortamındaki facianın yol açtığı yıkım iki kadın için o kadar büyük olmuştu ki, yüzüğün her zaman taşınan elde bulunmadığını ne biri ne öteki fark etmişti.

Artık hiçbir şey anlamayan Lasthénie anlamsız bir hareketle parmaklarını açıp eline baktı.

“Onu kayıp mı ettim?” dedi. Sanki bayılmış da yeni ayılmıştı.

“Evet! Onu kaybettin... tıpkı kendini kaybettiğin gibi!” dedi Madam de Ferjol, yeniden kararan ve acımasızlaşan bir bakışla. “Belki de onu kendini verdiğin kişiye verdin!” Bir anda bütün sertliğine geri döndü. Anne olmaktan çok eş olan bu kadın, öylesine bir eşt ki, taparcasına sevdiği adamın taktığı yüzüğün kaybolması ve onu kızının kaybetmiş olması kendi kendisini kaybetmiş olmaktan daha beter görünüyordu ona. O akşam –ve sonraki günlerde– Agathe geniş evin her yerinde yüzüğü aradı; Lasthénie’nin zayıflamış parmağından pekâlâ düşmüş olabilirdi. Ama Agathe yüzüğü bulamadı. Bu durum Madam de Ferjol’un yüreğine bir daha hiçbir zaman merhamet duygusunun geri dönmemesi ve hıncının asla zayıflamayan bir acımasızlığa dönüşmesi için fazladan bir neden oldu!

O akşam kiliseye gitmeyi unuttular.

Gitmiş olsalardı, Madam de Ferjol sıklıkla kafasına takılan, ama sonunda Lasthénie’nin yenilmez suskunluğuyla bir pençe gibi yakalandığı şu düşüncüyü oraya taşıyacaktı:

“Bana o suçlunun adını söylemek istemediğine göre,” diye düşündü, “demek ki onunla evlenemiyor...” Bunun

üzerine, düşüncesini büyüleyen ve ne kızının önünde ne de kendi kendine düşündüğünde vicdanında adını anmaya cesaret edebildiği o korkunç Kapusen yeniden aklına geliyordu. Yalnızca bu ad bile, yalnızca bu adın telaffuz edilecek harfleri bile onu korkutuyordu. Bu adın harflerini bir araya getirip alçak sesle telaffuz etmek ona kutsallığa karşı korkunç bir saygısızlık gibi görünüyordu. Evinde yaşadığı süre boyunca ayıplanacak bir yanı yok gibi görünmüş bir din adamı ve rahip hakkında kötü düşünmek de ona göre aynı kapıya çıkardı. Düşünmekten korktuğu ama yine de düşündüğü şey elbette çok olasıydı, insana yabancı değildi; ancak kutsal törenlerin gücüne inanan bu sofı kadın, her gün Tanrı'nın tözüyle beslenen bir rahibe yakıştıramadığı bu olasılığı reddediyordu. "Ah, Tanrım!" diye haykırıyordu dualarında, "o olmamasını sağlayın, Tanrım!" Rahibi artık yalnızca o diye adlandırıyordu; hatta zihninde bile... Kendi korkusuna karşı akıl yürütmek istediğinde şöyle düşünüyordu: "Kızımdan ziyade Tanrı'ya karşı işlenmiş bu suç ne zaman olmuş olabilir ki?" O kendisini kırk gün konuk etmiş bu kadınları asla bir arada değilken görmemişti; hücre haline getirdiği odasından yemek saatleri dışında hiç aşağıya inmemişti. Öyleyse düşündüğü şey saçmaydı, mantıksızdı! Ama düşündüğü, cehennemi bir düşünce diyerek de aklından çıkardığı şey, açıkça saçma olmasına karşın, büyük bir şiddetle yeniden aklına geliyordu. Gözünü ayırmadan hep güneşe bakan ve sonunda bu yıldızın ışığıyla gözlerini kör eden deli gibi, zihninin yorulmak bilmez gözlerini hiç ayırmadan bu takınağa, bu sanrıya, bu korkunç imgeye dikmişti; ama çok geçmeden kör olan gözlerinin yerinde artık yalnızca kanlı iki çukur kalan o deliden daha bahtsız olan Madam de Ferjol, kendisini yakan ve gözlerini ayırmadan bakıp hep gördüğü içindeki o

korkunç güneşe baka baka zihnini kör edemedi! Sonunda o da Lasthénie gibi suskunluğa dalıyordu... Kendisini kurtarması için Tanrı'ya boşuna yalvardığı soluk aldırmayan bu büyülenmeden bir an kurtulsa bile, aynı ölçüde güçlü, aynı ölçüde buyurgan başka bir düşünce karşısına dikiliyordu: İlerleyen zaman!

Gerçekten de zaman ilerliyordu, acımasızca geçiyordu. On sekiz yıl saygı görerek yaşadıkları bu kasaba yakında ana kız de Ferjol'ların ayıbını öğrenecekti. Lasthénie'nin süresi doluyordu. Ah, gitmek gerekiyordu! Çekip gitmeliydi! Gözden kaybolmalıydı! Kimseyle görüşmeyen Madam de Ferjol bir gün Agathe vasıtasıyla kasabanın pazarında memleketine döneceği haberini yaydırdı... Lasthénie'nin açıklanamaz, belki de çaresiz durumuna üzülen, kızın bir şeytanın pençesinde olduğuna daima inanan Agathe'ın üzüntüsünü hafifletebilecek tek şey, nefret ettiği bu kasabadan, içinde on sekiz yıldır boğulur gibi olduğu bu yeraltı zindanından ayrılmak olacaktı. Demek ki Agathe yakında memleketi Cotentin'i ve otlaklarını yeniden görecek! Madam de Ferjol çekip gitmek için kızının sağlık durumunu bahane etmişti; kızı hava değişimine götürmek zorunluydu. Elbette büyük bir servet sahibi olduğu kendi memleketinin havasını seçmişti. Gidişinin gerçek ve manevi nedenini gizleyen her türlü saçma nedeni Agathe'a sundu. Normandiya'ya döneceğine pek memnun kalan Agathe da bu saçma nedenleri sorgulamadı, tartışmadı, tarifsiz bir sevinçle kabul etti. Doğduğu yere döneceği için sevinçten çılgına dönmüştü! Oysa Madam de Ferjol kızının gizini Agathe'la paylaşmadığı gibi başka kimseyle de paylaşmak istemiyordu; çünkü bu aynı zamanda kendisinin giziydi, çünkü vicdanen Lasthénie'nin gebeliği onun namusunu olduğu kadar kendi namusunu da kirletiyordu. Bu nedenle,

Madam de Ferjol, gebelik durumunda, bu durumu suç işlemeyen gizleyebilmek için yapılabilecekleri kafasında her cephesiyle evirip çeviriyordu. Çünkü bizim sefil geleneklerimizin bugünkü durumunda korkunç bir sıklıkla işlenen ve *on dokuzuncu yüzyıl suçu* adı verilebilecek olan çocuk düşürme ve çocuk katli suçunu işleme düşüncesi bu dürüst, dindar ve güçlü ruhun yanına bile uğramamıştı.

Bu suç dışında, Madam de Ferjol bu korkunç sorunu her açıdan ele almış ve bununla dideşmişti. Birçok şey tasarlayıp sonra da vazgeçmişti... Örneğin kızıyla birlikte içinde her şeyin boğulup yok olduğu o uçsuz bucaksız Paris'e ya da yurtdışında bir kente çekip gidebilir ve kızı doğum yapıp kurtulduktan sonra dönebilirdi. Zengindi. İnsan parayla, çok parayla her şeyi, hatta görünüşü bile kurtarabilirdi. Ama hasta kızı ile birlikte bilinmeyen bir yere çekip gitmesini ve evi bu yaşlı ve sadık hizmetçiye bırakmasını nasıl makul gösterebilirdi? Madam de Ferjol, yaşamının en büyük ve en tehlikeli koşullarında, kaçırılması sırasında, minnet borcu olarak, ne olursa olsun ondan ayrılmayacağına söz vermişti. Bunun için ona yemin etmişti. Zaten bu kararı almış olsaydı, Agathe'ı elbette kuşkulandırmış olacaktı. Agathe, Lasthénie'nin yaşamının saflığının tanığıydı, onun bir masumiyet meleği olduğuna inanıyordu; Madam de Ferjol kızının bu hizmetçi kadının gözünde itibarını kaybetmesini istemiyordu. Memleketine gitme fikri o zaman aklına gelmiş, bir daha da aklından çıkmamıştı. Yirmi yıllık ayrılıktan sonra orada tamamen unutulmuş olmalıydı, gençliğini bilenler de muhtemelen ölmüş ya da sağa sola dağılmış olmalıydı. Böyle düşünüp kendi kendine şöyle dedi:

"Oraya gidip kayboluruz. Memleketine kavuştuğu için mest olan Agathe, benimle Lasthénie arasında ölmesi gere-

ken şey hakkında hiçbir şey öğrenemez. Onun memleket duygusunun yoğunluğunu aramıza koyarız.”

Madam de Ferjol’un projesine göre, orada yaratacağı yalnızlık Cévennes’in bir kasabasında yaşamış olduğu yalnızlıktan bambaşka olacaktı. Normandiya’da ne kentte ne de kasaba ya da köyde yaşayacaktı. Manş Sahili ile Contentin Yarımadası’nın uçlarından biri arasında kaybolmuş ücra bir yerde bulunan eski Olonde Şatosu’nda oturacaktı. O dönemde o tarafa giden işlek karayolu yoktu. Şato, derin tekerlek izleri olan kötü patikalarla, yılın bir bölümünde yağmur getiren güneybatı rüzgârlarıyla çevriliydi. Sanki bu şato, kimsenin gelmesini istemeyen, insandan kaçan ya da cimri biri tarafından bu ırak yollarda yapılmış gibiydi. İşte, ikisi de, bu iki Utanç Kumkuması, köstebekler gibi burada yeraltına gömülecekti! Hatta kararlı Madam de Ferjol o mukadderat günü olan son gün bile doktor çağırmaya-çağına ve kızını ana elleriyle doğurtmak gibi kutsal bir işi yerine getirmekte elbette tek başına yeterli olacağına kendi kendine söz vermişti! Ancak düşüncesinin bu noktasında, kahraman ve mutsuz kadını korkudan bir titremedir alıyor ve varlığının derinliklerinden gelen bir ses ona şöyle sesleniyordu:

”Peki, ya sonra? Kız doğum yaptıktan sonra? Çocuk dünyaya gelecek! Artık anneyi değil, çocuğu gizlemek gerekecek; çocuğun yaşamı her şeyi ortaya dökebilir ve o zamana kadar alınmış bütün önlemleri boşa çıkarabilir!”

İşte o zaman Madam de Ferjol çözmek istediği ve bir düğüm gibi boğazını sıkıan sorunun içinde yeniden debelenmeye başlıyordu. Artık düşünüp taşınacak bir şey yoktu. Dalga dalga yaklaşan deniz gibi zaman da günbegün ilerliyordu. Artık beklenemezdi. Acilen çekip gitmek gere-

kiyordu! Onları süzüp duran bu kasabadan kurtulmalıydılar! Madam de Ferjol, kendilerini kurtarmayıp mahvedecek o kaçınılmaz felaketi gerileten bir düşüncenin etkisi altındaki bütün umutsuz insanlar gibi yaptı. İnanmadan söylenen şu sözle yetindi: "Son anda belki bir kurtuluş bulunacaktır." Bunu söyleyip kendisini ve kızını uçurumdan atar gibi bir posta arabasının içine attı, araba da onları alıp götürdü.

VIII.

Bir sarnıcın gölgesine gizlenmiş ama yazgının gözüne görünür bu iki kadının başına nereden ve nasıl geldiği bilinmeyen gizemli bir aile felaketinin adsız öyküsü, bu gölgeye eklenip onu yoğunlaştıran başka bir gölgenin dibinde geçiyordu. Bu, Fransa'nın ayakları dibinde ansızın açılan ve kişisel felaketlerin genel felaketlerin altında bir anda yok olmasına neden olan bir kraterin gölgesiydi. Madam de Ferjol, Cévennes'den ayrıldığında, henüz başlamış olan Fransız Devrimi, onun Normandiya yolculuğu, daha sonra karşılaşabileceği kuşku ve engellerle karşılaşabileceği kadar ilerlememişti. Yolculuk, posta arabasıyla yapılmasına karşın, uzun ve zahmetli geçti. Lasthénie, o zaman şimdiki gibi olmayan bu yollarda posta arabası koltuğunun insanı yoran ve bitkin düşüren sarsıntılarından o denli acı çekiyordu ki, o dönemde hâlâ yerinde duramaz olan arabacılar bu durumdan utanç duydular. Dahası, her akşam yatma vakti geldiğinde, atları değiştirmek için değil, ertesi gün yeniden yola çıkmak üzere hanlarda durmak zorunda kaldı. "Cenaze arabası gibi gidiyoruz," diyorlardı durumu küçümseyen arabacılar; aslında söyledikleri şey imaların-

dan daha gerçektir. Sürdükleri arabada neredeyse ölü bir kadın vardı: Lasthénie. Posta arabası yolun taşlarına her çarptığında bu sert bankın üzerinde rengi atıp irkiliyor, hep bayılmak üzere oluyordu. En iyi ve en güçlü ruhların içinde pusuda olan şeytan, o zaman Madam de Ferjol'un ruhundan korkunç bir istekle şimşek hızıyla geçiyordu.

"Keşke bir düşük yapabilse!" diye düşünüyordu; ama erdemli kadın bu isteği bastırıyordu. Bunu tahayyül etmenin verdiği büyük korkuyla bastırıyordu. Anneyle kızın arabadaki yakınlıkları o bitmek bilmeyen pencere önü yakınlıklarından daha fazlaydı. Daha fazla konuşmuyorlardı. Birbirlerine ne söyleyebilirlerdi ki? Zaten her şeyi söylemişlerdi... Kendi içlerine çekilmiş, kapanmışlardı. Ne biri ne öteki başını arabanın kapısına uzatmayı, yol boyunca geçerken herhangi bir manzaranın seyrine dalıp oyalanmayı ya da herhangi bir şeye en ufak bir merak duymayı bir kez bile düşünmedi. Artık hiçbir şeye karşı merak duymuyorlardı... Yolculuk günlerinin uzun saatlerini, kınamadan daha kötü bir sessizlik içinde, birbirlerine karşı merhamet hissetmeden geçirdiler; birbirlerine karşı korkunç bir hınç besliyorlardı... Küskündüler: Biri, orada diz dize oturduğu budala ve inatçı öz kızının ağzından laf alamadığı için; öteki, annesinin -adaletsiz annesinin- kendisi hakkında bütün düşündüklerinden ötürü küskündü. Fransa'nın bir ucundan ötekine bu uzun yolculuk onlar için yüz elli fersahlık bir haç yolu⁸ oldu; hatta memleketine dönme sevincine karşın Agathe için de... Çünkü Agathe, Lasthénie'ye acı çektiren her şeyden acı çekiyordu. İnsanların çarelerinin derman olamadığı "gözbebeği"nin o bilinmeyen derdi hakkında hep aynı düşünceye sahipti; ona göre etkili tek

8 Hristiyan inancına göre, İsa'nın haçını taşıyarak Kudüs'ten çarmıha gerileceği tepeye kadar kat ettiği yol. (ç.n.)

bir çare vardı: şeytan çıkarma. Bunun zorunluluğunu bir gün Madam de Ferjol'a ima etmiş, ama o, güçlü bir inanç sahibi olmasına karşın, yine de bunu reddedince, sofu Agathe'a durum anlaşılmaz gelmişti. Ancak, Olonde'a varınca, hanımını karşısına alıp ona daha önce söylemiş olduğu şey konusunda direteceğine dair kendi kendine kesinlikle söz vermişti. Normandiyalı Agathe'da memleketinin bütün dindarlık âdetleri vardı. Normandiya'da kral Aziz Louis dönemine uzanan en eski ibadetlerden biri, bu kralın günah çıkarıcı rahibi Aziz Thomas de Biville'e tapınmadır. Agathe'ın niyeti, çıplak ayakla bu azizin mezarına gitmekti. Aziz eğer Lasthénie'yi iyileştirirse, bunu bütün öteki mucizelerine eklemiş olacaktı; iyileştiremezse, o zaman günah çıkaran rahibine haber verip ondan zavallı kızın cinlerini kovmasını isteyecekti. Barones de Ferjol'a mutlak ve sınanmış bağlılığına ve onunla senli benli konuşmasına karşın, Agathe yine de bir lafıyla, bazen de suskun kalarak ağzını kapatan bu buyurgan kadına karşı büyük bir şey yapmaya cesaret edemiyordu. Zaten bu gururlu ruhun öteki ruhlar üzerindeki nüfuzu, fazla saygıyla sevginin önünü kesmek ve gökyüzünden inmek üzere kollarını açarak eğilen tanrısal güveni gökyüzüne geri çıkarmaktı.

Günlerce süren bir yolculuktan sonra Olonde'a vardılar. Üzgün ve güçsüz Lasthénie'nin yumuşamış hayalgücünü etkileyebilecek bir şey olsaydı, bu şey bütün yol boyunca onda bir tabut izlenimi bırakan posta arabasındaki koltuğundan inince başının üstüne yağmur gibi yağan ışığın sevinci ve görkemi olurdu. İlkbaharda bile bir bodrum penceresinden girercesine yukarıdan ender ışık alan Forrez bölgesi dağlarının bu bodrumunda tek bir ışığını bile asla görmediği güzel bir kış gününün (Ocak ayındaydılar) görkemli sevinci, hâlâ bir ruhu kalmışsa, bu ruhu nefis bir

şekilde doldurabilirdi, ama bu ani ve çok güçlü ışık düşünün sağladığı yararı hissedemeyecek derecede ruhsuzdu. Batı'nın bu bölgelerinde söylendiği gibi, pek sık görülen *dokuz gün yağmurlarının* birinden çıkıldığı o günün parlak güneşi, bazen kışa kadar yeşil olan bu kırsal kütleleri olağanüstü bir şekilde aydınlatıyor ve çitlerindeki çobanpüsküllerinin yağmurlarla cilalanan ve rüzgârlarla fırçalanan her zaman yeşil yapraklarına zümrüt parlaklığı veriyordu. Normandiya Fransa'nın yeşil Erin'idir [İrlanda], ama ekili, zengin, bol verimli, mutlu ve görkemli bir şekilde gerçekleştirilmiş umutların rengini taşımaya layık bir Erin'dir (ötekinin karşıtı); oysa İngiltere'nin yoksul Erin'inin artık umutsuzluktan başka giyecek bir kıyafeti kalmadı... Ne yazık ki bütün bunların ancak Agathe'in üstünde yararlı etkisi oldu. Ölümünden sonra içine gömülmeyi istediği kocasının mezarını Cévennes'in bir köşesinde bırakıp kendisini toprağa bağlayan tek kökü de söküp atan, kızının namusunu ne pahasına olursa olsun kurtarmaktan başka bir şey düşünmeyen Madam de Ferjol da bu memleketin bıraktığı izlenimlere, uzun süredir beklediği kanser gibi gelmiş bir çocuğun acılı beşiğine dönüşmüş Lasthénie'den daha duyarlı değildi.

Ne yazık ki artık doğanın dış güzellikleri karşısında ikisi de duyarsızdı. Her ikisinin de doğası her anlamda değişmişti; bu durumu dehşet içinde hissediyorlardı. Hâlâ birbirlerini seviyorlardı, ama bir kin, istem dışı bir kin, yüreklerinde tutup ortaya çıkarmadıkları bir sevginin içine zehrini akıtmaya başlamıştı; bir kaynağı bozan zehir gibi bu sevgi de yüreklerinde ekşimiş ve bozulmuş durumdaydı. Kurbanı oldukları duygularla baştan çıkan Madam de Ferjol'la kızı, sığınakları olan Olonde Şatosu'na, fiziken hayatta olmayan insanların kör kaygısızlığıyla yerleştiler. Onlara göre

fiziksel yaşam Agathe'tı. Memleketinin düşüncesiyle ve manzarasıyla yeniden gençleşmiş, yenilenmiş ve doğduğu yerin oksijenini sevgiden alan havasını doymak bilmez büyük bir sevinçle solumaya başlamış bu yaşlı kız, tek başına her şeye yeterek onları bütün dünyadan koruyordu. Hiç kimseye haber vermeden bu terk edilmiş şatoya gelmiş, yöreden kimseyle tanışmak istemeyen bu iki kadının arasına yerleşmişti. Neredeyse yıkık olan şatoyu Agathe tek başına oturulabilir hale getirdi. Vaktiyle burada yaşamış herkesi ezbere biliyor, gençliğini anımsıyordu. Şatonun panjurlarını sımsıkı kapalı bıraktı, ama zamanla paslanmış, kararmış bu panjurların altındaki pencereleri, *mükr* (böyle diyordu) kokan salonları biraz havalandırmak için açtı. *Mükr*, Normandiya halk dilinde rutubetten ileri gelen küf demektir. Agathe, eskilikten yok olmaya yüz tutmuş çatırdayan mobilyaları temizledi, sildi. Aradan geçen bunca yılda sararmış çamaşır yığınlarını dolaplardan çıkardı, çarşafaları yataklara serdi. Dolaplarda uzun süre açılmadan katlı kalmış çarşafaların vücutlarımıza verdiği mezar izlenimini silmek için bunları ısıttı. Üç kişi gelmiş olmasına rağmen şatonun dış görünüşü değişmedi. Şatonun dibinden geçen ama sanki hiç var olmamış gibi dikkat etmeyen köylülere *tek bir canlı yok* gibi geldi. Şatoyu hep aynı yerde, mahkûm edilmiş kapalı pencere kepenkleri ve eğik kemerleri altında, eski zamanların derin ve korkunç dinsel ifadesiyle ağızlarına doladıkları gibi, *aforoz edilmiş* yüz ifadesiyle görüyorlardı. Şatoyu göre göre, ölüme benzeyen bir kendi haline bırakılma içindeki bu şatonun o garip kendine özgülüğünden bıkmışlardı.

Olonde'un çiftçileri ana kız de Ferjol'ların gizlice gelişlerinden bu yana orada olup bitenler hakkında bilgi sahibi

olamayacak kadar efendilerin evlerinden uzakta oturuyorlardı. Matmazel d'Olonde'un kaçırılmasıyla birlikte gözden kaybolduğunda kırk yaşında olan ve yirmi yıldır orada bulunmadığından yüzü de değişmiş Agathe'ı, cumartesi günleri çevredeki pazarlara alışveriş için gittiğinde, bu bölgede anımsayacak ve tanıyabilecek hiç kimse kalmamıştı. Köylü kadınlar arasında, artık bütün satın aldıklarının bedelini peşin ödeyen ve kimseye tek laf etmeden yeniden Olonde yolunu tutan yaşlı bir köylü kadından başkası değildi. Normandiyalı köylülere göre korunan sessizlik zorunlu sessizliği doğurur. Bu köylüler o kadar güvensizdir ki, ancak ilk adım karşıdakince atıldığında açılırlar. Zaten bu öykünün sonuna kadar geçecek az zamanda Agathe herkesin kendi işiyle uğraştığı bu bölgede kendisini tedirgin edebilecek tek bir meraklıya bile rastlamadı. Olonde'a giden yollar neredeyse her zaman ıssızdı; çünkü şato doğrudan Denneville ve Saint-Germain-sur-Ay köylerine götüren yolların oldukça uzağındaydı. Agathe şatoya büyük avluyu tamamen gizleyen bir iç kanadı olan paslı büyük parmaklıktan asla girmeyip, şatonun ötesinde, bahçe duvarının bir köşesinde yer alan gizli küçük bir kapıyı kullanıyordu. Anahtarı kilide sokmadan önce, tedbirli Agathe sanki bir hırsızmış gibi etrafına bakınıyordu. Ama bu manasız bir tedbirdi; çünkü arabaların dingillerine kadar tekerlek izlerine battığı bu göçük yollarda kendisini tasalandırabilecek herhangi bir şeyi hiçbir zaman görmedi.

Madam de Ferjol, kendi kendine söz verdiği gibi, burada Forez bölgesindeki o küçük kasabasında yaşadığı yalnızlıktan daha derin bir yalnızlığa gömüldü. Bu sadece yalnızlık değil, yalnızlık içinde tutsaklıktı. Annesinin karşısında her zaman titreyen Lasthénie, şimdi morali bozulmuş, yıkılmış bu despot ruhun bütün kararlarına çocukluğundan bu

yana boyun eğmiş itaatkâr Lasthénie, Madam de Ferjol'un enerjik iradesinin dayattığı bu yalnızlığa başkaldırmadı. Herkesin anladığı anlamda namus düşüncesi, bakir, cahil ve zayıflamış kafasında, annesinin kafasında olduğundan daha az yer tutuyordu. Bunca gözyaşıyla ıslanmış ruhu, mermerin bile dayanamayacağı bir *kadın heykeltıraşın* sert başparmağıyla yoğrulmuş yumuşak bir kile dönüşmüştü. Agathe'a gelince, o, saflığının lekeleneyeceğinden hiçbir zaman kuşkulandığı genç kıza aşırı düşkünlüğüyle, bu olağanüstü, gizemli yalnızlığa şaşmadı. Madam de Ferjol'un, harabeye dönmüş varlığıyla annesinin memleketinde görülmemesi gereken Lasthénie'yi saklamak istemesi Agathe'a tamamen doğal geliyordu. Kimse kız hakkında, "İşte, o gururlu Matmazel d'Olonde'un utanç verici kaçırılmasından sonra peydahlayıp getirdiği şey bu!" dememeliydi. Zaten Agathe'ın kafasında Lasthénie için doğaüstü bir çare vardı: Aziz Thomas de Biville'in mezarını ziyaret etmek, sonra, Aziz'in mezarı başındaki dualar kabul edilmiş olursa, nihayet şeytan çıkarmak gibi bir tasarıyı kafasında evirip çeviriyordu. Saf inançla dolu bu kadının son umudu buydu. İnanç da zaten her zaman saftır! Madam de Ferjol ne kızından ne de yaşlı hizmetçisinden yana bir engelle, bir uyarıyla karşılaşmıştı. Agathe olmasaydı burada bu manastır hayatını kuramazdı. Gerçekten de, Olonde bir manastır oldu; üç kişilik, ama şapelsiz, ayin yeri, dua yeri bulunmayan bir manastır. Bu da Madam de Ferjol için ayrıca bir üzüntü ve vicdan azabı konusuydu. Yüzünü örterek bile olsa komşu yörelerde yapılan ayine gidemeyecekti. Bekleyiş ve kaygı içinde geçen bu son ayda Lasthénie'yi bir dakika bile yalnız bırakmak tehlikeliydi.

"Onun için dinsel görevlerimi bile feda etmem gerekiyor," diye düşünüyordu hınçla. Bu Jansenist kadın için

bu görevler herkes için olduğundan daha önemliydi. “İkimizi de günaha sokuyor,” diye ekliyordu coşkulu katılığı ve şiddeti içinde. Bu güçlü kadının vicdanının derinliklerinde acısını çektiği şeyi iyice anlayabilmek için bu dinsel duyguyu kavramak gerekir ki, bunun anlaşılabilirliği çok kuşkuludur. Yalnızlığını belirtmek için, rahibesiz, şapelsiz, ıssız ve iç karartıcı bir manastıra benzettiğim bu ev, bir süre sonra, Lasthénie ve annesi için yolculukları sırasında kendilerinde bir tabut izlenimi uyandıran o arabanın içi gibi boğucu ve dar bir yer oldu. Bereket versin (bu söz bu kadar dokunaklı bir öykü içinde yerini bulabilirse), bereket versin, ev denen bu tabutun içinde hâlâ fiziksel olarak soluk alınabilecek kadar yer vardı. Uzun süredir bakımsız kalmış bahçenin duvarları da dünyadan elini eteğini çekmiş bu iki kişiyi, yalnızlıktan ölmemek için dışarıya birkaç adım atmaya gereksinim duyduklarında gizleyecek kadar yükseldi; ölmek deyince, II. Philippe’in kıskançlığı yüzünden pencereleri parmaklıklı ve asma kilit vurulmuş bir odaya hapsettiği enerjik Eboli prensesi, ağzından çıkıp ciğerlerine dolan havadan başka soluyacak hava bulamadığından bu odada on dört ay içinde korkunç işkencelerle boğulup tek başına ölmüştü. Zaten birkaç gün sonra Lasthénie artık bahçeye inmedi. Odasındaki koltuğa uzanıp orada kalmayı tercih etti. Bu koltuğa geceleri annesi uzanıyordu, çünkü Madam de Ferjol bir zindancı gibi, hatta bir zindancıdan daha beter biri gibi oradaydı, hep oradaydı. Hapishanede bile insan her zaman zindancısıyla baş başa kalmazken, Lasthénie artık suskunlaşmış olan ama her zaman orada hazır bulunan, inatçı sessizliği içinde acımasız zindancısıyla birlikte yaşıyordu! Madam de Ferjol ruhunun sarsılmazlığı hakkında fikir veren bir karar almıştı. Artık Lasthénie’ye hiçbir şey söylemiyordu. Onu artık hiç kınamıyordu. Ken-

disi o kadar güçlüyken bu kadar zayıf olan kızı yenmenin olanaksızlığını hissetmişti! Gücü dönüp dolaşp kendine geri dönüyordu. Bu iki kadın arasında ne yazık ki ömürleri boyunca gereğinden çok sürmüş olan sessizlik artık mutlak bir sükûnete dönüşmüştü. Bu, iki ölü kadının sessizliği, ama aynı tabutun içine kapatılmış olup da ölmemiş, kendilerini sıkıştıran dört tahtanın arasında üst üste kalmış, birbirini gören, birbirine dokunan, sonsuza dek dilsiz iki kadının sessizliği olmuştu. Aralarındaki bu ölüm sessizliği, çektikleri işkencelerin en dayanılmaz olanıydı... Mistik Aziz Martin'in dediğı gibi, insan ruhunun soluması olan dua değildir bu sessizlik. Hayır, bu ister hıncı ya da sevgiyi ifade etsin, ister lanetlesin ya da kutsasın, ister rica ya da hakaret etsin, tamamen laftır! Bu yüzden, insanın kendini sessizliğe mahkûm etmesi, ölmeden boğulmaya mahkûm etmesi demektir. Onlar isteyerek ve umutsuzluktan kendilerini sessizliğe mahkûm etmişlerdi. Karşılıklı sessizlikleriyle ikisi de bir diğ erinin celladı olmuştu. Derin inancını hiçbir şeyin ortadan kaldıramayacağı Madam de Ferjol hâlâ Tanrı'yla konuşuyordu; kızının karşısında diz çöküp sessizce dua ediyordu. Ama Lasthénie artık dua etmiyor, annesiyle konuşmadığı gibi Tanrı'yla da konuşmuyordu. Hatta annesini yatağının başucunda diz çökmüş dua ederken seyrettiğinde belli belirsiz küçümseyici bir tavırla kötü kötü gülümsüyordu. Yazgının ezdiği bu kız için ne Tanrı adaleti ne insan adaleti vardı; çünkü annesi ona adil davranmıyordu. Ah, ikisi arasında en mutsuz olanı hep zavallı Lasthénie'ydi. Madam de Ferjol'un hep kenara ittiğı Agathe'a gelince, o, artık konuşulmayan odaya gelip çalışmaya cesaret edemiyor, Lasthénie'nin durumuna üzölse de, gençliğini geçirdiğı bu şatoda etrafını çeviren ve "beni tanıyorlar" dediğı şeylere heyecanla yeniden sahip çıkıyor,

kuyunun çevresinde, her yerde, bahçede dolaşıyor, hanımlarının kavram olarak bile unutmuş görüldüğü ev işleriyle tek başına ilgileniyordu. Çocuklara ya da delilere yemek yedirir gibi onları doyuran Agathe olmasa, belki de içlerini kemiren düşüncelerle erirken açlıktan ölmüş olacaktı.

IX.

Bir akşam Madam de Ferjol yakın bir doğumun kesin belirtilerini fark etti. Her ne kadar meydana gelecek olayı bekliyor olsa da bu durum karşısında kaygıya kapılmadı; söylenemezdi. Görkemli ve tehditkâr bu olay, onun deneyimsiz ellerinde kolayca trajik ve ölümcül olabilirdi. Bununla birlikte, sinirlerine hakim bir iradeyle duruma hazırlandı. Lasthénie'nin çektiği acılar bu yoldan geçmiş kadınların yanılmayacağı türdendi. Lasthénie geceleyin doğurdu. Kaygı verici iş başladığında, "Bağırmamak için çarşaflarınızı ısırın!" dedi Madam de Ferjol. "Bu cesareti göstermeye çalışın!" Lasthénie sanki güçlüymüş gibi bu işi becerdi. Tek bir çığlık bile atmadı. Zaten bu çığlık evde hiç kimseye herhangi bir haber veremezdi. Ev gündüzleyin o kadar sessizdi ki, gecenin ekleyebileceği fazladan bir sessizlik olamazdı! Lasthénie'nin sesini duyabilecek tek kişi Agathe'tı, ama o da şatonun ucunda, Lasthénie bağırması olsaydı bile sesinin ulaşamayacağı uzaklıkta bir odada kalıyordu. Tedbirli Madam de Ferjol her türlü önlemi almıştı. Bununla birlikte, tüm tedbirlerine karşın, Madam de Ferjol için korkunç bir an oldu. Belirsizliğin korkusuna kapıldı; mantıksız bir çekinmeydi bu. Orada yalnızca ikisinin oldu-

ğundan pekâlâ emindi, ama yüreği çarparak gidip ardında kimse var mı diye bakmak için kapalı kapıyı ardına kadar açma ve karanlık koridora bakma cesaretini gösterdi. Agathe'ın koridorda diz çökmüş durduğunu düşünüyordu. Herhangi birinin olması elbette olanaksızdı! Ne önemi var! Az önce gecenin zifiri karanlığında bir hayaletin dikildiğini görüp görmediklerinden çok emin olmayan boş inançlıların bildikleri dehşetli korkuyla yine de gidip baktı. Burada hayalet Agathe olabilir!.. Titreyerek, iyice açtığı gözleriyle koridorun karanlıklarını taradı ve cesur insanların irade dışı korkusuyla benzi atmış halde, acıdan ölecek gibi kıvranan kızının yatağının kenarına dönüp onun yükünden kurtulmasına yardım etti.

Lasthénie'nin doğurduğu çocuk, kuşkusuz, annesinin karnındayken ona verebileceği bütün acıları tüketmişti. Annesinin karnından çıktığında ölmüştü. Lasthénie başka bir kadavradan kurtulan bir kadavra gibi doğum yaptı... Gerçekten de, bu cansız kıza hayattan kalan şeye hayat denebilir mi? Olonde'a yaptığı yolculuk sırasında, kızının geleceğini kurtaracak bir araba kazası sonucu düşük yapmasını arzu etmesine üzülmüş olan Madam de Ferjol, kimsenin suçlu olmadığı bu ölüme derin bir sevinç duymaktan kendisini alamadı. Eğer yaşamış olsaydı, kasvetli bir şekilde "Tristan" adını koymayı düşündüğü bu çocuğun kaybindan ötürü Tanrı'ya teşekkür etti; kendisini ve kızını başka utançlardan, başka acılardan esirgemeyi istemiş gibi, çocuğu doğumundan önce almış olmasından dolayı da Tanrı'ya şükretti. Bu, Madam de Ferjol için de bir kurtuluştu! Bu ölüm onu, annesinin karnında ne pahasına olursa olsun gizlediği ve hayat boyu da gizlemesi gerekecek bir çocuktan kurtarıyordu. Yaşasaydı, piçlerin annelerinin yanaklarına bir cellat tokadı gibi aşkettikleri utanç tokadının

o ölümsüz kızarıklığı Lasthénie'nin yüzünde eksik olmayacaktı.

Ama Madam de Ferjol'un neşesi iyice acımasızlaştı. Çocuğu Lasthénie'den aldığı anda ona gösterdi:

"İşte suçunuz ve kefareti!" dedi.

Lasthénie ölü çocuğa onun kadar ölü gözlerle baktı. Artık dayanacak hali kalmamış olan vücudu tepeden tırnağa ürperdi. "O benden daha mutlu," diye mırıldandı yalnızca. Bu sırada Madam de Ferjol kızının alnında bir duygu ifadesini arıyordu. Bunu bulamadığı için şaşırılmıştı. Aradığı şey sevecenlikti. Orada yalnızca dehşet buldu; bu alna yabancı olmayan, Lasthénie'nin de ister istemez mahkûm görüldüğü sonsuz dehşetti bu. Âşık olmuş –hem de ne büyük bir aşk!– ve âşık olduğu erkekle evlenmiş bu tutkulu kadın, Madam de Ferjol, gözyaşlarıyla aşınmış bu yüzde her şeyi açıklayan ve aklayan aşktan yana hiçbir şey görmedi. Bu doğumun son anına istemeyerek güvenmiş, analık bağıyla, kaybolmuş bu kızlıkla ilgili her şeyin yalnızca kendileriyle Tanrı arasında kalması için kızının ebesi olmuştu. Ama artık Lasthénie'nin ruhunun gizemine ermek için bu son ışığa umut bağlamaktan vazgeçmek gerekiyordu! Umulan bu ışık, babası olmayan bir çocuğun gayrimeşru doğumu sırasında sönmüştü. Madam de Ferjol'un yaşadığı duyguları asla unutamayacağı bu uğursuz gecenin aynı saatinde, kuşkusuz, paylaşılmış bir aşkın meyvesi olup, kurtulan bir annenin karnından, aşktan ve gururdan deliye dönmüş bir babanın kollarına düşen canlı varlıklar doğuran birçok mutlu anne vardı dünyada! Ama yazgısı Lasthénie'ninkine benzeyen tek bir anne, bir *ikincisi* var mıydı? Bu acıklı adsız öykünün adsız çocuğunu sonsuzluğa dek gizlemek için gecenin, korkunun ve ölümün karanlıklarını yığıldığı biri daha var mıydı?

Gece, karanlık ve uzun gece, kaygılar gecesi, unutulmaz kaygılar gecesi Madam de Ferjol için bitmemişti. Üstesinden gelmesi gereken bir kaygı daha vardı. Çocuk ölü doğmuştu, korkunç bir mutluluk! Peki ya ceset? Lasthénie'nin günahının son suçlayıcı belirtisi olan bu cesedi ne yapmalıydı? Onu nasıl yok etmeliydi? İkisinin ruhunda olup biten dışında, bu utançla ilgili her şeyin yok edilmiş olması için utancın son izi nasıl silinecekti? Madam de Ferjol bunu düşünüyor ve düşündüğü şey onu korkutuyordu. Ama Normandiyalı yapısına sahipti ve kahraman bir ırktan geliyordu. Korkmuş ya da yüreğı parçalanmış olsa da yüreğine hakimdi ve sanki soğukkanlı biriymiş gibi, yapması gereken şeyi titreyerek de olsa her zaman yapardı. Yeni doğum yapmış kadınlarda görölen, Lasthénie'nin de daldığı bu uyku sırasında, Madam de Ferjol ölü çocuğun cesedini aldı ve onu, uzun sessizlik saatlerinde dikiş dikmeye gücü kalmamış kızının yanında dikmiş olduğı bebek giysi takımlarının içine sarıp odadan çıkardı. Odanın kapısını da dışarıda kalabileceğı süre boyunca açılmasın diye kilitledi. Lasthénie'nin uyanıp uyanmayacağını hiç bilmiyordu; ama zorunluluk, tunç elli o zorunluluk ona Lasthénie'nin uyanmama şansını sağladı. Donuk ışıkl bir fener yakmıştı. Bahçeye indi; orada duvarın bir köşesinde unutulmuş eski bir kürek gördüğünü anımsıyordu. Ölü olan, ama ölümden kendisinin suçlu olmadığı çocuk için bu kürekle duvarın bir köşesinde mezar kazma cesaretini gösterdi!.. Çocuğı kendi elleriyle, vaktiyle o kadar gururlu ve dindar olmuş, ama şimdi o kadar derinden onuru kırılmış elleriyle gömdü. Bu karanlık gecede, onu iş başında seyreden, ama gördüklerini hiç söylemeyecek yıldızlar altında, bu uğursuz çukuru gizlice kazarken, şu anda belki bütün dünyada işlenen çocuk cinayetlerini, bu yıldızlı gökyüzü altında

kendisinin de gece vakti yaptığı şeyi düşünmekten kendini alamıyordu.

“Onu sanki kendim öldürmüşüm gibi gömüyorum,” diye düşünüyordu. Özellikle bir öyküyü, vaktiyle anlatıldığını işittiği korkunç bir öyküyü anımsamıştı. Bu, on yedi yaşında genç bir hizmetçi kızın öyküsüydü. Kız bir gece kendi kendine doğurduğu bir çocuğu boğmuş ve sabahleyin (pazar günüydü, o gün kiliseye ayine gitmek âdetiydi) cesedi etekliğinin cebine koymuş, bütün ayın boyunca onu orada, kalçasının üzerinde saklamış, sonra, dönüş yolunda bulunan ve kimsenin geçmediği ıssız bir köprünün kemerinin altına atmıştı... Bu iğrenç öykünün anısı Madam de Ferjol’un kafasına takılmış, onu rahatsız ediyordu. Sanki suçluymuş gibi, eli ayağı titreyerek ve buz kesmiş vücuduyla, torunu olabilecek şeyin üstüne yığılmış toprağı çiğnedi, sıkıştırdı ve artık orada mezar izi kalmadığına emin olunca, cinayete benzeyen ama cinayet olmayan bu şeyin etkisiyle bu kez benzi sapsarı kesilmiş durumda Lasthénie’nin hâlâ uyuduğu odaya geri çıktı. Lasthénie, her kadının yaşadığı büyük doğum sancılarını izleyen şaşkınlık içinde uyandığında, dünyaya getirmiş olduğu ölü çocuğu bir daha görmek istemedi. Sanki onu çoktan unutmuştu bile... Bu durum Madam de Ferjol’u düşündürdü. Ama o da sözünü etmedi. İlk önce Lasthénie’nin konuşup konuşmayacağını bilmek istiyordu... Ama işin tuhafı ve neredeyse korkunç yanı Lasthénie bundan söz etmedi; hatta artık hiç söz etmedi. Bu tatlı, hayran olunası Lasthénie’de her kadının kökündeki o analık duygusu yok muydu? Çünkü kadınlar, zorla ırzlarına geçilmiş olsa bile, ölmüş çocuklarını sever ve onlar için gözyaşı dökmez mi? Lasthénie ne o gece ne de izleyen günlerde o sessiz duygusuzluğundan kurtulabildi. Gözyaşlarının yol yol oyduğu yüzüne göz-

yaşları akmaya devam etti, ama altı aydır onları akıttıran şeye fazladan hiçbir şey eklenmedi...

Lasthénie doğum yaptıktan sonra, karnının inmesi dışında, gebeliği sırasındaki gibi kaldı. Aynı bitkinlik, aynı solgunluk, aynı şaşkınlık, aynı içine kapanma; içine kapanmadan kurtulduğunda da yine aynı şaşkınlık, aynı sersemlik, aynı sessiz tuhaflik! Annesinin onun masumluğuna inanmaması dolayısıyla yediği onur kırıcı darbe ve açıklamasız gebeliği yüreğinde bir yara açmıştı; bu yara hep kanayacak ve hiçbir zaman iyileşmeyecekti.

Kızının hatasının açıklanamayan gizini düşünmekten kurtulup rahatlamış olan annesi yumuşadı ve bir Hıristiyan olarak, belki Hıristiyanlıkla ilgili şu sözü anımsadı: "Tanrı her günahı bağışlar!" Hiç olmazsa, karakterine ve aklının gücüne karşın hakim olamadığı Lasthénie'ye yönelik alışılmış öfkesini artık göstermiyordu. Onarılamaz şeyler ölüm gibidir, ölüm düşüncesi de kabul edilir; ama Lasthénie hatasının onarılamayacak bir şey olduğu düşüncesini kabul etmedi. Bu iki kadının en derini en zayıfı olmuştu... Lasthénie annesiyle ilişkisinde yeni bir rotaya sapmadı; bu solmuş çiçek, küçük düşmüş başını yukarıya kaldırmadı. Yumuşamış annesine karşı acımasız oldu. Yarasının içine bir kez saplanmış, ama artık oradan çıkarması olanaksız, oraya perçinlenmiş hançeri, kin denen o hançeri hep orada tuttu. Nekahet dönemini atlatmak için zorunlu günleri geçirdikten sonra yataktan çıktı. Ama bozulmuş yüzüne, rehavetine, mahvolmuş varlığına bakıp, insan onun orada kalmasının gerekliliğine, illetinin iyileşemez ve ölümcül olduğuna inanabilirdi... Lasthénie yatakta kaldığı sürece bir kriz, hatta belki de –kim bilir!– mutlu bir kriz ummuş Agathe, her türlü mucize gücünü atfettiği ve hayran olduğu memleketinin "sevgili kızı" üzerinde hiçbir

etkisi olmadığını düşünerek ve onun “şeytan girmiş”, “cin çarpmış” biri olduğu gibi içkin bir fikre iyice kapılarak, sonunda Madam de Ferjol’dan Aziz Thomas de Biville’in mezarını ziyarete gitmesine izin vermesini istedi. Madam de Ferjol da bu izni verdi.

Velhasılı, Agathe, derinlere kök salmış âdetleri olan bu bölgede çağdaş inançsızlığın gelişmelerine karşın hâlâ rastlanan Ortaçağ hacılarına özgü sadelik içinde, çıplak ayaklarla oraya gitti... Dört günlük bir yokluktan sonra Olonde’a döndüğünde umutsuzdu, gittiği zamankinden daha üzgündü. O kadar kesin bir inançla istemiş olduğu mucizeden artık kuşku duyuyordu; çünkü gençlik yıllarını yaşadığı çevrenin bütün etki ve geleneklerine açık ruhunda hissettiği inanca olan güveni bir şey, doğaüstü ve korkunç bir şey rahatsız ediyordu. Agathe memleketinin dinsel inancına sahipti, ama buranın boş inançları da vardı onda. Çocukluğunda yüzlerce kez söz edildiğini işittiği korkunç bir şeyi az önce kendi gözleriyle görmüştü; gördüğü şey, bu yöre köylülerine göre olduğu gibi kendisine göre de, ölümün habercisiydi!

Agathe o sırada Olonde yollarındaydı. Lasthénie’nin iyileşmesi için bulunduğu dileğe uygun olarak gittiği gibi dönüşte de yalınayak olduğundan çok yorulmuş ve çok gecikmişti. Gece, vakit çok ilerlemişti. Bu taraftaki hiç ev bulunmayan kırlarda yakından uzaktan geçen hiç kimse görülmezdi. Agathe’ın etrafında sonsuz bir yalnızlık ve sessizlik egemendi. Yalnız olduğu için acele ediyordu, ama ne bu sessizlikten ne de bu yalnızlıktan korkuyordu. Vicdanı gibi zihni de rahattı. Sabahleyin ayin yapmıştı; bu olay ruhuna tanrısal bir dinginlik yayıyordu. Sabahki ayin bu Hıristiyan kadının ruhuna nasıl ki tanrısal bir dinginlik katmışsa, yüксеleli epey zaman olmuş, Ay da kendi tanrı-

sal dinginliğini doğaya ulaştırıyordu. Bu iki dinginlik, bu sakın gecede karşı karşıya, birbirini seyrediyordu. Ansızın, yer yer daralan bu kestirme yollarda Agathe'ın takip ettiği yol bir patikadan daha geniş olmadığından, tam da bu yolun değiştiği anda, kendisinden oldukça uzakta, ay ışığının mavimtırak yansıması içinde, beyazımsı bir şey gördü. Bunu topraktan, Normandiya'nın bu bölgelerinde her zaman biraz rutubetli olan topraktan yükselmeye başlayan sis sandı. Ama, ilerleyince, sis sandığı şeyin yola enlemesine bırakılıp geçişi engelleyen bir tabut olduğunu açıkça gördü. Bölgenin eski gelenek ve inançlarına göre, sanki onu taşıyanlar kaçmış gibi yanında kimse bulunmayan, bırakılmışa benzeyen bu gizemli tabut, gökyüzünün açık olduğu gecelerde rastlandığında yakındaki bir ölümün keskin belirtisiydi. Bu kötü kehaneti yok etmek için tabutu kaldırıp bir ucunu öteki ucuna çevirme cesaretini göstermek gerektiği söyleniyordu... Vaktiyle Agathe'a anlatılan öykülerde kimilerinin bu görüntüyü duygularının bir yanıltması olarak küçümsedikleri ve yollarına devam etme gözüpekliğini gösterdikleri söyleniyordu: Sanki tabut bir çitmiş gibi üstünden saygısızca atlayıp geçmiş bu kişiler ertesi sabah onlar aynı yerde baygın halde bulunmuş ve aynı yıl içinde acınacak bir halde sararıp solarak ölmüşlerdi. Agathe, doğası gereği cesurdu, ölümden korkmayacak kadar da dindardı, ama kendi ölümü değil, Lasthénie'nin ölümü aklına gelince, dindarlığına ve cesaretine karşın bu tabutun önünde bir an donmuş gibi kaldı. Her adım atıp yaklaştığında tabut ona daha net, daha belirgin, daha göze ve ele gelir gibi ortada göründü. Hayaletlerin solgun güneşi olan Ay, tabutu iyice belli ediyor ve iki çit arasındaki patikanın karanlığı üstünde beyazlığını kabarıklıştırarak gösteriyordu.

"Ah!" dedi Agathe kendi kendine. "Benim için olsaydı belki onu çevirecek gücü bulamazdım, ama bu iş Lasthénie

için!" Çukur yolda diz çöktükten ve tespih çekerek on iki dua okuduktan sonra -yığılıp kalmamak için duaya güveniyordu- yeniden haç çıkardı ve sonunda cesaret buldu!

Ama tabut elleriyle kaldıramayacağı kadar ağırdı. Bu durum onu yüreğinden yaraladı! Çünkü tabutun haberini verdiği yazgı ve ölüm, ancak onu çevirme gücüne sahip olunduğunda uzaklaştırılabilirdi. Agathe'ta bu güç yoktu. Tabut çok ağırdı. Dayanıyordu. Agathe çabaladı, ama çaba güç demek değil! Bu alaycı ve korkunç tabut onunla alay ediyor gibiydi. Kımıldamadı. Sanki toprağa çakılıydı. "Bu kadar ağır olması için," diye düşündü, "içinde ölü bir kadın olmalı." Aklı fikri Lasthénie'deydi. Agathe, dağları kökünden sökecek ama yine de bu dört zavallı çam tahtasını topraktan kaldıramayacak bir iradeyle isteğinden şaşmayarak, zayıflığının ve bu kehanetin verdiği umutsuzluk içinde yeniden dua etmeye koyuldu. Ama yine boşuna... Sonra, üzgün, yenik ruh haliyle, bütün gece orada kalamayacağı için, tabutla çitler arasında iki yanda uzanan dar toprak parçası boyunca yürüdü. Korkuya boyun eğmişti artık. Gerçekliğini teninde maddi olarak hissettiği bu soğuk tabuta dokunan elleri korkudan titriyordu. Ne var ki, uzaklaşır uzaklaşmaz pişmanlık duydu ve cesaretle kendi kendine şöyle dedi:

"Acaba gidip yeniden denesem mi?"

Ama tabutun yanına gitmek için geri döndüğünde, yoldan başka, dümdüz uzanan boş yoldan başka bir şey görmedi. Tabut ortadan kaybolmuştu... Agathe, yeri bile tanıyamadı. Ay ışığıyla aydınlanan hareketsiz iki çit arasında uzanan yol, yeniden eski karanlığına bürünmüştü. Çitlerin hareketsizliği o gece rüzgâr olmamasındandı. Bu durum ise denize komşu bu yerlerde alışılmadık şeydi. "Tanrı solumuyor," demişti, "Esintisiz hava şeytanlarla dolu." Bu yüzden, ayışığının bile *olağan bir ayışığı* gibi görünmediği

bu esintisiz gecede bütün ruhunu istila eden korku içinde acele etti, iyice hızlandı, ama yürürken, solunda ve ufuk çizgisi üstünde bulunan ay da Agathe'a kendisiyle aynı tempoda yürüyor gibi geliyor, ısrarla kendisine eşlik eden bir kurukafa etkisi uyandırıyor. Yürürken rengi atmıştı, dişleri takırdıyordu. Bir yol ayrımına geldiğinde, dirseğinde olan ay yolun eğimi yüzünden arkasında belirdi. Çok sonraları, bu anı düşüncesini dondurduğunda, "Gökyüzünde yuvarlanarak giden bu kurukafa beni izliyor sandım. Şeytanın yolladığı ağır bir gülle gibi yaşlı bacaklarımı kırmak üzere üstüme geliyordu. Bacaklarımın üstünde artık eve asla dönemeyecektim."

Agathe buna rağmen Olonde'a dönmüştü. Ama morali epey bozuktur. Görmüş olduğu şey, şatoya döndüğünde orada ani bir felaketle karşılaşacağından çekinmesine yol açmıştı. Onu sakinleştiren şey evin kederli sessizliği oldu. Ana kız uyuyor muydu, yoksa uyanık mıydılar?.. Kapalı odalarından hiçbir gürültü gelmiyordu. Ertesi gün, hac için gittiği gündeki durumuna kıyasla Lasthénie'yi biraz daha iyi bulduğunu sandı. Gece rastladığı o hayalet olmasa, zavallı ezik Lasthénie'sinin sağlığında gördüğüne inandığı o hafif düzelmeyi hayır dualarına bağlayacaktı. Yolculuğunun ayrıntılarını Madam de Ferjol'a anlattıysa da o hayaletten söz etmedi.

"Neye yarar?" diye düşündü, "Bana inanmaz ki!"

Ama Madam de Ferjol dualara ve duaların yaratabileceği mucizelere inanıyordu. Agathe'a, "Günah çıkaran aziz pederin mezarı başındaki duaların Lasthénie üzerinde şimdiden etkili oldu," dedi. Hatta kızının daha iyi olduğunu ve Olonde'da sürdürmek zorunda kaldığı gizli yaşam nedeniyle kesintiye uğramış ibadetlerine yeniden başlamayı çok arzuladığını belirtti.

“Yani, ayine gidebileceğiz artık,” dedi Agathe’a. Biz derken kendisiyle kızını kastediyordu, çünkü Agathe hiçbir ayini zaten kaçırmamıştı. Agathe ayine gitmeme büyük günahını işlediği için kendisini kınayacak durumda değilken, Madam de Ferjol kendisini bu büyük günahı işlediği için kınıyordu; günah Lasthénie’nin suçunun bir sonucuydu. Agathe her zaman Olonde’un civarındaki ruhani çevrelere gidip –kendi deyişiyle– “ayin yapmanın” yolunu buluyordu. Başörtüsünün üzerine geçirdiği siyah mantosunun kapüşonuyla başı kapalı olarak oraya gidiyor, ama ilk önce çıkmak için hemen yakında, kilisenin giriş kapısında, okunmuş su kabının yakınında duruyordu. Ayin bitince hemen çıktığından, cumartesi günleri haftalık alışveriş için gittiği Saint-Sauveur pazarında tanındığından daha çok tanınmıyordu buralarda da. Kim olduğunu öğrenmeye hiç (Normandiya’da çok önemli deyişle) *meraklı* olmayan ayindekiler, onu sıradan bir köylü kadını sanıyorlardı. Agathe için bu böyleydi, ama Madam de Ferjol için durum hiç de aynı değildi. Nitekim, kiliseye yeniden gitme zamanının gelmiş olabileceğini ve kutsal ayine katılıp duaları dinlemeyi düşündüğünde sevinç değil –sevinç duyamayacak kadar kızının durumuna üzülüyordu–, uzun zamandır ve korkunç şekilde daralmış yüreğinde bir tür genişleme hissetti! Hiçbir zaman kendini bırakmayan ve yaşamın gerçekliklerine dair pratik bir duyguya sahip olan Madam de Ferjol, kendisinin ve kızının o zamana dek istediği ve koruduğu bu dar ve korkunç gizli yaşamdan *artık* çıkması gerektiğini düşünmüştü. Agathe’a şöyle dedi: “Yöre çiftçisine Olonde’a bir gece ansızın geldiğimizi, sürekli kalmak üzere buraya döndüğümüzü söyleyebilirsiniz.” Agathe’ın özellikle aylardır hasta olan Lasthénie’nin ıstırapı üzerinde ısrarla durmasını, bu hastalığın tamamen iyileşinceye kadar herhangi birini kabul etmesini engelle-

diğini, Cévennes'dense annesinin memleketinde hava değişimine geldiğini belirtmesini söyledi.

Ama bu zaten boşuna bir tedbirdi! O dönem insan ve cemiyet ilişkileriyle uğraşacak zaman hiç değildi. Kızının uğradığı felaket yüzünden mahvolmuş durumdaki Madam de Ferjol etrafında nelerin olup bittiğinin farkında bile değildi. Fransız Devrimi o sırada kötü koku salan ateşli bir hastalık gibi ilerliyordu ve yakında akut hezeyan dönemine girecekti.

Olonde'da bundan kimsenin haberi yoktu. Olonde'un o iki zavallı şato sahibesi, kendi karanlık konutlarındaki aile trajedisinden dolayı, Fransa'nın yakında sahne olacağı kanlı politik trajedinin hiç farkında değildi. Madam de Ferjol ayinden söz ediyordu; ama biraz daha zaman geçse ayın falan kalmayacaktı, bu dünyadaki bütün kırık kalplerin dayanması gereken sütunları oluşturan o mihrapların önünde artık diz çökemeyecekti.

X.

Madam de Ferjol, Olonde'un çevresindeki ruhani bölgelerden birinin ayininde görüldüğünde, başka bir zaman olsa uyandırabileceği merak ve şaşkınlığı yaratmadı. Bütün kafaları –düşürmesi beklenirken– altüst eden bir devrimin kimilerinde coşku, kimilerinde ürküntü uyandıran (hatta sağduyunun çok eskilerde dayandığı Normandiya'da bile görülen) kaygısı, Madam de Ferjol'un kaçırılma skandalını neredeyse çoktan unutmuş olan bu bölgeye gelişinin fark edilmesini engelledi. Üç kulesinin dikili olduğu yolun kenarında bunca yıldır uyukluyor gibi görünen Olonde Şatosu, bir sabah göz kapaklarını, yani zamanın ve yağmurların etkisiyle kararıp küflenmiş panjurlarını açtı ve pencerelerde yaşlı Agathe'ın beyaz başlığı görüldü. Şeref avlusunun parmaklığı üzerindeki iç tahta perde ortadan kayboldu ve ender de olsa bu bölgeden gelip geçenler için, ölümün tokadını yemiş, ölümden daha beteri, terk edilmiş bu şatoda en küçük ayrıntıları içinde yaşam yeniden canlanmış gibi göründü. Ancak, oradan gelip geçenlerin zihninde, Madam de Ferjol'un Olonde'da oturmaya başlaması buraya gelişinden daha fazla şaşkınlığa ve etkiye neden ol-

madı. Gizlenmişken yaşadığı gibi kendini gizlemediğinde de yalnız yaşadı. Agathe'ın varlığından başka hiç kimsenin asla bozamayacağı, kızıyla hep baş başa bir yaşamı bütün ömrünü dolduracak şekilde sürdürdü. Kendileri için, bu ana kız için mukadder bir gelecek olan bu baş başa yaşamı hep düşünüyordu! "Lasthénie için evlilik mümkün değil," diyordu kendi kendine. Onunla evlenecek kadar onu seven ve onunla evlenirken genç bir kızla evlendiğini sanan bir adama, onun yalnızca bir dul olduğunu, dulluğunun alçaklığından kurtulamayacak bir dul olduğunu nasıl söylemeli? Aşkın bütün inancı ve umutlarıyla annesinden kızını istemeye gelecek bir adama (gökkubbe altında eğer öyle biri varsa!) Lasthénie'nin onursuzluğunu nasıl anlatmalı? Namusluluk, dürüstlük, din, bu soylu kadını oluşturan bütün tanrısal atomlar böyle bir düşünceyi reddetmek üzere içinde ayağa kalkıyordu. Ama ruhuna eziyet eden bütün düşünceler arasında en az yürekten yaralayıcı olanı bu değildi. Lasthénie bu bitkin ve erimiş haliyle ancak acıma duygusu uyandırabilirdi kuşkusuz, ama gencecikti ve gençlikte her derde deva bulunabilirdi! Ancak, gerçeği söyleme zorunluluğuna karşı çare yoktu; varsa da, cezası lekelenmektir. Oysa Madam de Ferjol'un yaşamını ve yazgısını kızının yaşamına ve yazgısına bağlayan, onları bu yalnızlık içinde birlikte yaşamaya mahkûm eden şey de bu lekelenme düşüncesi idi. Yalnızlık içinde yaşamayı, yürekler karşı karşıyayken o korkunç yalnızlık içinde birlikte yaşamayı yeterince biliyorlardı.

Ama Lasthénie'yi günün birinde bir adamın seveceği varsayımı annesinin düşündünden başka bir şey olmadı. Gerçekliğin Madam de Ferjol'a verdiği bütün acılara bu düşün acısı da eklendi. Lasthénie'nin anne olduğu o uğursuz gece, Madam de Ferjol kızında ihanete uğramış aşk belir-

tisini boşuna aradığı o gece, Lasthénie sevilmeden ölmüş olmalıydı. Kaybolmuş güzelliği yeninden canlanmadı; bu güzellik yeniden ona dönmeksizin gençliğiyle birlikte çekip gitti. Madam de Ferjol, Agathe'a, hactan döndüğü gün, her ne kadar Lasthénie'nin durumunun daha iyi olduğunu buna inandığından çok inanmak istediği için söylemişse de, vaktiyle çok hoş olan bu başın üstüne günlerin, ayların yığıldığını, başın gitgide eğdiğini gördükçe inancını iyice yitirdi. Lasthénie'nin öyküsünü her kim öğrense, ölümüne neden olmamış olsa da olabilecek bu doğum sırasında beline doğru omurga kemiğinde meçhul bir kırık meydana geldiğini sanabilirdi; çünkü yataktan kambur kalkmıştı... Annesiyle birlikte pazar günleri kiliseye gittiklerinde, onları görenler, Madam de Ferjol'un kendisini tamamen kızının sağlığına adanmak için hiç kimseyi evine kabul etmek istememesini anlıyorlardı. Kendisiyle birlikte kiliseye sürüklediği bu çocuğu daha uzun süre oraya sürükleyemeyeceği kanısındaydı herkes.

Bununla birlikte, kutsala saygısızlığın ve kan dökmenin doruğuna çıkmış olan Devrim ansızın bütün kiliseleri kapatmamış olsaydı, Madam de Ferjol kızını daha uzun süre oraya sürükleyecekti. Lasthenie'yi doktorlardan gizlemesi için artık bir nedeni kalmayan Madam de Ferjol birçok doktoru Olonde'a çağırdı. Hekimler bedensel ve zihinsel açıdan zayıf, bitkin bu kızda, ruhsal çöküntü dedikleri o akıl erdirilemez hastalıklardan birini buldular. Lasthénie'nin ruhsal çöküntüsünün nedenini bu dünyada yalnızca Madam de Ferjol biliyordu! Bu, onun günahı, diye düşünüyordu ve suçlu ancak günahı nedeniyle ölecekti. Heyhat, Tanrı'nın bağışlayıcılığından ziyade adaletine inanan vahşi Jansenist Madam de Ferjol'a göre, bu zavallı kambur kızın belini kıran şey Tanrı'nın katı adaletiydi. Vaktiyle sapı

üstünde sallanan başak gibi olan bu beli bir adam kolları arasında sıkılmıştı.

Cévennes'in hunisine benzemeyen ve evlerinin pencerelerinden bir göz atmayı bile hiç düşünmedikleri bu kırsal alanın dibindeki iki kadın arasında yaşanan bu mahrem trajedi uzun sürdü. Akşamları memleketinin havasını soluyan Agathe'ın başından başka bir şey pencerelerde görülmedi. Buna yaşamak denebilirse böyle yaşadılar! Kızının günahının cezasından kurtulamayacağından emin olan Madam de Ferjol, ölümüne neden olacak o gizemli hastalığın kemirmesiyle gün be gün çöküşünü, tıpkı yıkılan bir sarayın döküntülerinin toz halinde yere düşüşüne bakar gibi seyrediyordu. Madam de Ferjol, ruhunun gerçeğini öğrenmek istediğinde kendisine karşı koymuş bu kızda suç olarak gördüğü her şeye, dinsel inancının katılığına, kısacası her şeye rağmen, Lasthénie'ye acı çektiren şeyi o da hissediyordu. Ama kendisi de bütün yaşamının çılgıncasına sevmiş olduğu adamın anısında toplanmasının kurbanı olduğundan kızına karşı merhamet duymuyordu, zaten kızı da artık uyandırdığı merhamet duygusunu anlayabilecek durumda değildi... Lasthénie'nin doktorları önce şaşırtan, sonra da belli belirsiz şekilde kupa çekmekten söz ederek tedavisi olanaksız dedikleri hastalığı genç kızın yalnızca bedeninde değil ruhundaydı. Hastalık bütün vücudunu ele geçirmişti. Aptallığın zaten çok yakınından geçmiş olan Lasthénie'nin akıllı, kendisine kalmış azıcık ışığı da acınacak bir bunamanın koyu karanlıklarına doğru eğmişti. Ama sessizliği deliliğini koruyordu. Yaşadığı gibi, konuşmadan ölecekti... Hâlâ bilinci yerinde miydi? Bütün günlerini tek laf etmeden, aylak, hareketsiz, *başı duvara dayalı* (kederli delilik belirtisi) geçiriyor, merhamet ve gözyaşları içindeki Agathe'a bile yanıt vermiyordu. Agathe uzun

zamandır bel bağıladığı bir dermanın, “cinli” *sevgili* kızcağızının cinlerini kovacak bir rahibin elinin altında bulunmamasına üzülyordu. O sırada Devrim’in tam taşkınlık dönemiydi ve rahipler kaçmıştı. Olonde’da, Lasthénie’nin cinlerini kovacak bir rahip bulunmadığı için bu durum biliniyordu. Devrim’in yıkmadığı ve hâlâ üç kulesiyle ortada olan bu küçük Olonde Şatosu’nda, içinde büzüldükleri bu acı yuvasında kanayan yüreklerine dokunanlar dışında her şeyi unutacak kadar mutsuz üç kadının varlığı eşî benzeri olmayan bir durum olabilirdi. Giyotinlerden bol bol akan kan Fransa’yı sularken, meşum bir yaşamın kurbanı bu üç kadın yalnızca kendi yüreklerinde akan kanı görüyordu... Lasthénie, o unutulmuş Devrim’in unutkanlığında can vererek, *Madam de Ferjol’un kendi gizemi sandığı* yaşamının gizemini mezara alıp götürdü. Madam de Ferjol ile Agathe sonun bu kadar yakın olduğunu hiç sezememişlerdi. Lasthénie o gün bir gün öncesine ve diğer günlere kıyasla daha kötü durumda değildi. Ne uzun süredir umutsuz derecede solgun yüzünde, ne söğüt yaprakları –yeterince gözyaşı döktüğünden ağlayan salkım söğüt yaprakları– rengindeki gözlerinin garipliğinde ne de tuhaf bir şekilde kamburlaşmış hareketsiz vücudunun çökmesinde onun ölmek üzere olduğuna onları inandıracak herhangi bir şey fark etmişlerdi. Genellikle kızcağızı gözetmeye ihtiyaçları da yoktu. Kızı o sakın bunama halinde seçtiği odasında başı duvara dayalı olarak bırakıyor ve içinde hiç değişmeyen yalnızca iki şey bulunan eve gidip geliyorlardı; bu iki şeyden biri kendi köşesinde dua eden Madam de Ferjol, öteki ise yine kendi köşesinde ağlayan Agathe’tı... O gün Lasthénie’yi, aynı yerde, başı duvara dayalı, ölmüş olsa da gözlerini faltaşı gibi açmış buldular; ruhunu, artık neredeyse ruh olmayan o zavallı ruhunu teslim etmişti!.. Bu görüntü karşısında Agathe “sevgili kızı”nın dizlerine kapandı,

onu çılgınca kollarının arasına aldı ve acıdan kaskatı kesilmiş yaşı başını hıçkırarak ona dayadı. Ancak, bu manzara karşısında heyecanına hakim olmayı başaran Madam de Ferjol, zayıf kalbinin atıp atmadığını öğrenmek için, elini, uzun süredir “küçük kızım” diye adlandırmayı pek uygun gördüğü kızın göğsünün altına soktuğunda bir şey hissetti. “Kan, Agathe!” dedi korkunç derecede boğuk bir sesle... Parmaklarının üstünde birkaç damla kan vardı. Agathe sarıldığı Lasthénie’nin bacaklarını bıraktı ve ikisi birlikte kızın korsajını açtıklarında dehşete kapıldılar. Lasthénie kendini öldürmüştü, yavaş yavaş, ince ince, zaman içinde, her gün biraz daha öldürmüştü: Toplu iğnelerle.

Kalp bölgesine batırılmış on sekiz toplu iğne çıkardılar.

XI.

Bir gün, Restorasyon döneminde, gizemli öyküsünü anlattığım Lasthenie de Ferjol'un ölümünden çeyrek yüzyıldan ne fazla ne eksik bir süre geçtikten sonra, ondan sonra hayatta kalmış ve hâlâ yaşayan annesi Barones de Ferjol, kendisini esirgemiş olan Tanrı'yı vahşice bir üzüntü içinde kınayarak, "Beni hiçbir şey öldüremez," diyordu. Barones akrabası Kont du Lude'ün evinde törensel bir akşam yemeğindeydi. Şunu da belirtelim ki, kont bu küçük Saint-Sauveur kentinin en iyi ev sahiplerinden biriydi. Devrim'den önce o evde çok defa dans etmişlerdi; hatta o vakitler adı Matmazel Jacqueline d'Olonde olan Madam de Ferjol, Kara Meleği olacak beyaz üniformalı o yakışıklı subayla dans etmişti. Kara Meleği olacaktı, çünkü bu subay ona hayatı boyunca karalar giydirmişti. Şimdi artık orada dans edilmiyordu. Zaman değişmiş, gelenekler değişmişti! Ama akşam yemeği yeniyordu hâlâ. Kadrillerin yerini akşam yemekleri almıştı. Keder ve geçen yıllar nedeniyle iki kez yaşlanmış Madam de Ferjol'a neşeli bir akşam yemeği sırasında eskiye göre daha katı şekilde dindar, neredeyse bir azize olarak rastlamak –merhametsiz bir azize olabi-

lir miydi ki?– belki insanı şaşırtabilirdi. Bununla birlikte, o bir azizeydi! Kolay kolay kabul görmeyecek bir karakter sahibi, her türlü gösterişin düşmanı bu kadının, ait olduğu topluma kızının ölümünden çok sonra geri döndüğü doğrudur; artık sadelik ve ihtiyatla da olsa kendini gösteriyordu. İçini kemirmesine hiç ses etmeden gizlice katlandığı bir düşünceyi yüreğine metanetle gömmüş bir halde oradaydı. Bu düşünce, kızının açıklamadan öldüğü anlaşılmaz ve unutulmaz gızıydı. Madam de Ferjol’un kızı hakkında bildiklerini hiçbir yerde hiç kimse kestirememişti, ama ona en fazla acı çektiren bu konuda bildikleri değil bilmedikleriydi... Bunları bir gün öğrenebilecek miydi acaba? Artık buna inanmıyordu. Bu arada, umutsuzluk içinde yaşamının son yıllarını sürdürürken, umutsuzluğunu belli etmeyen dingin bir yüz ifadesi sergiliyordu. Artık bir yıkıntıdan başka bir şey değildi, ama Kolezyum gibi bir yıkıntıydı, onun yüceliğine ve görkemine sahipti.

Gülmekten hoşlanan ama bu görkemli yaşlı kadının varlığının, kendisini duyduğu saygıdan ötürü ciddi olmaya zorladığı Vikont de Kerkeville, “Kont de Lude’ün akşam yemeğinde masanın onun oturduğu ucunda öteki uca kıyasla daha az yüksek sesle konuşuluyor ve daha az gürültüyle gülünür,” diyordu. O gün, yaşama katıldığı gibi umursamazlıkla katıldığı o sofrada, topluluk son derece karma olsa da, Madam de Ferjol’un etrafında neşe ve sempati vardı. Bu sofraya, bütün toplumsal sınıfları karıştırmış olan Devrim’in ve İmparatorluğun yarattığı toplumun özet görüntüsüydü. Hükümetlerin yönetmesi artık olanaksız olan bu iğrenç politik ve toplumsal salata kimse şikâyet etmiyordu. Kont de Lude kendi düzenlediği yemeği, nüktedanlıkla “üç sınıfın toplantısı” diye adlandırıyordu; gerçekten de, orada, din adamları, soylular ve burjuvalar

bulunuyordu. Yemekte bulunan herkes çok içten ve neşeliydi. O dönem Saint-Sauveur denen bu kentin insanları Valognes kentine kıyasla doğrusu çok daha temiz yürekliydiler. Valognes Saint-Sauveur'den dört fersah uzaktaki bir komşu kentti; burada insanlar bir nebze soylu olsalar kendilerini Charlemagne'ın maiyetinde bir soylu sanırlar ve akşam yemeğine davet etmek için sizden soyluluk belgesi isteyebilirlerdi.

Size burada anlattığım şey o kadar doğrudu ki, dirseklerin birbirlerine değmekten tiksinimediği bu akşam yemeğinde orada bulunanlar içinde kadınlar aristokrasisinin en koyusu olan Markiz de Limore ile soyluluğu köprüsü kadar yaşlı Marki de Pont-l'Abbé arasında, gayetle Normandiya kökenli bir köylüyken yontulup çok gerçek bir Paris burjuvası olmuş neşeli ve kurumlu görünümlü bir davetli vardı. Adam, beyaz pike yeleşini bu markizle bu marki arasında, çifte destekli gümüş bir arma gibi sergiliyordu; sağdaki destek, markiz bir tekboynuzdu, soldaki, marki ise bir tazı! Saint-Sauveur'de yazlıkta olan bu Paris burjuvası buraya her yıl keyif çatmak için geliyordu, çünkü keyfini çıkarabileceği bir serveti vardı, bu serveti yeniden elde etme zevkini tatmak üzere seve seve batırabilirdi. Sıkılıyordu. Malını satmış tacirin özlemi vardı onda da: Özel bir hastalığı bu.

O gerçekten de eski bir tüccardı; ama inanır mısınız, bir bakkaldı! Gelgelelim yüksek tabakadan bir bakkaldı. İmparator ve kral, Majesteleri Napoléon'un bakkallığını, hem de şanınun en görkemli zamanlarında yapmıştı. Carrousel Meydanı'ndaki bütün öteki dükkânlarla birlikte batan dükkânı, on yıl boyunca karşıdaki Tuileries Sarayı'na hiç aldırmadan bakmış, bu saray da dükkânla birlikte batmıştı! Elbette papanın hardalcıbaşı bile olamayacak ama

Kont du Lude'ün masasında uslu bir Turcaret⁹ gibi yayılıp oturarak şişinen bu imparatorluk bakkalında zaten ne bir bakkal adı ne de bir bakkal fiziği vardı. Bir general adıyla anılıyordu. Adı Bataille'di.¹⁰ Bazen bu gibi şakalar yapma iznini kendine veren Takdiri İlahi, İmparator Napoléon'a önceden haber vererek, kendisine şekerini kahvesini satan bu adama Bataille adının verilmesini komik bulmuştu. İşte size bir ad! Ama Takdiri İlahi'nin başka bir fantezisi de olmuştu! Bir bakkalı, bütün erkeklerin epey yakışıklı olduğu ve çağımızı küçük düşürmek için David ile Géricault'nun¹¹ bize resmettikleri bir dönemin en yakışıklı erkeklerinden biri yapmıştı... Aşçı kadınlar arasında "Carrousel'in en yakışıklı bakkalı" adıyla anılıyordu... Adına uygun bir görünüşü vardı. Heybeti o denli askerceydi ki İmparatorluk döneminde, o zaman herkesin giydiği yaylı silindir şapkası başında, yakası sırmalı kocaman paltosu omuzlarında, akşamı domino oynamakla geçirdiği Saint-Nicaise Sokağı'nın köşesindeki kahveden çıkarken Tuileries'nin kemerindeki nöbetçiler onu bir generalmiş gibi silahlarıyla selamlıyorlar, o da onların selamına bir generalmiş gibi eşsiz bir ciddiyet ve askeri bir tumturaklılıkla karşılık veriyor, böylece dostlarını mutlu ediyordu. Bir dakika boyunca gerçekten de generaldi, ama çabucak kendisini yeniden bakkal olarak buluyordu. Kafalı biriydi, ama bu kafanın içinde kullanabileceği tek bir düşünce yoktu; bu da, sık sık, kendi içine kapanır gibi gözlerini kapatıp ellerini göbeğinin üzerinde kavuşturarak, söze dökülemez bir ifadeyle, "Düşüncele-

9 Lesage'ın bir komedisinde akli fikri para olan banker. (ç.n.)

10 Fransızcada "savaş, muharebe" anlamına gelen kelime (ç.n.)

11 Jacques-Louis David (1748-1825), Fransız ressam. Neoklasik tarzı tasarılarıyla sanat tarihinin en önemli ressamlarından biri. Theodore Géricault (1791-1824) Fransız ressam, heykeltıraş ve taş baskı sanatçısı. (ç.n.)

rim için bir balo veriyorum,” demesine karşın, altmış yaşını geride bırakmışken sağlığının yerinde olmasını açıklıyordu. Amma da balo! Hangi dansçı kızlar! Beynindeki bu boşluğa karşın, kuşkusuz şakalaşmak için takınmasını bildiği o acayip, budalaca tavrıyla, bir Normandiyalı kadar kurnazdı; çünkü Bataille adına Gilles önadını ekleyen bu tuhaf adam hiç de öyle tuhaf değildi. İmparatorluk döneminde yaşadığı taşra kentinin soylularına birçok küçük hizmette bulunmuş, bu soylulara karşı her zaman saygılı davranmıştı; onlar da onun turşuluk hıyarlarını hemşerilik ve minnet duygusuyla satın almışlardı. Hatta bu soylulardan bazıları onun sarayla ilişkileri olduğunu sandığından, kimi zaman yüksek mevkilere iletilecek dilekçelerini de ona verdiler; ama bütün ilişkileri arabacı Moustache ile Joséphine’in zencisi Zoe’den ibaretti. İmparatorluğun düşüşüne tanık olsa da bu durum servetini yitirmesine neden olmadı. 1814’te Napoléon’un imparatorluğu bırakması gibi o da dükkânını bırakmıştı; ama yüksek tabaka bakkallığının bu Napoléon’u, Elbe adasından dönen öteki Napoléon gibi dönemedi ve 1830’da koleradan öldü...

Rastlantı ve devrimlerin Kont du Lude’ün sofrasında Madam de Ferjol’un karşısına oturttuğu bu nev-i şahsına münhasır kişi işte böyle biriydi. Sofrada “büyük üniformam” dediği kıyafetiyle oturuyordu; çünkü yakışıklı olduğunu bildiğinden, hâlâ sürmekte olan bu yakışıklılığını giysileriyle öne çıkarmakla geçirmişti ömrünü. Gerçekten de, iyice dikkat edilecek olursa, hâlâ geç denebilecek, çok çevik ve gayet sağlam mükemmel bir ihtiyardı. Ama sarsılmaz sağlamlığını da ikiye bölünmüş bir kendini beğenmişlikle göstermekten pek hoşlanır, çok hareketli, çok sağlıklı başparmağını merhamet dilenen bir tavırla gösterip bir bombanın patlamasıyla felç kaldığını anlatırdı. Bu patlama onu

Saint-Nicaise Sokağı'ndaki küçük kahvede, birinci katta, rahat rahat gazetesini okuduğu sırada pencereden sokağa fırlatmış, tam bir deli gibi Chaillot'ya kadar koşmuş, orada karısını baygın halde bulduğunda Doktor Dubois dükkânının kırılan camlarını onun göğüslerinden çıkarmaktaymış. Bu, Gilles Bataille'ın en güzel öykülerinden biriydi. *Zavallı felçli* –gülerek kendisi için böyle diyor–, *zavallı bomba kurbanı* o gün ev sahibini şereflendirmek için Herkül gövdesine iyi oturmuş altın düğmeli mavi bir ceket, beyaz kaşmir bir pantolon, geniş dilimli ipek çoraplar ve İmparator'un sevdiği, çizmelerini çıkardığında her zaman ayağında olan yüksek topuklu ayakkabıları giymişti... Gilles Bataille'ı evlerine kabul eden taşra soylularının ona "Bataille Baba" diye hitap etmesi biraz fazla samimiyettendi; çünkü babalık bir yanı yoktu, bir kadın çamaşırı gibi güzel kokan İngilizlere özgü temizlik içinde ışıldıyordu. Sarışın bir hali vardı. Biz Normandiyalıların İskandinav kökenini anımsatan bu sarışınlık, görünüşüne göre, albatrosun kanadı gibi beyaz ve çok kısa bıraktığı (o zamandan beri *memnuniyetsiz tarzı* denir) saçlarından değil, ne kızarık ne yıpranmış ne de bozulmuş olan pembe teninden geliyordu. Neşeli ve mavi bakışları biraz ağır, kalın gözkapaklarının altından karşısındakine ulaşıyor, söylediği şeyden ötürü dalga geçiyor ve alayına sizi de katıyormuş gibi göz kırpyordu. Bütün kişiliğinde en fazla övündüğü yer dişleriydi; bir kadının mücevher kutusundaki incilere asla göstermediği özeni dişlerinden esirgemiyor ve onları göstermenin sessiz zevkine varmak için gülmeden gösteriyordu. Kont du Lude'ün akşam yemeğine uzun bastonu bir tüfek gibi omzunda gelmişti (Hint sazından bastonunu hep böyle taşırdı). Bastonu koridorun bir köşesinde bıraktıktan sonra, bir kral temsilcisinin yanına giren eski bir komedi tiyatrosu âşığı gibi, şapkasını iki elinde tutarak salona girmiş ve ora-

da bulunanları muhtemelen pek de içten olmayan budala bir köylü tavrıyla selamlamıştı; çünkü adı Gilles olan bu adam kimi zaman aptal¹² oynamaktan hoşlanıyordu... Sofrada karşısında oturan Madam de Ferjol'u uzun süredir tanıyordu, ama onun derinliğini anlayamayacak kadar hafif biriydi. Aklının ermediği her şeyi patavatsızca küçümseyerek "tuhaflık" olarak değerlendiriyordu. *Bunlar pek tuuğaf*, diyordu en uzunundan ve en vurgulusundan Normandiya aksanıyla. Ama karşısındaki Madam de Ferjol olduğunda, soylu kadın zavallıyı salta durduruyordu. Davranış üslubunun kötü olduğu söylenemezdi; üslubu yoktu. Nereden üslup edinmiş olabilirdi ki? Sabahın saat altısından başlayarak çay ya da çikolata ihtiyaçlarını karşılamak için onun dükkânına gelen zengin evlerin aşçı kadınlarına binlerce küçük bardak satmakla mı? "Saat sekizde günlük kazancımı çıkarmış oluyorum," diyordu gururla. Davranış üslubu bakımından, tütün lekeli mendilini XVIII. Louis'nin masasının üstüne koyan M. de Corbière¹³ kadar görgüsüz bir adamdı. Kont du Lude'ün sofrasına mendilini –aselbent kokulu bir fular– değilse de, yemek başlar başlamaz tabakasını koymuştu. Tabaka kumlu sahtiyandandı, üstünde çok zarif bir minyatür vardı: Oğlunun portresi. Mavi kadi-feden çocukluk kıyafeti içinde, elinde çalmadan tuttuğu altın sarısı rengi bir trompet; burnu da trompet gibi. Böylece iki trompet oluyordu! Babasına hiç benzemeyen bu iğrenç yumurcağa hoş bir şekilde "Bataillon!"¹⁴ adını takmıştı.

Oysa, tam da portreyi yakından görmek istemiş davetlilerden birinin eline geçmiş bu acayip tabaka nedeniyledir

12 Bir özel ad olan Gilles aynı zamanda cins ad olarak "aptal" anlamına gelmektedir. (ç.n.)

13 Jacques-Joseph, Corbiere kontu (1766-1853), Fransız politikacı. (ç.n.)

14 Tabur anlamına gelmektedir. (ç.n.)

ki Marki de Pont-l'Abb  bu tabakayı  n nden geçiren elin serçe parmağında bir zümrüt gördü; zümrüt markinin dik-katini çekti.

"Bu kadar güzel, bu kadar değerli bir yüzüğü taşıyabil-me cüretini g sterdiğinize göre, Bataille Efendi,  ıklığınızla gurur duyuyor olmalısınız," dedi böyle bir mücevheri ba-harat tartmı  bir elde görmekten ifrit olan Marki de Pont-l'Abb . " a ılacak şey doğrusu! Peki, Bataille, bu harikayı nereden aldınız?"

"Vallahi," dedi çarçabuk ve ne eyle Gilles Bataille, "Onu nereden aldığımı asla bilemezsiniz; Mayonnet de Grandville'in dediği gibi, yirmi be  Louis altınına karşı *elli bin ek ye bahse girerim*, bilemezsiniz."

"Haydi oradan!.." dedi Marki de Pont l'Abb , inanma-yarak.

"Eh, denemesi kolay!" diye karşılık verdi Bataille.

Fakat kart marki bir an d   nm   ve Madam de Ferjol gibi korkunç bir sofunun karşısında söylenebilecek kadar dürüst bir şey aramı  ama bulamamı tı. Zaten masanın öte tarafında oturan ve yüreğini yiyip bitiren kanserin sonsuzca kemirdiği Madam de Ferjol onları dinlemiyor, i itmiyordu.

Markinin suskun kalması karşısında Gilles Bataille, "Onu bir hırsızın parmağından aldım! Ona misillemede bulundum. Hırsız soyuldu. Tuhaf bir olay. Öyküsünü  ė-renmek ister misiniz?" diye sordu.

"Elbette," dedi Kont du Lude, "anlat bize, Bataille. Ho  zaman geçirmemize yardım edecektir."

XII.

“Öyleyse, bir hırsızlık öyküsü olan ve *yukarıya uzanan* öykümü dinleyin,” dedi Gilles Bataille; “çünkü o zaman İmparator henüz imparator değildi, ben de onun bakkalı değildim,” diye ekledi, imparatorluğa özgü bir gurur kalıntısıyla. (İmparatorluk o kadar büyüktü ki bakkallara bile gurur veriyordu!) “Velhasılı, polis örgütü için Fouché’yi¹⁵ yanına almış Barras¹⁶ dönemindeydik. İmparator döneminde bakan olacak Fouché o dönemde de aynıydı. Ama o zamanlar tıpkı Azize Apolline gibi iki tarafa da bağlı ve Jakobenlerle kral yanlısı Chouanlar arasında kalmış bu zalim Fouché, şeytanın varlığı koşullarında (ki şeytan oradaydı) dönemin en berbat siyasi polisinden başka bir polisle ilgilenemiyordu, hükümet de Paris’ten çok önemliydi! Oysa siz beyler, o dönemde ya taşradaydınız ya da mülteci hayatı sürüyordunuz. O zamanın Paris’i hakkında, Devrim’in hâlâ kaynaştığı Devrim ertesi Paris’i hakkında bir fikir sahibi olamazsınız. Paris artık bir başkent değildi. Bir şehir bile

15 Joseph Fouché (1759-1820), Devrim sırasında I. Napoleon döneminde gaddarlığıyla ün salmış Fransız politikacı. (ç.n.)

16 Paul Barras (1755-1829), Fransız general ve politikacı. (ç.n.)

değildi. Bir haydut yatağıydı. İpten kazıktan kurtulanların dolandığı bir yerdi. Geceleyin yatağa girer gibi cinayet işleniyordu. Sokaklar fenersizdi; Devrim, fenerleri darağacına döndürmüştü! Yalnızca Palais-Royal'de sokaklar aydınlıktı. Karanlığın içinde sürüyle hergele, haydut kaynıyordu. Her yer izbe batakhaneydi. Buralardan ancak tepeden tırnağa silahlı geçilebiliyordu, hiç geçmemek en iyisiydi.

Uzun lafın kısıası, o korkunç dönemde, bir gece (o zaman Sèvres Sokağı'nın bir köşesindeydi dükkânım, oradan geçerken vitrinin demir parmaklıklarına hâlâ ilgiyle bakardım, birazdan bunun nedenini öğreneceksiniz!), dükkânı erkenden kapadığım ve üst katta bir odada uyuduğum bir gece garip bir gürültüyle uyandım. Sanki testereyle bir şey kesiliyordu; kendi kendime, "Aşağıda hırsız var," dedim. Tavan arasında uyuyan çırağımı uyandırdım, elimizde mumlar aşağıya indik... Eh, yanılmamıştım, hırsızlar vardı. Aşağıya indiğimizde, pencere kanadını testereyle kesmekle uğraşıyorlardı. Bir şapkanın iki misli genişlikte bir alan kesmişlerdi; pencere kanadının içinde açılmış bu delikten bir el cesaretle geçmiş, vitrindeki demir parmaklıklardan birini yakalamış, yerinden sökmeye çalışıyordu. Yalnızca bu el görünüyordu... Bu elin sahibi olan adam pencere kanadının ardına gizlenmişti ve tek başına değildi, çünkü kanadın arkasında birçok kişinin fısıltı halinde konuştuğunu duyuyordum. O zaman aklıma bir fikir geldi! Çırağıma göz ettim. Buralı, Benneville'li, yanımda hep çalıştırdığım bir oğlandı; az sonra göreceğiniz gibi, güçlü kuvvetliydi, çolak da değildi; beni anladı; ona gösterdiğim elin üstüne atlayıp koyun budu gibi olan iki eliyle hırsızın elini bir mengene ve pens gibi yakaladı. Ben de bu eli tezgâhın altından aldığım bir iple demir parmaklığa sıkıca bağladım, "Artık çalışmayacaksın elceğizim!" dedim keyifle. Haydut pençelen-

mişti; ertesi sabah gün ışığında yüzünün halini göreceğim için içten içe seviniyordum. "Haydi şimdi yatalım!" dedim çırağıma ve ben odama çıktım, o da, tavan arasına çıktı. Ama yatağımda uyuyamıyordum... İstemedenden de olsa her sese kulak kabartıyordum. Bir süre sonra uzaklaşan ayak sesleri duyuyor gibi oldum. Pencereden bakmaya cesaret edemiyordum. Haydutlar pekâlâ yüzüme ateş edebilirlerdi. Bir bu eksikti. Neyse ki *cep aynam* vardı," dedi her zaman genç güzel dişlerini gösterip kadın gibi şuh bir tavırla gülümseyerek. "Hem zaten ertesi gün öcümü alacaktım; bu tatlı düşünce içinde uykuya daldım."

Bu bakkal etrafındaki çok seçkin aristokratlar arasında beklediği ilgiyi uyandırmıştı. Onu dinliyorlar, onu seyrediyorlardı. Gilles Bataille'ın gençliğinden bu yana gülünç bir biçimde taktığı, ona yaşlı bir posta arabası sürücüsü havası vererek güzel yüzünün *öcünü onlardan alan* küpelelerine, belki de güzelliğini kiskandıkları bu güzel yüze artık gülmüyorlardı.

"Ama ertesi gün bütün hayallerim yıkılmıştı, beyler," diye yeniden konuşmaya başladı Gilles Bataille. "Erken-den uyandığımı ve dükkânıma indiğimde (Bataille her söylediğine kendi lehçesinden eski kelimeler katıyordu) ilk işimin bu garip ele bakmak olduğunu hepimiz anlırsınız, değil mi? *Daimi* bağlı olduğunu ve yerinden kıınıldamadığını iyi biliyordum; olması gerektiği gibi bağlamıştım! Ama öyle şaşırdım ki!.. Bu eli, sıkı sıkı etlerinin içine kadar soktuğum sert ipin boğmasıyla kabarmış, şişmiş, morarmış, neredeyse kararmış bulacağımı ummuşken, şişmemiş, sanki bir damla kan bile geçmemişçesine solgun buldum. Bitkin düşmüş gibiydi, yumuşak ve beyaz bir kadın eline benziyordu... Dolayısıyla, hiçbir şeyi açıklayamadığım ve her şeyi de açıklamak istediğim için dükkânımın kapısı-

nı çılgınca açıp dışarı baktım. Orada bulacağımı sandığım adamın yerinde bir kan gölü vardı...”

Gilles Bataille bir hatip değildi. Çocukluğunda Taille-pied Fundalığı’nda çobanlık yapmış bu adam konuşurken her türlü kaba dil yanlışlığına imza atıyordu; ben bunları ortadan kaldırdım. Yanlış telaffuz ettiği kelimelerin aynı yanlışlıkla yazıldığına bile inanıyordu. Ama bir hatip olsaydı bile daha fazla etki uyandırmazdı!

Gilles Bataille’ı dinleyenler onu değil, suç ortaklarını bileğini keserek alıp götürmüş olan hırsızları düşünüyorlardı.

“Yine de mert adamlarmış!” dedi Kerkeville. O da onlar gibi davranırdı, çünkü cesur bir adamdı.

“Dükkânıma girdim,” dedi Bataille yeniden konuşmaya başlayarak, “ön koldan testereyle kesilmiş, belki de pence-re kanadını kesen aynı testereyle kesilmiş bu ele uzun uzun baktım. Bir haydudun eline yemin ederim hiç benzemeyen bu acayip eli inceliyordum ki o sırada bir yüzük gördüm. Taşı, demir çubuğu tutmuş olan parmağın iç tarafına doğru kaymıştı. İşte bu taş, Marki de Pont-l’Abbé hazretleri, elinizde tuttuğunuz taşı. Beni gerçekten aşıyor, fazlasıyla güzel, kabul ediyorum. Bu yüzden onu her gün takmıyorum. Bazen ve yalnızca, belki, kim bilir, rastlantı bu ya, onu çaldırmış olan kişiye rastlarım, o kişi de hırsız tanımadı belki yardımcı olur düşüncesiyle takıyorum.”

Gilles Bataille öyküsünü bitirmiş, yaşlı Pont-l’Abbé’nin soğuk şakalarını yığmayı ihmal etmemişti. İngilizlerin deyişiyle onun önünü kesmişti. Kont du Lude’ün “üç sınıfın toplantısı” dediği bu akşam yemeğinde yirmi kişi kaddı. Hepsisi de bir öyküsü olan bu zümrüde merak sarmış ve bayılmıştı. Onu daha yakından görmek isteyip elden ele geçirdiler, zümrüt masayı dolaştı. Sonunda, sıra, Madam

de Ferjol'un sol yanında oturan ve o dönemde Bricquebec Ormanı'na yerleşen ve ormanı tarıma elverişli hale getiren Trappe Tarikatı Manastırı'nın başrahibine geldi. Trappe Tarikatı başrahiplerinin tarikatın diğer mensupları gibi susma zorunluluğu olmadığı bilinmektedir. Piskopos ayin başlığı ve piskopos asası taşıyan bu başrahipler konsüllerde piskoposlardan hemen sonra gelirlerdi; gerektiğinde, topluluklarının yararına, manastırlarından çıkma yetkileri de vardı. Peder Augustin Mortagne'daki Trappe Manastırı'na gidiyordu, Saint-Sauveur'den geçtiğinden Kont du Lude, bölgenin azizesi Barones de Ferjol'a şeref bahşetmek için, sofrasında akşam yemeğine gelmesini rica etmiş ve onu sofrada baronesin yanına oturtmuştu... Bu yirmi kadar kişi arasında, masayı dolaşmak üzere kısa yolculuğuna çıkmış bu zümrüde ilgi göstermeyen yalnızca Peder Augustin ile neşesiz Madam de Ferjol'du. Peder Augustin zümrüde bakmadan onu öteki yanındaki Kont de Kerkeville'in ellerinden alıp, hiç istemeden ciddiyetsizce şeyler yapan birinin ciddiyetiyle Madam de Ferjol'a uzattı. Ne var ki ondan daha da ciddi olan Madam de Ferjol zümrüdü eline almadı. Yalnızca, kibirli bir şekilde dalgın gözleri tesadüfen zümrüde takıldı, kurşun yemiş gibi bir çığlık attı ve kaskatı kesilip bayılarak yere düştü.

Lasthénie'ye vermiş olduğu kocasının yüzüğünü tanımıştı.

Madam de Ferjol'un yediği bu darbe Kont du Lude'ün davetlileri üzerinde olduğu kadar kont üzerinde de şaşkınlık yarattı, ama bu kadının uyandırdığı saygınlığın etkisi –katıllığıyla titreten bir saygınlık– o kadar büyüktü ki, bayılmasına tanık olanlardan hiçbiri daha sonra bundan söz etmedi. Bir dramı gizleme etkisi yapan bu ani bayılma yüzünden diller tutuldu ve öylece kalakaldı. Aynı akşam, uzun süren bu bayılmadan sonra Olonde'a dönen Madam de Ferjol yüreğindeki bu açık kansere yeniden bakmaya başladı. İçine be-

yaz bezden işe yaramaz sayısız kompres koyup hep kanlar içinde dışarıya çıkardığı bu kanserde yeni bir yarığı dehşet içinde gördü: Kızı, bir Ferjol kızı, pekâlâ bir hırsız sevmiş olabilirdi; suçu işleyen elini suçunun ortasında bırakmış bir hırsız. Kanserın ilerlemesi hiç durmadığı gibi giderek iyice derinleşiyordu. Bu, bizi çok kısa bir süre rahat bıraksın diye yemesi için bir parça et verilen vücudumuzdaki kanserlerinden biri değildi.

“Peki, bu hiç bitmeyecek mi, Tanrım?” dedi Madam de Ferjol. “Tanrım, bu kaygının hiç tükenmemesi mi gerekiyor?” Ömrü boyunca yinelediği trajik hareketle iyice çukura dönmüş şakaklarında hep yeniden biten saçlarını avuç avuç yolarken haçın ayaklarına kapandı; kendisi de haça gerilmişti. Bu sırada, seksen beş yaşında olan, ama eğer insan acıyla yaşayabilirse pekâlâ yüz yaşına kadar yaşayabilecek olan acılı hizmetçisi Agathe içeriye girdi ve hayalet sesiyle şöyle dedi:

“Bricquebec Trappe tarikatı manastırı başrahibi saygıdeğer Peder Madam’ı görmek istiyor.”

“Buyursun!” dedi Madam de Ferjol.

XIII.

Madam de Ferjol, dizlerinden biri hâlâ dua iskemlesinin üstünde, ayağa kalkarken Peder Augustin içeriye girdi. Peder onu saygıyla selamladı. Ancak bu ciddi ve güçlü, ömrünün ortasındaki din adamının heyecanlı olduğu ve Olonde'a beklenmedik bir ivedilikle gelirken büyük bir görevin buyruğuyla davrandığı belliydi.

"Madam," dedi, asıl sözlerine girmeden ve Madam de Ferjol'un oturması için işaret etmesine karşın ayakta kalarak, "size ait bulunan, dün tanıdığınız yüzüğü getirmeye geldim." Kederli ve tumturaklı bir ifadeyle ekledi: "Ayrıca, eliyle birlikte yüzüğü de kaybetmiş olan adamın adını söylemeye geldim."

Bu sözler üzerine Madam de Ferjol'u hafif bir titreme aldı. Rahip ona yüzüğü uzattı, ama Madam de Ferjol almadı... Saygısızlık edilmiş ve lekelenmiş, on kez saygısızlık edilip lekelenmiş ve bir hırsızın kesilmiş elinden alınma bu yüzüğe şu an dokunması olanaksızdı!

"Adını ha!.." dedi şaşkın bir halde, kekeleyerek.

"Evet! Madam," diyerek sözünü kesti rahip, "hayatınıza felaket getiren ve muhtemeldir ki defalarca lanetlediği-

niz adamın adını, din alanında, Kapusen tarikatından Peder Riculf diye anılan, bütün bir Büyük Perhiz dönemi boyunca, ki yakında yirmi beş yıl olacak, evinizde konuk ettiğiniz bu adamın adını.”

Bu adı duyan Madam de Ferjol ölmek üzereymiş gibi sarardı, ama bütün yaşamının bağlı olduğu o korkunç soruyu sormak ruhunun tüm enerjisini topladı:

“Bana anlatacağınız yalnızca bu mu, Peder?” dedi, o derin bakışlarıyla, Lasthénie’nin, o zavallı Lasthénie’nin karşısında gözlerini hep indirdiği o derin bakışlarla pedere bakarak.

“Size her şeyi anlatacağım, Madam; çünkü Peder Riculf, tarikat mensuplarımızın üzerinde öldüğü küle uzanmış ölürken Tanrı’yla uzlaşmış bir halde bana her şeyi anlattı, dolayısıyla daha birkaç gün önce dudakları, o son saatte öptürdüğüm haçın üzerindeyken, kendisinin tek suçlu, kızınızın da masum olduğunu bana bildirdi.”

“Öyleyse, ah! Öyleyse suçlu benim...” dedi içinde bir şimşek çakan Madam de Ferjol; şimşek, hızlı ışıyla bütün yaşamını aydınlattı.

“Sizi yargılamak bana düşmez, Madam,” diyen Trappist rahip, eşsiz bir ağırbaşlılıkla onun sözünü kesti. “Yalnızca sizinki gibi dindar bir ruha şu müjdeyi vermem gerekiyor: Kızınız masumdur. Tanrı’nın yanımıza koyduğu görünmez melek, onun yaşamının koruyucu meleği hep onun yanında kalabildi ve ona tertemiz, ölümsüz gözleriyle bakabildi.”

Peder, o anın neşesinin bu dindar kadının ruhunu doldurmadığına şaşarak sustu. Bu derin ruha o anda giren vicdan azabını, Lasthénie’nin suçlu olduğuna inanmanın ve bu yanlışla onu ağır ağır ve trajik bir şekilde öldürmenin vicdan azabını düşünemiyordu.

“Ah! Peder, peder,” dedi Madam de Ferjol, “müjde çok geç geldi! Lasthénie’yi ben öldürdüm. O adam, işlediği günaha hiç inanmak istemediğim ve kızımı öldürmekten daha beterini yapan o rahip, kızımı kutsallığı çiğneyen kollarının arasına almakla onu öldürmemiş, yalnızca kirletmiş, lekelemiş, ama öldürmem için bana bırakmıştı, ben de onu öldürdüm. Kızımın ölümüyle o adamın başlattığı cinayeti ben tamamladım.”

Bunları söyledikten sonra başı öne eğik olarak kaldı. Kendisini yargılamıştı... Peder onun içten içe kendini paraladığını elbette anlıyordu... Madam de Ferjol’un Lasthénie’ye duymadığı merhameti o anda Madam’a hissetti. Oturan rahip ilahi bir merhametle konuştu onunla. Çektiği acıyı fazla bulduğunu, *kurbanı olmaması olanaksız* bir yanlışın kurbanı olduğunu söyledi ve Riculf’ün suçunu anlattı. Artık popüler olmuş olan bilimin, o dönemler, gizemli olgular hakkında yüzeysel ve yanlış gözlemleri bulunuyordu. Şimdi ortaya çıkmış bu olgular hakkında bilim hâlâ tek bir şey biliyor: Bunların varlığını kabul ediyor. Lasthénie, Lady Macbeth gibi uyurgezerdi... Ama Madam de Ferjol belki Shakespeare’i okumamıştı. Dolayısıyla, çok ender olduğundan Madam de Ferjol’la Agathe’ın bilmediği bu uyurgezerlik krizlerinden biri sırasında, Peder Riculf, Lasthénie’yi bir gece odasından çıkmış ve büyük merdivende uyurken görmüştü ansızın. O merdivenler Lasthénie’nin çocukluğunda uyanık bir halde hülyalara dalarak saatler geçirdiği yerdı. Zavallı çocuk uykusunun bilinçsizliği içinde hiçbir şeyin farkına varmazken yalnız gecelerin şeytanına uyan peder hesabını bir gün Tanrı huzurunda tek başına vereceği bu suçu işlemişti. Ancak, bu suçu işledikten sonra, kızın yüzüğünü neden çalmıştı? Yoksa zaten bir hırsız mıydı ki günün birinde *eli kesik* hır-

sız olacaktı? Yanıtsız soru! İnsan doğası denen bu gizem uçurumlarında kaybolunur ancak. Uyurgezerler bazen yüzük verirler; ama bu *hiçbir şeyi kanıtlamaz*. Ben böyle bir uyurgezer genç kız tanıdım. Riculf'ün Lasthénie'ye karşı işlediği aynı suçu işlemiş bir adama yüzüğünü vermiş, uykusundaki o korkunç nişanlıyla, her ne kadar alt edilemez bir tiksinti duysa da, isteyerek evlenmişti... Bu adamın karşısında utanmak zorunda kalmak istemeyen soylu kız, evliliğini koruyup kocasına korkunç derecede bağlı kalarak yıllar sonra ölmüştü.

Cévennes'deki inziva yaşamı sırasında uyurgezerlikten söz edildiğini hiç duymamış olan Madam de Ferjol, Trappe tarikatı manastırı başrahibinin anlattıkları karşısında şaşırıp kaldı. Kendi hayatına ve kızının hayatına bir vampir gibi girmiş ve canavarlıktan iğrençliğe geçerek sonunda hırsız olmanın aşağılığında karar kılmış bu felâket adamın işlediği suç karşısında da şaşkınlıktan donup kalmıştı. Düşüncesinin bu noktasında, soylu kadın öfkeli annenin içinden geri çıktı ve hırsız, o iğrenç hırsız düşünmek ona uykusu sırasında Lasthénie'ye karşı alçakça işlenmiş o suçu kabullenmekten daha dayanılmaz geldi. Bir an, kızının iki kez kirlenmesinin nedeni bu alçaklıktan emin olamadı. Ama Bricquebec başrahibi kesik elin kesinlikle Kapusen Riculf'e ait olduğunu ve bu zavallının gerçekten de yüzyılın önde gelen haydutlarında biri olduğunu söyledi. Agathe, işlediği suçun tanığı olmuş merdivenin basamaklarından inip kabanının çıkışında dikili büyük Haç'ı arkasında bıraktığı sırada ona rastladığında, o, bütün kötülüklerin yolunu tutmuştu! Bu kötülükler o sırada dünyanın üstüne taşmaya hazır durumda olan Devrim'in içinde kaynadığı kazanda pişiyordu. Kilisenin kendisinin bile kıyımlara ve şehitlerin kanıyla yeniden yıkanmaya ihtiyacı olduğu dönemdi bu. Riculf işlediği suçtan ötürü tarikatından çıkarken, Devrim'in

Kapusen'i Chabot¹⁷ da belki kendi tarikatından çıkıyordu... Ancak, Riculf'ün Chabot'ya üstünlüğü, daha sonra pişmanlık duymuş olmasıydı. Yıllarca işlenmiş ağır suçlarla dolu bir yaşamdan sonra, bir akşam, çok korkunç bir umutsuzluk içinde, ancak güçlü ruhları saran o pişmanlıklardan birini göstererek, Bricquebec'teki Trappe Manastırı'na geldi... "Eğer beni kovarsanız," dedi başrahibe, "çıktığım cehenne me beni yeniden göndermiş olursunuz!"

"Ben ve tarikat kardeşlerim," dedi başrahip Madam de Ferjol'a, "Trappe tarikatı manastırlarının insanlar tarafından cezalandırılmamış canilerin sığınağı olduğunu anımsayıp manastırımızın kapılarını Riculf'e açtık ve dünyanın adaleti karşılığında Tanrı'nın iyiliği adına onun üstüne kapattık! Peder Riculf hiçbir konuda sınır tanımayan ruhlardan birine sahipti. En çok cezayı hak etmiş günahın kefareti ni ödeyerek aramızda yıllarca yaşadı..."

"Bir aziz gibi öldü, değil mi?" diyerek rahibin sözünü kes ti Madam de Ferjol. İsyan ederek en acı ironiyi patlatmıştı.

Ancak, kendisini toparlayarak, daha az hakaretengiz bir tonla:

"Peder," dedi, "böyle bir adamın cennete girebileceğine inanıyor musunuz?"

"Hiç olmazsa," dedi bağışlayıcı rahip, "yıllarca oraya çıkmak isteyen biri gibi yaşayıp öldü."

"Eğer o cennetteyse, orada onunla birlikte olmak istemem!" dedi Madam de Ferjol, körü körüne bir inada ve neredeyse aşırı öfkeye dönüşmüş bir ısrarla.

İyi kalpli rahibin merhameti en derin yerinden yara almıştı, ama bu acımasız kadını terk etmedi. Birçok kez Olonde'a onu görmeye geldi. İnanç bakımından gayet

17 François Chabot (1756-1794), Devrimci Fransız siyasetçi. (ç.n.)

sofu olan bu ruhu daha Hıristiyan duygulara taşımak isterdi. Ama bunu başaramıyordu. Kadının ruhu diretiyordu. Kızının masum olduğunu öğrenmesiyle artan hınçla bu –kendi deyimiyle– suç adamına beslediği kin, ruhunun başka duygularına el koyarak giderek büyüyordu. Tanrı belki o adamı bağışlamıştı, ama o, hayır, bağışlamayacaktı! Bağışlamak istemiyordu. Kini bir cin gibi ruhuna *sahip* oldu. *Ruhuna kin girmişti*. “Kudüs’ten Eriha’ya inen” İncil’deki adamın yaralarına İyi yürekli Samaryalı’nın akıttığı yatıştırıcı yağı bu hiddetli ve yaralı ruha akıtmaya çalışan başrahip Augustin’in söylediklerinin hiçbir yararı olmadı. Madam de Ferjol, başrahibin her sözüne ve her şeye karşı, hiç şaşmadan, Yahuda adını verdiği bu rahibin ihanet ettiği konukseverliğe hakaretini öne sürüyordu. Hatta günün birinde bu kin korkunç bir arzu doğurdu (bu tuhaf durumu bütün tutkulu ruhlar anlayabilir). Kininden doğan korkunç merakı nasıl giderebileceğini biliyordu.

Dinsel konularda bilmediği bir şey olmayan Madam de Ferjol, Trappistlerin yüzü açık olarak tabutsuz gömüldüklerini ve mezarlarında teşhir edildiklerini de biliyordu. Tarikat mensupları her gün gelip, toprak yeterli görülen altı kadem yüksekliğe erişinceye kadar –ne yazık ki hepimiz için yeterlidir bu– mezara kürek dolusu toprak atıyordu. Velhasılı, Madam de Ferjol nefret ettiği bu Riculf’ü bir kez daha görmek ve cesedinin manzarasıyla gözlerini doyurmak istedi! Kin aşk gibidir; görmek ister... Kendi kendine şöyle dedi: “Öleli o kadar uzun zaman geçmedi. Aziz ilan edilmiş kişilerin yüzü öteki insanların yüzüne benzemez. Onları içlerinde barındıran toprak ya da tabut açıldığında, yüzlerinin dinlenmiş ya da bazen ıslık ıslık olduğu görülür; bu da onların cennetlik olarak öldüklerini anlatır. Öyleyse, başrahip Augustin’i pişmanlığı konusunda belki aldatmış

olan, başrahibin de beni azizliği konusunda aldatmış olabileceği bu canının yüzünün aziz ilân edilmiş birinin yüzü olup olmadığını göreceğim.” Bunun üzerine, bir gün, yaşlı Agathe’a söz etmeden Bricquebec’e gitti. Kadınlar, kimi yortu günleri ve kilise içleri hariç, Trappistlerin yanına asla giremezler, ancak manastırlarının yanında bir tarla içinde bulunan mezarlıkları herkese açıktır. Herkesin geçebildiği o yere Madam de Ferjol da girdi.

Aradığı mezarı kolayca buldu. Mezarlık ıssızdı ve ölen son Trappist’in yüksek otlar içinde açılmış mezarı kuşkusuz Riculf’e aitti. Madam de Ferjol mezarın kenarına kadar yanaştı ve aşk gibi kinin de sahip olduğu gözlerle –her şeyi parçalayıp yiyen gözlerle– içeriye baktı; ölüyü mezarının dibinde gördü. Yüzün etrafına, en çok da cesedin alt bölümüne kürek kürek toprak atılmıştı, ama adamın yüzü hâlâ görünüyordu. Ah, Madam de Ferjol, beyazlamış sakalına ve kurtların yuvarları içinde kemirmeye başladıkları bakış olmayan gözlerine karşın onu tanıdı. Kurtların kaderine imrendi. Onlardan biri olmak isterdi... Tanrı’nın bizzat kendi eliyle “bu korkunç ağıza güvenmemek gerekir” diye içine yazdığı ve Cévennes’de onu defalarca şaşırtmış olan *cüretkâr* ağzı tanıdı. Madam de Ferjol bu mezarın önünde ayakta durmuş, onu seyrediyordu; saatleri unutmuş, tıpkı bir yaz akşamı güneşinin ufka dalışı gibi, bakışları kin beslediği o adamın içinde çürüyeceği bu çukura dalmıştı... O güneşe sırtını vermişti; çukurun içine düşen iri gölgesi, ışınlarıyla onun siyah giysilerini kızartarak batan güneşle birlikte iyice uzuyordu. Ansızın başka bir gölge onun gölgesinin yanında uzadı ve bir el koluna dokundu. Madam de Ferjol titredi. Gelen başrahip Augustin’di.

“Siz misiniz, Madam?” dedi; şaşkınlıktan ziyade ciddi bir ifadeyle.

"Evet!" dedi, Madam de Ferjol, rahibi titreten derin bir vurguyla. "Kinime ziyafet çekmek istedim!"

"Ah, Madam," dedi rahip, "siz Hıristiyanınız, söylediğiniz şeyse Hıristiyanlığa uygun değil. Ölüye mezarında kin dolu gözlerle bakmak üzere gelmek ona saygısızlık etmektir, ölülere saygı göstermek gerekir."

"Bu ölü asla saygıya layık değil!" dedi Madam de Ferjol. "Az önce mezarına inip onu ayaklarımın altında çiğnemek istedim."

"Zavallı kadın!" dedi rahip, "hayata dair fazla mutlak hislerle günahkâr olarak ölecek, ölürken bile tövbe etmeyecek."

Gerçekten de, Madam de Ferjol, bundan bir süre sonra, birilerinin hayran olabildiği, ama bizim asla hayran olamadığımız o yüce günahkârlık içinde öldü.

Barbey d'Aurevilly'nin ustalık eseri *Adı Sanı Belirsiz Bir Olay*, dünyaya keskin sınırlar çerçevesinde bakan sarsılmaz iradeli bir anne ile kırılğan bir masumiyete sahip kızı arasındaki ilişkisinin gerilimli patolojisini çarpıcı bir biçimde resmediyor. Histeri ile bedensel semptomlar arasındaki etkileşimi kusursuzca ortaya koyarken din, kilise ve inancı da sorgulayan satırlarda; Tanrıyla şeytanın işbirliği, yolundan saptıran inanç, insanı yakıp kavuran fanatizm, yok eden tutku, delirten yalnızlık ve cezasız kalan suçlar birleşerek kusursuz bir edebi şölene dönüşüyor.

Gizem, suç, doğaüstü gibi temalarıyla yazarın roman sanatına hâkimiyetini ve dehşetten aldığı hazzı gözler önüne seren bu nadide eserin başkişisi "Lasthénie de Ferjol sendromu" adıyla bu kitabın ardından tıp literatürüne de girmiştir.

18 TL (KDV'den muaftır.)

📖 selyayincilik 📧 selyayin @selyayincilik
www.selyayincilik.com